

ఆగస్టు 1-15, 1989

రు. 3

నలుపు

ప్రజల పక్ష పత్రిక

జోజో రోతదేశంలో జోలిపి పోలిన
జాతీయత - జాతీయ సమస్యలు

గ్రామీణ పేదరికం నిర్మూలన ప్రణాళికలు

GRAMS: "APSEEDS"

Phones : 37001; 37010; 224452

THE ANDHRA PRADESH STATE SEEDS DEVELOPMENT CORPORATION LIMITED

(Regd. Office: 11-5-471/1, Red Hills, Hyderabad - 4)

LARGEST PRODUCE OF HIGH QUALITY AND LOW PRICED CERTIFIED SEED OF

HYBRID JOWAR
HYBRID MAIZE
HYBRID BAJRA

PADDY
PULSES
CASTOR

COTTON
GROUNDNUT
TOBACCO SEED

SUPPLIES TO STATE LIKE:

BIHAR

HARYANA
GUJARAT

KARNATAKA
TAMILNADU

PUNJAB
MAHARASHTRA

RAJASTHAN

PROCESSING PLANTS AND OFFICES AT

VIJAYAWADA
(P.No. 84297)

TANUKU
(2024)

NIZAMABAD
(22951)

SRIKALAHASTI
(376)

HYDERABAD
(P.N. 71850)

GUNTUR
(20405)

KURNOOL
(21580)

WARANGAL
(7230)

"USE ALWAYS "APSEEDS" FOR BUMPER CROPS"

ఎడిషన్ రు. 3.00

సంవత్సర చందా రు. 65.00

సంపాదకవర్గం

బొమ్మా తారకు

కె.బాలగోపాల్

డి. నరసింహారెడ్డి

కె.బలయ్య

సిరిల్ రెడ్డి

పి.ఎల్. ఎశ్వరరావు

ఆర్. అభిలేశ్వరి

సంపాదకుడు

బొమ్మా తారకు

ఈ ప సంపాదకులు

గుడిపాటి

ఎన్. జయ

రూపకల్పన

పి. షరీఫ్

ప్రచురణ, ముద్రణ

హైదరాబాద్ ఖుక్రబన్స్ తరుఫున సిరిల్ రెడ్డి

అక్షరాలు

ఓం నాయి లేజర్ గ్రాఫిక్స్.

నారాయణగూడ.

అచ్చు:

హైదరాబాద్ ప్రింటర్స్,

హైదరాబాదుకుగాను,

గాయత్రి ఎంటర్ ప్రైజెస్, హైదరాబాద్.

సర్క్యులేషన్ మేనేజర్

శరత్ చంద్ర

'నలుపు' పక్షపత్రిక

ఇం. నెం. 1-1-342/బి, ఎవేకనగర్

హైదరాబాద్ - 500 020.

ప్రజాస్వామ్య

సంపుటి: 1

సంచిక : 8

అగస్టు 1-15, 1980

లోపలి పేజీలు

ఎమ్మిగనూరులో చేనేత కార్మికుల దుస్థితి	2
జీవగాథ	
ఎహసాసుల్లాఖాన్	5
ఈ పక్షంలో రాష్ట్ర రాజకీయాలు	
లాల్ సలామ్ నుంచి... లింగిపామ్మనడం వరకు..	7
మన రాష్ట్రంలో	
లాకప్ మరణాలపై హెకోర్టులో రిట్	9
చుట్టల కార్మికుల ఆందోళన	10
ఎక్సేషన్	
గ్రామీణ పేదరికం నిర్మూలనకు ప్రణాళికలు	11
ఈ పక్షంలో కేంద్ర రాజకీయాలు	
ప్రజా స్వామ్య వేడుకల్లో వారసత్వపు ప్రభువు	15
ఇతర రాష్ట్రాల్లో	
దళిత ఎం.ఎల్.ఎ దారుణ హత్య	17
మధ్య ప్రదేశ్ కోర్టులో ప్రక్షాళన	
వామపక్షాల "భూ అక్రమణోద్యమం"	18
ఎక్సేషన్	
బోడో ఉద్యమం వాస్తవ సమస్యలు	19
ప్రజల హక్కులు	
భారతదేశంలో పోలీసు పాలన	22
ప్రపంచ వృక్షం	
చల్లారిన అంగోలా అగ్ని గుండం	28
సంస్థలు-కార్యాలయాలు	
షెడ్యూల్డ్ కులాల సేవా సహకార సంఘం	29
చట్టం	
దళితులపై అత్యాచారాలు జరిగిన వేళ....	31
కథానిక	
ఈ ప్రపంచాన్ని ఎవరు సృష్టించారు - చేతులు	35

ఎమ్మిగనూరు చేనేత కార్మికుల దుస్థితి

(కర్నూలు జిల్లా ఎమ్మిగనూరులో నేత కార్మికుల జీవన పరిస్థితుల్ని కల్లకు కట్టినట్లు వివరిస్తున్నదీ వ్యాసం. 'నలుపు' రివ సంచికలో 'దుస్తులు నేసే వారికి వస్తులేనా గతి' వ్యాసం స్పందనతో విజయ్ ఈ వ్యాసం వంపారు.)

ఆంధ్రరాష్ట్రంలోని కర్నూల్ జిల్లాలో దేశవ్యాప్తంగా పేరు పొందింది "ఎమ్మిగనూరు చేనేత సహకార సంఘం". దీనిని 1938 సంవత్సరములో మాచాని సోమప్పగారు స్థాపించారు. స్థాపించిన కొద్ది సంవత్సరాలలో ఎంతో అభివృద్ధిని సాధించింది. క్రమంగా ఇది ఎమ్మిగనూరు చుట్టు పక్క ఉన్న నందవరం, నాగలదిన్నె, గూడూరు, గోనేగండ్ల, కోడుమూరు, కోసిగి మొదలైన గ్రామాలకు వ్యాప్తిచెందింది. ఈరోజుకు 3,500 సభ్యులతో ఈ సంస్థ నడుస్తున్నది. నేత కార్మికులు 80%మంది ఈ నేత వృత్తిపైననే. ఆధారపడి బ్రతుకు తున్నారు. 5 ఏళ్ళ క్రితం ఒకరకంగా వున్న వారి జీవన పరిస్థితి నేడు పూర్తిగా దుర్భరపరిస్థితికి చేరుకుంది. ఈ సంస్థలో ఉన్న 3,500 కుటుంబాలలో దాదాపు 20,000లకు పైగా నేతవృత్తి మీదనే ఆధారపడి బ్రతుకుతున్నారు.

ఇక్కడి నేతకార్మికులు నేతకు కావలసిన ముడిసరుకు అయిన నూలును సంస్థనుండి పొంది చీరలు, వంచెలు, టవళ్ళు, లుంగీలు, బెడ్షీట్లు, కర్చీపులు, దోమతెరలు, డోర్కర్టన్లు, బెడ్ కవర్స్, బ్యాండ్జ్, పిల్లో కవర్లు, గాజ్ మొదలైనవాటిని మగ్గాల ద్వారా నేస్తారు. ఒక్క గ్రామంలో ఒక్కొక్క రకం ఎక్కువ నేస్తారు. నాగలదిన్నె గ్రామంలో 225 మగ్గాలున్నాయి. వీరు లుంగీలు, కర్చీ ములు ఎక్కువగా నేస్తారు. నందవరంలో ఉండే 300 మగ్గాలలో పంచెలు, అంగీ బట్టలు ఎక్కువగా నేస్తారు. గూడూరు లో 70 మగ్గాలు

ఉంటే అక్కడ లుంగీలు, గుడికల్లునందు 300 మగ్గాల్లో చీరలు, బెడ్ కవర్లు ఎక్కువగా నేస్తారు. అదేవిధంగా కోసిగి, గోనేగండ్ల లో ఉండే 100 మగ్గాలతో పంచెలు, షర్టింగులు ఎక్కువగా నేస్తారు. ఎమ్మిగ నూరు నందు సగంవీధులు పైనే (వీవర్స్ కాలనీ, సోమప్ప నగర్, ఎస్టిఆర్ కాలనీ, ముగిలిపేట, లక్ష్మిపేట) నేత కార్మికులు అన్ని రకాల బట్టలు నేస్తారు.

నేత విధానం:- నూలుద్వారా బట్టను నేయడం ఒక యజ్ఞం లాంటిది. నూలును నేతకనుకూలంగా మార్చు

కోవడమే ఒక పెద్దపని. ఆ రకంగా తయారుచేసుకున్న నూలును మగ్గానికి అతకడం చాలా ఒవికతో చేయాల్సిన పని. అతకడం చేసిన తరువాతనే మగ్గం నేయడం చేస్తారు. నేతకనుకూలంగా నూలును మార్చుకోవడానికి చాలా కుటుంబాలలో చిన్న వయస్సుగల అమ్మాయిలు, ముసలివాళ్ళు ఎక్కువగా చేస్తారు. లడీలరూపంలో ఉన్న నూలును మొదటగా "పొడుగులు" పోస్తారు. పొడుగులు పోయడం అంటే దారపుపోగు దాదాపు 10 మీటర్ల పొడవు ఉండేట్లు చేస్తారు. పొడుగులు పోసిన నూలును గంజిలో నానబెట్టి కుంచె

సహాయంతో పొరలు ఒకదానితో ఒకటి అతుక్కోకుండా ఎండబెట్టి 'నరి' చేస్తారు. దీనితోపాటు నూలును రాట్నాల ద్వారా డబ్బాలకు, డబ్బాలకు తోడిన నూలును కండీలుగా చుట్టి మగ్గం నేయటానికి నిద్దం చేసుకుంటారు. సంస్థ సభ్యులకు పొడుగులు మరియు నర్లు చేయడం సంస్థనే తయారుచేసి ఇస్తుంది. మగతా పనులు సభ్యులే చేసుకోవాలి. వీరి కుటుంబాలలో మగపిల్లలకు కొంత వరకు చదువుకు ప్రాధాన్యత ఇస్తూ, అమ్మాయిలను మాత్రం పూర్తిగా ఇంటి వనికి, మగ్గంనేయడానికి వినియోగిస్తారు.

సంస్థ ఇచ్చే నూలు, పొరనుబట్టి 10 నెంబరు దగ్గరనుంచి 20, 40, 60, 80, 100 నెంబరువరకు ఉంటాయి. తక్కువ నెంబరుదారం మందంగాను, ఎక్కువ నెంబరుదారం వలచగా, నాణ్యతగా, నాజాకుగా ఉంటుంది. ఎక్కువ నెంబరు దారం నేయడం అలస్యం అవుతుంది, దానికి కూలి ఎక్కువ పడుతుంది. తక్కువ నెంబరుగల దారం నేయడం తక్కువ సమయం పడుతుంది. తక్కువ కూలి వస్తుంది.

ఐదారేళ్ళ క్రితం వరకు సంస్థనుండి సభ్యులు పెద్ద ఎత్తున నూలునుతీసుకొని నేయడంవల్ల రు. 600/- నుండి రు. 1,000/- వరకు నెలనరి ఆదాయం తెచ్చుకున్న నేతకార్మికులు నేడు రు. 100/- నుండి రు. 150/- మాత్రమే సంపాదించ గలుగుతున్నారు.

మార్కెటులో నూలు, రంగుల రేట్లు పెరగటం, దేశంలో మరేమగ్గాలు ఎక్కువ కావటం, కేంద్రం ప్రవేశపెట్టిన నూతన జౌళివిధానం ఇవన్నీ కలిసి నేత పరిశ్రమలలో నంక్నాభానికి కారణాలు అయ్యాయి. ఇప్పటికైన కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు ఈ చేనేత సహకార సంస్థలను అదుకోనలసిన అవసరం చాలా ఉంది.

-విజయ్

శ్రీ లంక సమస్య - భారత వైఖరి

భారత్ - శ్రీలంక సంబంధాలు నవ్వంగా ఉండటంలేదు. ఒకవక్కా శ్రీలంకలో శాంతిభద్రతల పరిస్థితి ఎషమిస్తూ ఉన్నది. తమిళ అండోళన నాయకులు శ్రీఅమృతలింగం హత్య తరువాత మరో తమిళనాయకుడు ఉమామహేశ్వరన్ని హత్యచేశారు. మొదటి హత్య ఇంట్లో జరిగితే రెండోది ఎక్కడ జరిగిందో తెలియదు - శవం మూతం రైల్వే లైను పక్కనపడి ఉన్నది. ఈరెంటి హత్యలను పరిశీలిస్తే శ్రీలంకలో రాజీయే పరిస్థితుల తీవ్రత స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నది. వాస్తవంగా అక్కడ ఏమిజరుగుతున్నదో బయట ప్రపంచానికి తెలియటంలేదు. ఎందుకంటే వార్తాపసారంపైన పత్రికలపైన నిషేధాజ్ఞలు విధించారు. రెండు దేశాల ప్రతినిధులు అటూఇటూ తిరుగుతున్నారు కాని అధినేతలు ఇంకా ఒక అవగాహనకు వచ్చినట్టులేదు.

రాజీవ్ గాంధీ చేస్తున్న ప్రకటనలు చూస్తుంటే ఒకరకమైన తీవ్రత కనిపిస్తున్నది ఆయన ధోరణిలో. శ్రీలంక - భారత్ మధ్య జరిగిన ఒప్పందం ప్రకారం తమిళుల భద్రతకు పూచీగా భారత్ నిలబడితిరుతుంది అంటున్నాడు. 'అసలు శాంతిసేనలు లేనిదే శ్రీలంక ఎక్కడిది' అనే ధోరణిలో మాట్లాడుతున్నాడు. తమిళులకు రాజకీయ అధికారం సంక్రమింప చేసేటంత వరకు శాంతిసేనలు శ్రీలంకలో ఉంటాయి అనేది ఆయన ఉద్దేశంగా కనిపిస్తున్నది. 'శాంతిసేనలు శ్రీలంక విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపోతే తమిళులకు రాజకీయాధికారం శ్రీలంక ప్రభుత్వం ఏర్పాటుచేయదు కాబట్టి అపని జరిగేటంత వరకు శాంతిసేనలు శ్రీలంకలో ఉంచండి' అనేది శ్రీలంకలోని తమిళుల అభిప్రాయం అనికూడా భారతప్రభుత్వం ప్రచారం చేస్తున్నది. అయితే శాంతిసేనలను ఉపసంహరించాలని శ్రీలంక ప్రభుత్వం పట్టుపడుతున్నది. ఒప్పందం ప్రకారం జూలై నెలాఖరుకి శాంతిసేనలు శ్రీలంకను విడిచి పెట్టేయాలి. రాజ్యాంగం ప్రకారం ఎన్నికలు శాంతియుతంగా జరగటం, ఒక అధ్యక్షుని ఎన్నిక జరగటం, ఆయన ప్రభుత్వాన్ని చేపట్టటం, ప్రభుత్వాన్ని నడిపించటం జరుగుతున్నది. కాబట్టి శాంతిసేనల అవసరం లేదనేది శ్రీలంక అభిప్రాయం. అవసరం లేనప్పుడు పొరుగు రాజ్యానికి చెందిన మిలటరీ సేనలు తమదేశంలో ఎందుకు ఉండాలనేది వారివాదన. అందులో తప్పేమీలేదు. తమదేశంలోని పరిస్థితులను తాము చక్కదిద్దుకొనే పరిస్థితి ఏర్పడినప్పుడు ఇక పొరుగురాజ్యాల మిలటరీతో పని ఏమిటనేది సవ్యంగానే కనిపిస్తుంది. ఒకప్పుడు భారతదేశం ఇతర దేశాలకు సంబంధించి ఇటువంటి అభిప్రాయాన్నే వ్యక్తంచేస్తూ వచ్చింది. కాని తనవరకూ వచ్చేసరికి 'ఎవడు వైదొలగాలి' అనేది వచ్చిన వాడు నిర్ణయించాలి అనే ధోరణిలో వ్యవహరిస్తున్నది.

శ్రీలంక ఒక న్యతంత్రదేశం. సర్వసత్తాక ప్రతిపత్తిగల దేశం. అలాగే భారతదేశం కూడా. శ్రీలంకలో తమిళులు ఉన్నారు. వారి బాధ్యత శ్రీలంక ప్రభుత్వానిదే అవుతుంది కాని భారతదేశానిది కాదు. ఒకవేళ అక్కడ నివసిస్తున్న భారతీయుల ప్రాణరక్షణ కావాలంటే అక్కడి భారతీయులను తమదేశానికి విలిపించుకోవాలి ఉంటుంది. అలాకాకుండా శ్రీలంక పౌరులయినటువంటి తమిళుల బాధ్యత భారతప్రభుత్వం ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ స్వీకరించటం ఏ వైదేశిక సూత్రం ప్రకారమూ సవ్యంకాదు. అక్కడ జరుగుతున్న పరిస్థితులను అక్కడి ప్రభుత్వమే చక్కదిద్దుకోవాలి. అలా చేయలేనప్పుడు ఆ ప్రభుత్వం ఒక్కరోజు కూడా పరిపాలన చేసే అర్హత దానికి ఉండదు. అయితే అక్కడి అంతర్గత పరిస్థితుల వల్లనే, అంతరుగిక కల్లోలం వల్లనే భారతదేశ భద్రతకు ముప్పువాటిల్లు తున్నప్పుడు ఈదేశం జోక్యంచేసుకోవటంలో తప్పుఏమీ ఉండదు. అయితే ఆ పరిస్థితి వచ్చినట్టు లేదు.

ఇంతకుముందు భారతదేశాన్ని శ్రీలంకకు ఆ ప్రభుత్వమే అవ్వనించింది అన్నారు. అయితే అదే ప్రభుత్వం ఇప్పుడు వెళ్ళిపోయింది అంటున్నది. "మీ పరిస్థితులు ఇంకా చక్కబడలేదు, నేను ఇంకా కొన్నిరోజులు ఉండాలి" అనిచెప్పే నైతిక అధికారం భారతదేశానికి లేదు. అసలు భారతదేశం తనసైన్యాన్ని పంపటం అక్కడినుంచి ఎప్పుడు వైదొలగాలి అనేది తానే నిర్ణయించుకోవాలి అనటం - ఇదంతా ఒక 'పెద్దన్న' ధోరణిలో వ్యవహరిస్తుండటం తప్ప ఒక న్యతంత్రదేశంతో వ్యవహరిస్తున్నట్టు లేదు. భారతదేశం కూడా మరో అగ్రరాజ్యంగా వ్యవహరిస్తుంది అని అనటంలో తప్పుఏమీ కనపడటం లేదు.

శ్రీలంక ప్రవర్తన సరిగ్గా లేకపోవచ్చు, తాను చేసుకున్న ఒప్పందాన్ని తాను పాటించకపోవచ్చు. అక్కడి ప్రజల ప్రాణమాన రక్షణలో విఫలం కావచ్చు. తన ప్రజలను తానే హరించి వేస్తుండవచ్చు. అయితే వాటి అన్నిటికీ పరిష్కారం ఆ దేశంలోని ప్రజలే చూసుకోవాలిగాని మరోదేశం జోక్యం చేసుకొని, అక్కడికి సేనలు దింపి వ్యవహారాన్ని చక్కపెడతానని అనటం సరియైన పద్ధతి కాదు. శ్రీలంకలోని తమిళుల పరిస్థితి అండోళనకరంగానే ఉండవచ్చు, లేదా భయంకరంగానే ఉండవచ్చు. అయితే అది అక్కడి ప్రజలే పరిష్కరించుకోవాలి. ఏదో ఒక కారణం మీద పొరుగు రాజ్యంలోకి ప్రవేశించి అక్కడినుంచి వైదొలగటానికి మరింత క్లిష్ట పరిస్థితులను సృష్టించటం హర్షించదగిన వైదేశిక నీతి కాజాలదు. ఎప్పటికైనా శ్రీలంక పరిస్థితిని శ్రీలంకలోని ప్రజలే పరిష్కరించుకోవాలి. అంతేగాని శాంతిసేనగాని, రాజీవ్ గాని అపని చేయకూడదు.

పంతుళ్ళు లేని స్కూలు

మహారాష్ట్రలోని ధనే జిల్లా మల్లాపూర్ గ్రామంలో 280మంది పిల్లలున్న మొత్తం స్కూలుకు ఒకే ఒక్క టీచర్ ఉన్నారు. ఒకటో తరగతి నుంచి ఏడో తరగతి వరకు చదువు తున్న ఈపిల్లలకు పాఠాలు చెప్పే పంతుళ్ళే కరువయ్యారు. అందువల్ల దాదాపు 100 మంది పిల్లలు, గ్రామంలోని యువకులు, పెద్దలు జిల్లా వరిషత్ కార్యాలయానికి ఊరేగింపు జరిపి తమ స్కూలుకు వెంటనే టీచర్లను నియమించాలని కోరారు. గత కొన్ని నెలలుగా ఒకేఒక్క టీచరు ఏడు క్లాసులను నిర్వహిస్తున్నారు. ఇలా అయితే తమ పిల్లల చదువులు సాగేదెట్లా అని తల్లిదండ్రులు అందోళనా మార్గం చేపట్టారు.

(28-6-1989 థైమిస్ ఆఫ్ ఇండియా)

పనామా కాలవ నిర్మాహకుడు

పనామా కాలవ అడ్డిని స్ట్రేటర్గా మొట్టమొదటిసారిగా ఒక పనామా పౌరుడిని ఎంపిక చేశారు. ఈ పదవిని ఇప్పటివరకు అమెరికన్లు నిర్వహిస్తూ వచ్చారు. 1977లో సంతకాలు జరిగిన బ్రిజ్ కార్టర్ ఒప్పందాల ప్రకారం పనామా పాలక పార్టీ డిప్యూటీ టోమన్ అల్టామరానేడుక్కును నియమిస్తారు. 1990 జనవరి ఒకటివ అయిన వదలి బాధ్యతలు స్వీకరిస్తారు.

(3-7-1989 హిందూస్థన్ థైమిస్)

పోస్టాఫీసులేని మండల కేంద్రం

నల్లగొండ జిల్లా సూర్యాపేట - జనగాం జాతీయ రహదారి మధ్యలో ఉన్న అర్వపల్లి మండల కేంద్రంలో పోస్టాఫీసు లేకపోవడం నమ్మశక్యం కాకున్నా నమ్మక తప్పదు. ప్రజలకు ఉత్తరాల బట్టాడా కోసం నాలుగు కిలో మీటర్ల దూరంలోని జాజిరెడ్డిగూడెం వెళ్ళాలి. కొన్ని ముఖ్యమైన విషయాలు తెలిపే ఉత్తరాలు, టెలిగ్రామ్లు అలస్యంగా వస్తున్నందున ప్రజలు ఇబ్బందులకు గురవుతున్నారు. ప్రభుత్వ అదేశాలు, ఇతర కార్యక్రమాలు ఎప్పటికప్పుడు తెలియదంటేదని ఎం.ఆర్.ఓ. కూడా వాపోయారు.

(4-7-1989 ఆంధ్రభోజి)

దేవాలయ ప్రవేశం స్వర్ణోత్సవం

అంటరానివాళ్ళుగా, అస్సూళ్ళు లుగా సమాజ జీవితానికి దూరంగా బతుకులు సాగించే అంటరానివారికి దేశంలో మొట్టమొదటి సారి దేవాలయాల ప్రవేశం కల్పించి ఈజులై 8 నాటికి 50 ఏళ్ళు పూర్తయ్యాయి. బ్రిటిష్ ఇండియాలోని తమిళనాడులోని అనాటి తమిళనాడు హరిజన సేవక్ సంఘ్ అధ్యక్షుడు వైద్యనాథ అయ్యర్ మరో నలుగురు 'హరిజనులు' 1939లో మినాక్షి దేవాలయంలోకి ప్రవేశించారు. హరిజనులకు దేవాలయ ప్రవేశాన్ని కల్పిస్తూ మొట్టమొదట చట్టాలు చేసిన రాష్ట్రం తమిళనాడు. ఇటీవల 'హరిజనుల' దేవాలయ ప్రవేశానికి సంబంధించి 50 ఏళ్ళ ఉత్సవం ఇక్కడ జరిగింది.

(9-7-1989 ఆదిత్యన్ ఎక్స్ప్రెస్)

పాతికేళ్ళుగా బండి

బ్రెజిల్ దేశంలో ఒకతండ్రి తనకొడుకు విచ్చివాడని చెప్పి పాతికేళ్ళపాటు ఒకగదిలో వుంచి తాళంచేసి బంధించాడు. అగది చాలా చిన్నది. ఇరుకైనది. దాని మొత్తం విస్తీర్ణం 32 చదరపు టుడుగులు. పాతికేళ్ళ కిందట ఎనిమిదేళ్ళు ఉన్న పిల్లవాడికి విచ్చెక్కిందని అనుకున్న తండ్రి అతడిని ఎటూ పోకుండా ఒక గదిలో ఉంచి తాళం వేశాడు. ఈ విషయం ఇటీవలనే తెలిసిన పోలీసులు అతడిని విడిపించారు. అతడికి ఇప్పుడు 33 ఏళ్ళు. సరియైన తిండి లేక, గాలి అడక నడవలేని స్థితిలో బలహీనంగా ఉన్నాడు. అతడు జంతువు వలె ప్రవర్తించాడని పోలీసులు చెప్పారు.

(29-6-1989, టెలిగ్రాఫ్)

చందాదారులకు

విజ్ఞప్తి

మీరు 'నలుపు' వత్రికకు చందాదారులా? అయితే మీకు వత్రిక క్రమం తప్పకుండా అందుతున్నదా? అందకపోతే వెంటనే తెలియజేయగలరు. మీరు ఎప్పుడు చందాదారులైంది? ఎన్ని రోజులుగా మీకు వత్రిక అందడం లేనిది వివరాలు రాయండి. మీ పూర్తి చిరునామా ఇవ్వడం మరచిపోకుండి.

సర్క్యులేషన్ మేనేజర్,
'నలుపు' 1-1-342/బి,
ఎవేకనగర్, హైదరాబాద్-20

ఎహసానుల్లా ఖాన్

“నేను ఇటుకల బట్టిల వెట్టికార్మికుల మధ్య పనిచేశాను. మా సంఘం పేరు - బట్టా మజ్దూర్ మహాజ్. ‘బిచ్చగాళ్ల సంఘం’ అంటారు జనం. ఇటుక బట్టిల్లో పనిచేసే వారి పరిస్థితి అంతఘోరంగా ఉంటుంది మరి. పనివారికి కడుపు నిండా తిండి ఉండదు. వంటినిండా బట్టలు ఉండవు. చెప్పులుండవు. నేను వాళ్లతో కలిసి పనిచేయడం మొదలుపెట్టినప్పుడు వారి వేతనం వెయ్యి ఇటుకలకు మూడు రూపాయలు ఉండేది. అందులో 50 పైసలు జమాదర్ (కూలీలకు పెద్ద)కు ఇచ్చేవారు. చాలిచాలినీ వేతనాలు కారణంగా పనికి ముందే అడ్డాను తీసుకునేవారు. దానివద్దే కింద రూ. 1-50 చెల్లగట్టేవారు. చివరకు మిగిలేది రూ. 1-50. కూలీలు ఏం తినాలి. వారి కుటుంబాలు ఎట్లా బతకాలి? అందువల్ల వారినికూలీ-బిచ్చగాళ్ళు అని పిలవడంలో అశ్రురణు లేదు. వీరినుంచి సంఘాలకు భారీచందాలు రావు. అందుకని సంఘటితకార్మిక సంఘాల వారు వీరిని అనలే పట్టించుకోరు. అకాడమీషియన్లకూ, మేధావులకూ ఇలాంటి వారుంటారన్న సంగతే తెలియదు. కూలీలు తర తరాలుగా అట్లా బాధపడుతూనే ఉంటారు. అది వారిఖర్క. పేద వాళ్లను సంఘటితం చేయడం అన వసరం- అంటారు అభివృద్ధి నిరోధకులు. వామపక్షాలవారు సిద్ధాంతాల మీద సిద్ధాంతాలు రాస్తూనే ఉంటారు. నేలకు దిగివచ్చి పేదవారిని పట్టించుకోరు. ఈబిచ్చగాళ్ళు విప్లవానికి పనికిరారని వారి అభిప్రాయం...” అన్నారు ఎహసానుల్లా ఖాన్. ఈకూలీ-బిచ్చగాళ్ల బాధలు చూసి, వారికోసం ఏదో ఒకటి చేయాలని ప్రయత్నిస్తున్న వారిలో ఎహసానుల్లా

ఖాన్ ఒకరు. ఖాన్ వయసు నలభై పైచిలుకు ఉంటుంది. కణతలవద్ద తెల్లవెంట్రుకలు. నుదిటిమీద రెండు ముడుతలు. వాలు మీసాలు-అన్ని కలిసి అయనకోక గాంభీర్యాన్ని సంతరించిపెట్టాయి. అయితే అయన ఎవరితో అయినా మాట్లాడుతుంటే, వక్కలకు చూడడం అసాధ్యం. మెల్లగా మాట్లాడడం మొదలెడతారు- “వెట్టికార్మికులు ఎంతటి భయానక పరిస్థితుల్లో జీవిస్తున్నారో తెలుసుకోవాలంటే, వారి మధ్య పనిచేయాలి. వారిని ఊరేగింపులు, ప్రదర్శనలకు తీసికెళ్ళవచ్చు. నినాదాలు ఇచ్చి చూడండి. ఎవరికీ నేరు పెగలదు. భయంవారి నేరు నెక్కిస్తుంది. కుటుంబాలను వదిలేసి ఉండలేరు. ఒక కార్మికున్ని రెండు మూడురోజులు నీతోనే అట్టిపెట్టుకో. రెండేరోజు అతను - ‘నావిన్నకూతురు నన్ను వదిలేసి నిద్రపోలేదు’ అంటాడు. మూడేరోజు మెల్లిగా అక్కడ్నుంచి జారుకుంటాడు. తానులేకపోతే తన కుటుంబానికి ఏమైనా జరగవచ్చు అనుకుంటాడు”.

ఎహసానుల్లా ఖాన్ తనగురించి తాను చెప్పుకున్నారు. అదొక కథ. “నేను దిగువ మధ్యతరగతి కుటుంబంలో పుట్టాను. నాతండ్రి ప్రభుత్వ ఉద్యోగి. మాఇల్లు నముద్రానికి సమీపంలో మత్స్యకారుల ఇళ్లమధ్య ఉండేది. మత్స్యకారులందరూ ముస్లిములే. సున్నీలు, షైక్రీలని రెండు తెగలు. సున్నీలకు తీరుబడి ఎక్కువ. షక్రీలు కష్టపడి పనిచేసేవారు. ఒకానొక ‘రోజా’ నాడు తీవ్రంగా గాలి వీస్తున్నది. సున్నీల దుకాణం పరదా గాలికి పడిపోయింది. లోపల ‘రోజా’ను వదులుతూ, ఇద్దరు వ్యక్తులు టీ తాగుతున్నారు. దీన్ని ఒక జిక్రా చూడడం తటస్థించింది. రోజాను

వదులుతున్నప్పుడు ఎవరైనా చూస్తే పాపం వస్తుందట. అరోజే సాయంత్రం పొద్దుపోయేదాక చేపలుపట్టి ఇంటికి తిరిగి వస్తున్న జిక్రాల నాయకున్ని కత్తితో పొడిచారు. నాకప్పటికి వదేళ్ళుంటాయి. అమాయకుడైన జిక్రా ఎర్రని రక్తంతో తడిసిన ఇటుకనూ పశ్చిమాన అస్తమిస్తున్న సూర్యున్ని మార్చిమార్చి చూశాను. నాకళ్లను నేను నమ్మలేక పోయాను. కష్టించి చేపలు పట్టి తిరిగి వస్తున్న జిక్రాకు - తననెందుకు చంపాలనుకున్నారో తెలియదు.

‘ఈసంఘటన నన్ను ఆలోచింపజేసింది. నామత విషయాల పట్ల నేనేప్పుడూ, బాధ్యతగానే ఉంటాను. కాని, ఇప్పుడు మతంపట్ల నాకున్న నమ్మకం సడలింది. మనిషిని మనిషి చంపుకోవడానికి మతమే కారణమా? ఈకులాలన్నీ, ఈమతాలన్నీ ఏమిటి? ఇవి మనిషికి మనిషికి మధ్య గీతలు గీస్తున్నాయా? మతాలకు సంబంధించి నాకు దొరికిన అన్ని పుస్తకాలను చదవటం మొదలు పెట్టాను. అన్నిటి సారం ఒక్కటే అనిపించింది. మానవత్వమే అన్నిటికన్నా గొప్పది. మతం కాదు. కులంకాదు- అని నిర్ణయానికి వచ్చాను.

నేను కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడు 1967 లో ఒక సంఘటన జరిగింది. మాకాలేజీ బయట, రోడ్డు మీద నిలబడి ఒక వృద్ధుడు ఏడుస్తూ ఉన్నాడు. ‘భూమి పగిలిపోయి నన్ను తనలో చేర్చుకుంటే బాగుండు’. నేను అతని దగ్గరకి వెళ్ళి ఎందుకు ఏడుస్తున్నావని అడిగాను. అతడు ఏడుస్తూనే చెప్పాడు- ‘నా పదకొండేళ్ళ కూతురుని టేకేదారు (కాంట్రాక్టరు) తీసికెళ్లాడు. వన్నెండేళ్ల మరో కూతురుని జమదారు (సూపర్వైజర్) తీసికెళ్లాడు. నేను వెళ్లి మూడు నెలలు ఉన్నాను. వాళ్లను తిరిగి పంపలేదు.

నేను పారిపోయివచ్చాను. పోలీసు స్టేషన్కు, అధికారుల వద్దకు వెళ్లాను. ఎవరూ నామాట వినిపించుకోరు - నాకు చచ్చిపోవాలని ఉంది - నేను తిరిగి వెళ్లను' అని పొగిలి పొగిలి ఏడుస్తూ చెప్పాడు.

అతని పేరు బాబా కుల్లన్. క్రిస్టియన్. అతని దీనావస్థకు కదిలి పోయాను. అతన్ని పోలీసుస్టేషన్కు తీసికెళ్లాను. వారు ఏచర్యా తీసుకోలేదు. మాకాలేజీ విద్యార్థులందరినీ కూడగట్టాను. అందరం కలిసి పోలీస్ స్టేషను వెళ్ళాం. అప్పుడు పోలీసులు కదిలారు. ఇద్దరమ్మాయిల్ని వెనక్కి తీసుకొచ్చారు.

"వెట్టి కార్మికుల జీవితాలలో, ఇలాంటి సంఘటన ఎప్పుడూ జరగలేదు. ఇటుక బట్టినుంచి ఒక్క వెట్టి కూలీ అయినా తిరిగి రాలేదు. స్త్రీలను కాని, అమ్మాయిలను కాని తీసుకెళ్ళితే మళ్ళీ వంపడం జరగదు. ఈ అసాధారణ సంఘటన గురించి వార్త - నేటిమాటగానే - అన్ని ఇటుక బట్టిలకు పాకింది. కాళ్ళకు చెప్పులు లేకుండా, వంటిమీద బట్టలు లేకుండా, అకలితో జీవించే ఇటుకబట్టిల కూలీలు రోజూ మాకాలేజీవద్ద కనబడే వారు. తమ కష్టాలకు ఏమైనా కొంచెం మేలు జరుగుతుందేమోనని ఏమూలో చిరుతాళితో మావద్దకు వచ్చేవారు.

"అప్పుడే 1967లో 'బట్టా మజ్దూర్ మహాజ్' సంఘాన్ని నిర్మించాం. నాకుటుంబం నుంచి వుంచి ప్రోత్సాహం లభించింది. కేవలం డబ్బేకాక, మానసికంగా కూడా. తమ మతవిశ్వాసాలతోనే వారు మానవత్వాన్ని ప్రోత్సహించగలిగారు. దీనికితోడు, ధైర్యాన్ని ప్రోత్సహించే పరిసరాల్లో నేను పెరిగాను. అక్కడ ఎవరూ నమస్కరణలు చేయించి పారిపోయేవారు కాదు.

"అధ్యాపకులు, రుణాల్ని ఆపడం, తనిఖీ పద్ధతికి, కాంట్రాక్టుకు న్యూన్టీ - ఇవి మాకొత్త సంఘం ఆశయాలు. దీనికి ఇటుకబట్టి కార్మికులు ఎలా స్పందించారు? వారు

తరతరాలుగా నిరాశ నిస్పృహలతో జీవచ్ఛవాలుగా బతుకులిడుస్తున్నారు. వారికి మరో మార్గంలేదు. జైల్లోని ఖైదీలకు వేరే మార్గం ఉందా? కొత్త కాంట్రాక్టర్లు ఇటుక బట్టి ప్రారంభిస్తే ముడిసరుకును తెచ్చు కున్నట్లు ఇటుకబట్టిల యజమానుల నుంచి కూలీలను తెచ్చుకుంటారు. 'పాత నిబంధన'లో చదివినట్లు గుర్తు. మోజెన్ అనుచరులు ఇటుకలు తయారుచేసేవారు. బట్టిలకు గడ్డిని యజమానులే సంఫరా చేసేవారు. మోజెన్ నాయకత్వంలో వారంతా ఐక్యమయ్యారు. కూలీలకు పనితక్కువగా ఉంది విరామం ఎక్కువయిందని - రాజా భావించాడు. బట్టిలకు గడ్డిని కూలీలే సేకరించుకోవాలని అజ్ఞా జారీచేశాడు. దీన్ని మాసంఘానికి అన్యాయమని మేము సంఘాన్ని ఏర్పరచి యజమానులు వేతనాల్ని 25 పైసలకు తగ్గించి వారిని తమ వట్టులో ఉంచుకోవాలనుకున్నారు. మా ఆఫీసుకు రావడానికి బస్సు ఛార్జీలకు కూడా డబ్బులేకుండా చేయడం వారి ఉద్దేశ్యం. కూలీల గుడిసెల వద్ద కుళాయిలను తీసికెళ్ళారు. వారంతా వారు ఎక్కడికైనా వెళ్లి నీళ్లు తెచ్చుకోవాలన్నారు. యజమానులు తెలియక పోవచ్చు గాని, మోజెన్ రోజుల్లో అమలుచేసిన కుతంత్రాల్నే వీరూ అనుసరించారు. మోజెన్ అనుచరులు ఏడుస్తుంటే, దేవుడు కష్టాల్ని పంపాడు. నేటికీ వ్యవస్థ మారలేదు. అప్పుడు మోజెన్ తన అనుచరుల్ని తీసుకొని, 'కొత్త ప్రదేశానికి వెళ్లిపోయాడు. మేమూ ఇదే కథను ఉపయోగించుకున్నాం. మోజెన్ అనుచరులు ధనవంతుల నగలు, బట్టలు తీసుకొని అప్రదేశాన్ని వదిలిపోయారు. మేము మాకార్మికులకు చెప్పాం. అధ్యాపకులు తీసుకొని వెళ్లిపోమ్మని. అవి బహిరంగంగా తీసుకోకపోతే మరీమంచిదని మా ప్రాంతంలోని క్రిస్టియన్ ఫాదర్లు నేను దయాన్నని చెబుతుంటారు. నేను దయాన్నయితే మోజెన్ ఏమిటి?

"వెట్టి కార్మికులు చాలా ఘోరంగా

బతుకుతున్నారు. మనం వారి భాషలోనే మాట్లాడాలి. చచ్చి పోతూ వున్న వుంచినిళ్లు కావాలని ఇంగ్లీషులో అడగదు. అతని మాతృ భాషలోనే అడుగుతాడు. ప్రజలకు బాగా పరిచయమైన పిట్ట కథలను, వారి మతానికి చెందిన సామెతలను చెబితే, విషయాల్ని చక్కగా అర్థం చేసుకుంటారు.

"పనిచేస్తున్నప్పుడు నేను చాలా జాగ్రత్తలు తీసుకుంటాను. నాకు నేను బహిరంగంగా కనిపించను. మాది త్రిముఖ పోటీ. మేము కూలీలను సంఘటితం చేస్తాం. వారు యజమానుల్ని నేరుగా ఎదుర్కోంటారు. దీనికి భిన్నంగా ఒక్కసారే జరిగింది. నా సహచరుడొకరు నేరుగా వెళ్ళాడు. ఈతడి కాళ్ళు విరిగాయి.

కార్మికుల్ని బలవంతంగా ఇటుక బట్టిలవద్ద ఉంచినప్పుడు మేము హైకోర్టులో హెబియస్ కార్పస్ పైల్ చేసేవారం. చాలాసార్లు కోర్టు దీన్ని స్వీకరించేది కాదు. బహిరంగ ప్రదేశాలలో ఎవరూ నిర్బంధంగా ఉంచలేరని అనేవారు. 1970లో మా దరఖాస్తును మొదటిసారి స్వీకరించారు. మందమంది విముక్తి అయ్యారు. చిన్నపెద్దా యజమానుల మధ్య తేడా చూడడానికి ప్రయత్నించాం. పెద్దపెద్ద ఇటుకల బట్టిల యజమానులు సమ్మెలకు తట్టుకొని నిలబడగలరు. చిన్న యజమానులు నిలబడలేరు. వారు రాజీకి వస్తారు. దీన్ని మేము బాగా ఉపయోగించుకున్నాం. చిన్న యజమానులకు కూలీలను సరఫరాచేయటానికి ఎల్లప్పుడూ ప్రయత్నిస్తున్నాం. ఈవద్దతివల్ల మెల్లగా, దినవేతనాలు రూ.3 నుంచి రూ.7 కు, 13 కు చివరకు 1975కంతా రూ.20లకు పెరిగాయి. 1975 మాకు మూలములుపు. ఇటుక బట్టి కూలీలు 25 రోజులు పని మానేశారు. అంతిమంగా విజయం సాధించాం. ఈసమ్మెలో 10వేలమంది

(తరువాయి 10వ పేజీలో)

లాల్ సలామ్ నుంచి... లొంగిపోమ్మనడం వరకూ...

మొదటిసారి నక్కలైట్లకు లాల్ సలామ్ చెప్పిన ఎస్టిరామారావు అరు సంవత్సరాలు పరిపాలన చేసిన తర్వాత లొంగిపోమ్మని వారికి అహ్వానాలు పంపుతున్నాడు. లొంగిపోమ్మనడమే కాకుండా, లొంగిపోయిన వారికి వారివారి స్థాయిని బట్టి లక్షరూపాయల వరకూ డబ్బు ఇస్తామని, ఉద్యోగాలు ఇస్తామని, భూములు ఇస్తామని, ఇళ్ళుకట్టించి ఇస్తామని, వ్యవసాయం చేసుకోవాలనుంటే దానికి కావలసిన సదుపాయాలు ఏర్పాటు చేస్తామని వాగ్దానాలు చేస్తున్నాడు. బహుశా నమ్ముతారో లేదో అని కొన్ని జిల్లా కలెక్టర్ల దగ్గర ఇందుకోసం కొన్ని లక్షల రూపాయలు మంజూరు చేసిపెట్టాడు. ఇక నక్కలైట్లు లొంగిపోవటమే తరువాయి, లక్షల రూపాయలు తీసుకొని, జీవితంలో స్థిరపడవచ్చు! వివ్యక్తి అయితే నక్కలైట్ల రాజకీయాలకు, వారి త్యాగానికి పొంగిపోయి లాల్ సలామ్లు పెట్టాడో అదేవివ్యక్తి ఈవేళ నక్కలైట్లకు లొంగిపోమ్మని పిలవటమే కాకుండా డబ్బు అశచూపుతున్నాడు. ఇది ఎక్కడ నుంచి ఎక్కడికి జారిపోవటమో మనకు అర్థమవుతూ ఉన్నది. లొంగిపోమ్మని అడగటంలో పెద్ద తప్పు ఏమీ లేదుకాని దానికి డబ్బు అశచూపటం వివిధంగా చూసినా సమంజసమూ కాదు, సవ్యమూ కాదు.

నక్కలైట్లు అని చెబుతున్న వారికి కొన్ని రాజకీయాలు ఉన్నాయి. ఒక రాజకీయ నిర్ధారణ ఉన్నది. ఒక రాజకీయ కార్యక్రమం ఉన్నది. ఒక పోరాటం ఉన్నది. దానికో పోరాట పంథా ఉన్నది. ప్రజలపట్ల ప్రజాసమస్యల

పట్ల వారికి ఒక స్పష్టమైన అవగాహన ఉన్నది. దాని పరిష్కారానికి ఒక మార్గం ఉన్నది. ఈవ్యవస్థపట్ల వారికి ఒక అవగాహన ఉన్నది. దాని మార్పుకోసం కూడా వారికి ఒక మార్గం ఉన్నది. దీనిని మనంగాని ప్రభుత్వంగాని అంగీకరించక పోవచ్చు. అధికారం ప్రజలకు అది అమోదయోగ్యం కావచ్చు. కాకపోవచ్చు. ఏప్రజలనయితే వారు ఉద్దేశించి పనిచేస్తున్నారో వారు దీనిని అచరణలో పెట్టవచ్చు పెట్టకపోవచ్చు. కాని వారికి ఒక స్పష్టమైన రాజకీయ కార్యక్రమం ఉన్నది. దానిని విడిచిపెట్టి ప్రభుత్వానికి లొంగిపోమ్మని అనడంలో ఏమాత్రమూ రాజకీయ విజ్ఞతలేదు. ఇన్ని రాజకీయాలను విడిచిపెట్టి ఒక లక్షరూపాయలకో, ఒక పెంకుటంటికో, ఒక ఎకరం పొలంకో నక్కలైట్లు లొంగిపోయి ఎస్టిరామారావుతో ఫోటో తీయించుకుంటారని అనుకోవటం అంటే ఏమాత్రం రాజకీయ అవగాహన లేకపోవటమే!

మొదట పెట్టిన గడువును మరోసారి పొడిగించారు. అంటే పెట్టిన గడువులో ఎవరూ లొంగిపోయినట్టు లేదు. ఇంకా కొంత వ్యవధి ఇచ్చి చూద్దాం అని అనుకున్నది ప్రభుత్వం. మొదటి గడువులోగా కొంతమంది లొంగిపోయినట్లు పత్రికాప్రకటనలు వచ్చాయి. పెద్దపెద్ద శిర్షికలతో, ఫోటోలతో సహా లొంగుబాటు కార్యక్రమాన్ని ప్రజలకు తెలియజేశారు. కొన్ని సందర్భాలలో ఎస్టి రామారావుతో ఇంటర్వ్యూ ఇప్పిస్తే మరికొన్ని సందర్భాలలో ఎస్పీ., డి.ఐ.జీలతో ఇంటర్వ్యూలు జరిగాయి. ఊహించడానికి వీలేనంత అసక్తి, ఉత్సాహం, సంతోషమూ పోలీసులు

కనపరిచారు ఈవిషయంలో. “ఇంక ఏముంది, చూడండి, ఎస్టిఆర్ పిలుపు కు ఉత్తేజం పొంది నక్కలైట్లు అందరూ బిలబిలమంటూ వరుగెత్తుకు వచ్చేస్తారు చూడండి” అని భరోసా ఇచ్చారు. “మాదగ్గర పదకొండు మంది అంటే మాదగ్గర పదిహేను మంది” అని పోలీసులు పోటీలు పడుతున్నారు. ఇది నిజమేనా అని అనుమానం వచ్చేటంత హంగామా చేశారు. తీరా చూస్తే అందులో ఏదో ‘నకిలీ’ వ్యవహారం ఉన్నట్లు కనబడుతుంది. మొదట్ జిల్లాలో లొంగిపోయారని చెప్పుకున్న ‘నక్కలైట్ల’లో నకిలీవారు ఉన్నారని సి.పి.ఐ. ప్రకటన చేసింది. మిగిలినవారి విషయంలో వివరాలు తెలియలేదుకాని నకిలీ వాసనమాత్రం అన్నిచోట్లా కొడుతున్నది. ఇది చూస్తే ఇటువంటి నకిలీ వ్యవహారమే మరొకటి గుర్తుకొస్తున్నది. వెట్టిచాకిరీ విముక్తి విషయంలో ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున ప్రచారం చేసింది. నిజంగా వెట్టిచేస్తున్నవారు కొందరు విడుదల అయినమాట నిజమే కాని విడుదల అయిన వ్యక్తి పునరావాసంకోసం పైసలు ఇస్తున్నారని తెలిసేసరికి భూస్వాములు సహితం వెట్టిచాకిరీ చేస్తున్న వ్యక్తులైపోయారు, డబ్బు తీసుకున్నారు. ఇది ఒకపెద్ద అపనీతి అక్రమకార్యక్రమం అయిపోయింది. బహుశా ఇదికూడా ఈస్థాయికి దిగజారుతుందో ఏమో, వేచిచూడాలి.

ప్రభుత్వం వైఖరి కూడా దీని పట్ల ఎలాఉందో చూడవలసి ఉంటుంది. మొదట్లో ఈవిషయాన్ని ఒక శాంతిభద్రతల విషయంగా

చూశారు. వారిని పట్టుకొని అరెస్టు చేస్తేనే కాల్చిచంపేస్తానే వ్యవహారం పరిష్కారం అయిపోతుంది అనుకొని పెద్ద ఎత్తున “బూటకం ఎదురు కాల్పులకు” దిగింది. పౌరహక్కుల సంఘాల నుంచి, న్యాయమూర్తుల దగ్గరనుంచి ప్రజాస్వామ్యవాదుల నుంచి ఈ “ఎదురు కాల్పుల”పైన ఎంత నిరసన వచ్చినా ప్రభుత్వం తన వైఖరి మార్చుకోలేదు. నిరాటంకంగా ఎదురుకాల్పుల పేరిట ఎవరినెవరినో పట్టుకొని కాల్చి చంపేసింది. అయితే ఈచంపుడు కార్యక్రమానికి ఒక కుదుపు గుర్తేడు సంఘటనవల్ల కలిగింది. కాని అసలైన ఒత్తిడి మల్టర్ రావు సంఘటనతో కలిగింది. ఈసంఘటనకు బాధ్యత ఎవరు వహించాలి అనేది ఇక్కడ చర్చించడం జరగదు కాని తెలుగుదేశం పార్టీ వారు సైతం దీనికి బాధ్యత ప్రభుత్వం వహించితిరాలి అని అన్నారు. పార్టీనుంచి రాజీనామాలు చేయటం కూడా జరిగాయి. ఎన్కౌంటర్ పేరు మీద గ్రామాలలో అమాయకులను తీసుకెళ్లి కల్తేయటం జరిగింది అని, ఇక అది జరగడానికి వీల్లేదని తెలుగుదేశం కార్యకర్తలే అభిప్రాయ వదుతున్నారు. మల్టర్ రావు సంఘటనవలన బయటపడింది, ఏమంటే బూటకపు ఎన్కౌంటర్లు జరుగుతున్నాయి అనేది. అయితే ఇది ఇంతకుముందు బయటపడ లేదని కాదు, ప్రభుత్వ పార్టీలో ఉన్నవారు సైతం దీనిని అంగీకరించటం. అంతేకాకుండా పీపుల్స్ వార్ గ్రూప్ వారు అడిగింది చాల నమంజనం అనికూడా అందరూ అంగీకరించారు. “తమ సహచరులను ఏమి చేశారో చెప్పండి” అని అడగటంలో తప్పేమీలేదు అని అందరూ అన్నారు. ప్రభుత్వం ఒకే సారి బుకాయించేసింది. ఇక దానినుంచి తప్పుకోలేక పోయింది. కరీంనగర్ అదిలాబాద్ జిల్లాలు వర్కటించిన తెలుగుదేశం పార్టీ

నాయకులకు ప్రజలనుంచి ఎంత ప్రతిఘటన వచ్చిందో చూస్తే పీపుల్స్ వార్ గ్రూప్ వాళ్లు అదుగుతున్న దాంట్లో ఎంత సమంజసత్వం ఉన్నదో అర్థమవుతుంది. ఈసంఘటన తరువాత బహుశా పోలీసులకు అధికారంలో ఉన్నవారికి కొంత గండి ఏర్పడి ఉంటుంది. కాంగ్రెసు ప్రభుత్వంతో సహా తెలుగు దేశం ప్రభుత్వం కూడా పోలీసులకు ఎన్నతమైన అధికారాలు ఇవ్వటం, దాదాపు అన్ని విషయాలకు వారిమీద ఆధారపడటం జరగటంవల్ల ఇప్పుడు ప్రజాభిప్రాయాన్ని మన్నించవలసి వచ్చేసరికి పోలీసువారితో నిష్కారం పడవలసి వచ్చింది.

ఒకపక్క లొంగిపోవూని అంటూనే మరోపక్క కేంద్ర ప్రభుత్వంతో సైన్యాన్ని వంపమని అభ్యర్థనలు చేస్తూ ఉన్నది ఎన్టీ ఆర్ ప్రభుత్వం. కొత్తకొత్త పద్ధతులను ప్రవేశపెట్టి నక్సలైట్లను అంతం చేయాలనేది వారి ఆలోచనగా కనిపిస్తున్నది. మల్టర్ రావు సంఘటన ప్రభుత్వాన్ని కుదిపి వేసినా, మరోపక్క లొంగిపోవడాలు జరుగు తున్నాయని చెప్పుకుంటూ కొంత ధైర్యాన్ని కూడగట్టుకోవడానికి ప్రయత్నించింది ప్రభుత్వం. అంతలో పీపుల్స్ వార్ వారు మరోదెబ్బ వేశారు. అది వరుంగల్ జిల్లాలో మరో మండల ప్రజాపరిషత్ అధ్యక్షుణ్ణి పట్టుకుపోవటం! ఎక్కడ ఏమి జరుగుతున్నదో ప్రభుత్వానికి అర్థంకాలేదు. పోలీసులు చెప్పినదానిని పక్కకుపెట్టి ఎట్టకేలకు పీపుల్స్ వార్ అడిగిన న్యాయవిచారణకు ప్రభుత్వం అంగీకరించింది. దీనితో ఎం.పి.పి.ని ఎడిచిపెట్టారు. ఈవనే ముందు చేసి ఉంటే మల్టర్ రావు బ్రతికేవాడు కదా అని తెలుగుదేశం వారు బాధపడ్డారు. ఏమయితేనేం రాజారెడ్డిని ఎడిచిపెట్టి వేయటంతో ప్రభుత్వం కాస్తగాలి పీల్చుకుంది. బూటకపు ఎన్కౌంటర్లు జరుగుతున్నాయని తెలుగుదేశం వారిచేతనే చెప్పించటం కాకుండా ప్రభుత్వం చేత న్యాయవిచారణకు

అంగీకరింప చేశారు పీపుల్స్ వార్ గ్రూపువారు. ఇది వారికి విజయమే. ఈ విజయానికి వారు ఎంతమంది సహచరులను కోల్పోయారోగాని తెలుగుదేశం మాత్రం ఒక ఎం.పి.పి.ని కోల్పోయింది.

వీటి అన్నిటితోటి ఒక విషయంమాత్రం స్పష్టమయింది. ఒక రాజకీయ విషయాన్ని రాజకీయంగానే పరిష్కరించాలి గాని అదేదే గూండాల సమస్య అని, శాంతి భద్రతల సమస్య అని పోలీసు లారీ తుపాకీ ఉపయోగిస్తే ఇటువంటి పరిణామాలకే అది దారి తీస్తుంది. ఇప్పటికయినా ఈసమస్యను రాజకీయ సమస్యగా చూడటానికి ప్రభుత్వం ముందుకు వచ్చినందుకు సంతోషం. ఈసమస్యకు రాజకీయ పరిష్కారం కావాలి. అది ఈవ్యవస్థలో ఎంతవరకూ సాధ్యం, ఎలా సాధ్యం అనేది పరిష్కారాన్ని ఆచరణలో పెట్టటం ద్వారానే తెలుసుకోగలం.

హింసకు ప్రతిహింస సమాధానం అవుతుందేమో కాని హత్యకు ప్రతిహత్య సమాధానం కాదు. నక్సలైట్లు చంపుతున్నారని పోలీసు ఎన్కౌంటర్లు, పోలీసులు చంపుతున్నారని నక్సలైట్లు హత్యలు చేస్తూ పోతుంటే అవి ఎవరు ఆశించిన పరిష్కారాన్ని అందివ్వలేవు. ఎన్కౌంటర్లు ఎన్ని చేసినా నక్సలైట్ల సమస్యను ప్రభుత్వం పరిష్కరించలేదు. అలాగే ఎన్ని లక్షల రూపాయలు ఆశపెట్టినా నక్సలైట్లు ప్రభుత్వానికి లొంగిపోరు. ఒకరాజకీయ నిర్ధారతం ఉన్న వారిని రాజకీయంగానే ఎదుర్కోవాలి తప్ప ఎన్కౌంటర్లు చేసి, ప్రలోభాలు చూపి సమస్యను పరిష్కరించలేరు.

-బొబ్బిలారం

లాకప్ మరణాలపై హైకోర్టులో రిట్

నంనక్కరణ కేంద్రాలుగా ఉండవలసిన జైళ్ళు చిత్రహింసల నిలయాలుగా కొనసాగుతున్నాయి. నేరవిచారణ సందర్భంలో నిందితులను ఉంచవలసిన లాకప్పులు మృత్యుమందిరాలుగా మారాయి. నేరారోపణపై ఎవరినైనా పోలీసులు నిర్బంధిస్తే సర్వం కోల్పోయి అయినా తొందరగా అతన్ని విడిపించుకోడానికి ఆ కుటుంబ సభ్యులు వదేతాపత్రయం చూసి ఆశ్చర్యపోయే వారు లాకప్పు మరణాల చిట్టాచూసి వణికిపోతున్నారు. ఒకప్పుడు పోలీసులు నిందితున్ని అరెస్టుచేస్తే అతని కుటుంబసభ్యుల ముఖాల్లో అవమానం తప్పితే, భయం కనిపించేది కాదు. అయితే గత పదిహేను సంవత్సరాలుగా పరిస్థితుల్లో మార్పు వచ్చింది. కేరళలో రాజన్ కేసు, హైదరాబాదులో రమీజాబ్ కేసులతో వెలుగులోకి వచ్చిన లాకప్పు చిత్రహింసలు సభ్య ప్రపంచాన్ని కుదిపి వేసాయి. రమీజాబ్ తోపాటు నిర్బంధించబడ్డ వ్యక్తి శవాన్ని పోలీసు స్టేషన్ బయటచూసి జనం కోపోద్రిక్తులయ్యారు. పోలీసు స్టేషన్ మీదనే దాడిచేశారు. ప్రజల్ని అదుపు చేయడానికి కర్ఫ్యూ విధించి, మిలటరీని వీధుల్లో కవాతు చేయించాల్సి వచ్చింది. అయితే దీనివలన పోలీసులు నేర్చుకున్నది ఏమిలేదు. 1971-76 మధ్య కాలంలో సర్కారి హింసాకాండలో 270 మంది హతంకాగా, దాన్ని నక్కలైట్లను అణచే కార్యక్రమంగా రాష్ట్రప్రభుత్వం ప్రచారం చేసుకుంది. ప్రభుత్వాలు మారినా పోలీసులు సాగిస్తున్న నరమేధంలో మార్పేమిలేదు. అయితే ప్రస్తుత ప్రభుత్వం తన రాజకీయ ప్రత్యర్థులపై కక్ష సాధించుకోవడానికి

అమలులోకి తెచ్చిన 'నల్ల చట్టాలకు' బలమవుతున్న నిర్భాగ్యులగురించి వట్టింతుకున్న నాథుడు లేడు. పౌరహక్కుల సంఘం, ప్రజాస్వామ్య హక్కుల పరిరక్షణ సంఘం నిజనిర్ధారణ కమిటీలు, వారి నివేదికలు ప్రభుత్వాన్ని కదిలించలేక పోయాయి. కొన్ని సందర్భాలలో ప్రజలు తిరగబడి పోలీసు స్టేషన్లపై దాడులు చేస్తున్నారు. వాటిని అణచడానికి కాల్పులు జరిపితే మరింత ప్రాణనష్టం జరుగు తున్నట్టు పత్రికల్లో వతాక శీర్షికల్లో వార్తలు వస్తున్నాయి. ఫలితంగా సంఘటనకు దారితీసిన పరిస్థితులను వెలుగులోకి తీసుకు రావడానికి విచారణ సంఘాలను నియమిస్తున్నాయి.

అయితే, విచారణ సంఘాల విచారణ ఎలా కొనసాగు తున్నది? విచారణ పోలీసులకు వ్యతిరేకంగా జరుగుతుంది కనుక సాక్షులకు ప్రభుత్వం కల్పిస్తున్న రక్షణ ఏమిటి? చిన్నచిన్న ఆరోపణలపై ప్రభుత్వోద్యోగుల నుంచి, జిల్లాప్రజాపరిషత్ అధ్యక్షుల వరకు సస్పెండుచేస్తున్న ప్రభుత్వం, విచారణ సందర్భంలో ఆరోపణలను ఎదుర్కొంటున్న పోలీసులపట్ల ఎట్లా ప్రవర్తిస్తున్నది? ఈ ప్రశ్నలతోపాటు, విచారణసంఘాలు సమర్పిస్తున్న నివేదికల్ని ప్రభుత్వం విమోచిస్తున్నది? అనే మరో ముఖ్య ప్రశ్న అందరికీ వస్తుంది.

ప్రభుత్వంపై ఎలాంటి విమర్శలు వచ్చినా గంభీర పన్యాసాలతో సమస్యను తప్పుదారి పట్టించే సామర్థ్యం కలవారు మన ముఖ్యమంత్రి. మరీ తప్పనిసరి అయితే తప్ప సూటిగా నమాధానం చెప్పడం ఆయనకు అలవాటు లేదు. అలాంటప్పుడు ఎవరు మాత్రం విమోచియగలరు.

ఈ నేపథ్యంలో జూలై 5న జారీ

అయిన హైకోర్టు ఉత్తర్వులకు ఎంత ప్రాముఖ్యం ఉంది. 1986 సెప్టెంబరులో దాఖలయిన ఒక రిట్ పిటిషన్ విచారణ సందర్భంగా, న్యాయమూర్తి జస్టిన్. రామానుజులు నాయుడు రాష్ట్రవ్యాప్తంగా లాకప్ మరణాలపై నియమించిన విచారణ సంఘాల నివేదికలను కోర్టుకు సమర్పించ వలసిందిగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాన్ని ఆదేశించారు. అంతేగాక అనివేదికల అధారంగా దేషులయిన అధికారులపై తీసుకున్న చర్యల వివరాలను కూడా తమముందు ఉంచాలని న్యాయమూర్తి ఆదేశించారు. రిట్ పిటిషన్ దాఖలయి మూడు సంవత్సరాలు గడిచిపోయింది కాబట్టి ఈ మధ్యకాలంలో జరిగిన లాకప్ మరణాల వివరాలనుకూడా అందజేయాలని రాష్ట్రప్రభుత్వాన్ని న్యాయమూర్తి ఆదేశించారు. అంతేకాకుండా లాకప్ మృతుల వివరాలు, చిరునామాలు అందించ వలసిందిగా పిటిషనర్ తరుపు న్యాయవాదిని ఆదేశించారు. ఈ వివరాలు కోరడంలో న్యాయమూర్తి తమ ఉద్దేశ్యాన్ని స్పష్టం చేశారు. లాకప్ మృతుల వారసుల తరపున వాదించటానికి, ప్రభుత్వ ఖర్చుతో న్యాయవాదులను నియమించాలని, వారి వాదనలు కూడా వినడం సమంజసమని న్యాయమూర్తి భావించారు. లాకప్ మృతుల కుటుంబాలకు తగు నష్టపరిహారం చెల్లించడమే కాక, లాకప్ మరణాలను ఎలా అరికట్టించాలన్నది నేడు హైకోర్టు ముందున్న సమస్య.

- డి. అశోక్ రెడ్డి.

చుట్టల కార్మికుల ఆందోళన

విజయవాడ పట్టణంలోని 14 చుట్టల కంపెనీలకు చెందిన 1500 మంది కార్మికులు 'విజయవాడ చుట్టల కార్మిక సంఘం' (ఇప్పుడు అనుబంధం) అధ్యక్షంలో వేతనాలు పెంచాలని, సెలవులు కావాలని డిమాండు చేస్తూ జూన్ 3 నుంచి 26 వరకు నమ్మక చేసి విజయం సాధించారు.

దాదాపు ఏడు నెలల క్రితం విజయవాడ చుట్టల కార్మిక సంఘం ఏర్పడింది. అంతవరకు చుట్టల కార్మికులకు యూనియన్ లేక సరైన కూలీరేట్లు లేవు. యూనియన్ ను ఏర్పాటు చేసుకున్న తరువాత ఏలూరు, హనుమాన్ జంక్షన్ లో చుట్టల కార్మికులకు అమలు జరుగుతున్న వేతనాలు, సెలవులు కావాలని కార్మికులు డిమాండు చేశారు. దీనితో యూనియన్ ను విచ్ఛిన్నం చేయడానికి భరణి యాజమాన్యం కుట్రలు, కుతంత్రాలు పన్నింది. ఇద్దరు కార్మికుల్ని సస్పెండ్ చేశారు. ముగ్గురు మహిళా కార్మికుల్ని బయటి వ్యక్తులచే కొట్టించారు. "నా కంపెనీలో యూనియన్ పెడతారా? నా తాతా ఏమిటో ఇప్పుడైనా చూశారా?" అంటూ భరణి యాజమాని కార్మికులపై విరుచుకు పడ్డాడు.

ఈవరిస్థితిలో కార్మికులకు రక్షణ కల్పించాలని కోరుతూ, భరణి యాజమాన్యం కార్మికులపై జరుపుతున్న దౌర్జన్య చర్యలు అరికట్టాలని కోరుతూ జూన్ 3న నగరులోని 14 చుట్టల కంపెనీ కార్మికులు బండ్ పాటిస్తూ, ఊరేగింపుగా వెళ్లి సబ్ కలెక్టర్ కు మెమోరాండం ఇచ్చారు. జూన్ 4న 14 కంపెనీల యాజమానులు తమ కంపెనీలు మూసేశారు. పనిలోకి వెళ్ళబోయిన కార్మికులకు మూతపడిన కంపెనీలు దర్శనమిచ్చాయి. అదేమని అడిగిన కార్మికులకు "యూనియన్ ద్వారా చట్టబద్ధమార్గాలు కోరుతూ సబ్ కలెక్టర్ కు మెమోరాండం ఇచ్చారు. చట్టప్రకారం బాల కార్మికులతో పని చేయించడం నేరం కనుక బాల కార్మికులను అను

మతించం" అనేది యాజమానుల నమాధానం. కార్మికుల్ని ఇరకాటంలో పెట్టటానికే యాజమానులు చట్టాన్ని అడ్డుపెట్టుకున్నారు. వాస్తవంగా ఆ వర్గాలుగూ కంపెనీల్లో పనిచేసే 1500 కార్మికుల్లో వెయ్యిమంది బాలలే.

హెడ్ కంపెనీల కార్మికులు పొందే సౌకర్యాలను బ్రాంచి కంపెనీ కార్మికులు డిమాండ్ చేయటం సంప్రదాయం. కాని విజయవాడలోని హెడ్ కంపెనీల కార్మికులు బ్రాంచి కంపెనీలలో అమలవుతున్న సౌకర్యాల నయినా అమలు జరుపమని డిమాండ్ చేశారు. వీరికి మద్దతుగా ఏలూరు, జంక్షన్ లోని చుట్టల కార్మికులు ఒకరోజు నమ్మక చేశారు.

యాజమానులను కార్మిక సంఘాలను కలిపి చర్యలు జరపటానికి

(6వ పేజీ తరువాయి)

కూలీలు పాల్గొన్నారు. అసంఘటిత కార్మికుల్లో ఇంత పెద్ద ఎత్తున సమ్మేళనగడం అదే ప్రథమం.

నాకు పిచ్చివాడనే పేరుచూత్రం పోలేదు. నాకు ఉద్యోగం లేదు. ఏలాసాలు లేవు. కూలీల జీవితాల్లో ఏముంటుంది? దుర్భర దుఃఖం తప్ప.

1982లో ఒక ప్రత్యేక కమిటీ అభిప్రాయాల్ని వెల్లడించినందుకు నేను అరెస్టయ్యాను. చిత్రపీఠం నుంచి వెట్టారు. ఏడాదిపాటు ఒంటరిగదిలో బంధించారు. నేను రాసింది మరేమీ కాదు. 'బయోలాజికల్ వార్ ఫేర్' గురించి. నేను సి.ఐ.ఎ. ఏజంట్ నే, కె.జి.బి. ఏజంట్ నే అయిఉంటానని అనుమానించారు.

1988 మార్చిలో, బంధువాముక్తి మోర్చాకు చెందిన కైలాస్ సత్యార్థి మాప్రాంతాన్ని సందర్శించారు. ఆయన పర్యటనతో మేమెంతో ఆనందించాం. ఆసమయంలో ఇటుక బట్టిలో ఉన్న వెట్టి బానిసత్వాన్ని గుర్తించాలని హైకోర్టులో ఒక కేసును ఫైల్ చేశాం. కోర్టునుంచి మాకు అనుకూలమైన తీర్పు వచ్చింది. దీని తరువాత 'విముక్తిలేఖ'లను అచ్చువేశాం. వీటిని కార్యకర్తలందరికీ పంపాం. మోజెన్ అనుచరులు పలసపోయినట్టు వేల సంఖ్యలో కార్మికులు తమ గ్రామాలకు వెళ్లి ఎత్తున వలసపోయారు. ఇంత

అనిస్టెంట్ లేబర్ కమిషనర్ రెండుసార్లు ప్రయత్నించి విఫలమయ్యారు. డిప్యూటీ కమిషనర్ ఆఫ్ పోలీసు జోకం చేసుకున్నా యాజమాన్యం ముకువట్టు పీడలేదు.

కార్మికులు ప్రదర్శనలు, బెరాయింపులు అనేకం నిర్వహించారు. వీధినవద్ద కార్మికులకు ప్రజల సహకారం లభించింది. అన్ని రాజకీయ పక్షాలు, కార్మిక సంఘాలు, ఇతర ప్రజా సంఘాలు చుట్టల కార్మికులకు, మద్దతుగా ఆందోళనకు నిర్దమయ్యాయి. ఈవరిస్థితిలో 23 రోజులపాటు సాగిన లాకౌట్ ను ఎత్తివేసి, కార్మికుల్ని పనిలోకి చేర్చుకోటానికి యాజమానులు అంగీకరించారు

- వాసిరెడ్డి వేణుగోపాల్

సంఖ్యలో కూలీలు ఇళ్లకు వెళ్లిపోతారని మేముగాని, కోర్టుగాని ఉహించలేదు.

అప్పుడు మేము వెట్టి కార్మికుల విముక్తి సంఘటనను ఏర్పరిచాం. ప్రస్తుతం మాప్రాంతంలో ప్రజల్లో ఆత్మవిశ్వాసం బాగా పెరిగింది. తరతరాల నిశ్శబ్దం బద్దలమవుతుంది..." అంటూ ఉత్తేజకరంగా చెప్పుకుంటూపోయారు ఎహసానుల్లాఖాన్. ప్రభుత్వ మనరావాన కార్యక్రమాలు ఖాన్ కు నచ్చవు. ప్రభుత్వం ప్రజల్ని పాడు చేస్తుంది. బిచ్చగాళ్లను చేస్తుంది. వెట్టి కార్మికులకు కావలసింది అదికాదు. వారికి కావలసింది పోరాడగలిగే ఆత్మవిశ్వాసం, వాక్ స్వాతంత్ర్యం, ఆందోళన స్వేచ్ఛ. వారు తమగొంతెత్తి గట్టిగా మాట్లాడగలగాలి. అప్పుడిక వారిని ఎవరూ ఆపలేరు.

ఎహసానుల్లాఖాన్ ఏప్రాంతం వారు అనుకుంటున్నారు? కేరళ, ఆంధ్రప్రదేశ్, కాశ్మీర్, కలకత్తా? ఏప్రాంతం కార్యకర్త కథఅయినా ఒక్కలాగే ఉంటుంది. ఎహసానుల్లాఖాన్ పాకిస్తాన్ లోని రాహూరుకు చెందినవారు. దేశాలమధ్యనే సరిహద్దులుంటాయి. ఎక్కడైనా కూలీలు ఒక్కలాగే ఉంటున్నారు. వారి సమస్యలు ఒక్కలాగే ఉంటాయి.

- గీత రామస్వామి

గ్రామీణ పేదరికం నిర్మూలనకు ప్రణాళికలు

(దేశంలో నూటికి ఎనభై వంతుల జనాభా నేటికీ పల్లెపట్టులలోనే జీవిస్తున్నారు. గ్రామీణ జనాభాలో నాలుగింటి మూడొంతుల మంది అతి నికృష్ట 'పూర్ణ దారిద్ర్య' పరిస్థితుల్లో మగ్గుతున్నారు. ఈ విశాల ప్రజానీకం కనీసావసరాలు తీరి కనీస ప్రమాణాలతో జీవించాలంటే, వీరి ఆదాయాలు కనీసం పదిరెట్లు పెరిగితే గాని సాధ్యం కాదు. ఇరవై కోట్లకు మించిన ఈ అట్టడుగు జనాభాను ఆదుకొనడం కోసం తక్షణం ఫలితాలివ్వడం అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు చేపట్టడం అత్యవసరం. ఈ వ్యాసంలో రచయిత ప్రస్తుత పరిస్థితిని సమీక్షిస్తూ, తక్షణ కర్తవ్యాలను నిర్దేశించారు.)

రెండవ ప్రపంచయుద్ధం తరువాత వర్ధమాన దేశాల ఆర్థికాభివృద్ధి పట్ల ఆకాంక్ష అంతకంతకు ఎక్కువైంది. ఈ దేశాల్లో అభివృద్ధి జరగాల్సిన అవసరాన్ని అందరూ గుర్తిస్తున్నారు. జాతీయంగా, అంతర్జాతీయంగాను ప్రభుత్వాల ఆధ్వర్యంలో చాల కృషి జరిగినప్పటికీ, ఈ దేశాలు అభివృద్ధికి నేచుకోవడం లేదు. దీనికి కారణమేమిటన్నది ఆలోచించాల్సిన విషయం.

భారతదేశానికి సంబంధించి ఈ విషయమై విభిన్న అంశాలపై ఎన్నో పరిశీలనలు వచ్చాయి. అధ్యయనం చేసినవారు విభిన్న అంశాలను పరిగణనలోనికి తీసుకొని వివిధ రకాల పద్ధతుల్లో సమస్యను అర్థం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించారు. "ఆర్థికాభివృద్ధి తప్పని సరిగా ఆర్థిక మార్పులకు దారి తీయాల్సిన అవసరం లేదని

దాదాపు అందరూ ఏకాభిప్రాయానికి వచ్చారు.

మూడవ దశాబ్దాలుగా భారతదేశంలోని గ్రామీణాభివృద్ధి గురించి, గ్రామీణ పేదల పరిస్థితి గురించి క్లుప్తంగా సమీక్షిద్దాం. దీని గురించి వెంటనే తెలుసుకోవాలంటే ఈ సమీక్ష ఒక నేపథ్యాన్ని సమకూర్చగలుగుతుంది. 1950 దశాబ్దాన్ని "కమ్యూనిటీ అభివృద్ధి దశాబ్దం" అనవచ్చు. అమెరికా సాయంతో కమ్యూనిటీ అభివృద్ధి భారతదేశంలో మొదట ప్రారంభమయింది. 1950 దశకంలో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా అమలు జరిగింది.

గ్రామీణ ఆర్థిక, సాంఘిక పరిస్థితిని మార్చడానికి, పేదరికం నిర్మూలనకు, ఆహారకొరతను నివారించడానికి ప్రజలు పెద్ద సంఖ్యలో పాల్గొనేట్లు చేయడం కమ్యూనిటీ అభివృద్ధి కార్యక్రమం లక్ష్యం. వ్యవసాయం, ఆరోగ్యం, విద్య, పబ్లిక్ వర్క్స్, సాంఘిక సంక్షేమం మొదలైన రంగాల్లో స్వయం సహాయక కార్యక్రమాన్ని దశాబ్దంపైగా అమలు జరిపారు. కాని ఈ కార్యక్రమం ఎవరికి చెందాలని అనుకున్నారో, వారికి చేరలేదు. ఈ దశాబ్దంలో పేదరికం, ఆహారకొరత తగ్గకపోగా మరింత పెరిగాయి. ధనిక రైతులు మరింత ధనవంతులయ్యారు. రైతు కూలీలు మరింత పేదవారయ్యారు. అందు బాటులో ఉన్న గ్రామాలకు, మారుమూల గ్రామాలకు మధ్య, ఒకే గ్రామంలోని వ్యవసాయదారులకు ఇతర వృత్తి పనివారికి మధ్య, వ్యవసాయదారుల్లోనే సంపన్నులకు, పేదరైతులకు, మధ్య అంతరాలు ఎక్కువయ్యాయి. పేదవారికి

కార్యక్రమం ఫలితాలు అందలేదని విమర్శలు వచ్చాయి. అధికార యంత్రాంగం కూడా వ్యవసాయోత్పత్తికి తగిన ప్రాముఖ్యం ఇవ్వలేదని పరిశీలకులు భావించారు. ఈవిధంగా కమ్యూనిటీ అభివృద్ధి కార్యక్రమం ప్రాథమిక స్థాయిలోనే ఉండిపోయింది.

అతరువాత, 1960 లో 'హరిత విప్లవం' వచ్చింది. వ్యవసాయ సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధికి అత్యధిక ప్రాధాన్యత నివ్వడం, దానివల్ల గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఆర్థిక పరిస్థితులు గణనీయంగా మారుతాయని ఆశించడం - ఈ భావననే హరిత విప్లవం అని అంటున్నారు.

ఈ కాలంలో అద్భుతమైన కొత్తరకం వంగడాల్ని అభివృద్ధి చేశారు. రసాయనిక ఎరువుల్ని విపరీతంగా వాడారు. మొక్కజొన్న, గోధుమ, పరితదితర వంటల్ని శాస్త్రీయంగా సాగుచేశారు. ఇది గుర్తించదగిన పరిణామం వ్యవసాయ విప్లవం - 'హరిత విప్లవం' - పేదదేశాల్లో సాధ్యమవడమే గాక, అవసరం కూడా. ఒక మేరకు అనుకున్న అంచనాలు ఫలించాయి. గోధుమ, పరి, మొక్కజొన్న ఉత్పత్తి అత్యధికంగా జరిగింది. అయితే ఇది ప్రతిప్రాంతంలో, ప్రతి రైతు విషయంలో జరుగలేదు. వరదలు, కరువులు లేని అనుకూల ప్రాంతాల్లో, రసాయనిక ఎరువులు, యంత్రాలు కొనుగోలు చేయగల స్త్రామత కలిగిన రైతులు తగినంత మంది ఉన్న ప్రాంతాల్లో పంట దిగుబడి పెరిగింది.

1970 హరిత విప్లవం అనుకూల ప్రాంతాలకు, స్త్రామత కలిగిన రైతులకు ఒక వరం

అనవచ్చు. అయితే వెనుకబడిన ప్రాంతాలకు, పేద రైతులకు ఇది తన ఫలాలను అందించలేదు. అనుకూలమైన ప్రాంతాలలో కూడా, నూతన గ్రామీణ వ్యాపారులు అత్యధిక లాభాల కోసం, పాతకౌలుదార్లను తొలగించారు. వ్యవసాయంలో పెట్టుబడిదారీ విధానం పెరగడంతో, ఉత్పత్తి పెరగడంతోపాటు అంతరాలు, అనంతృప్తి కూడా పెరిగాయి.

70 దశకాన్ని, "భ్రమల్ని తొలగించిన దశాబ్దం"గా పేర్కొనవచ్చు. హరిత విప్లవాన్ని ప్రవేశపెట్టడంతో గ్రామీణ సామాజిక నిర్మాణంలో అప్పటికే ఉన్న అసమానతలు మరింత పెరిగాయి. వర్గవ్యత్యాసాలు పెరిగాయి. విస్మరించటానికి వీలులేనంతగా ఇవి రెట్టించయ్యాయి. అభివృద్ధికి సంబంధించి ఆశావాహదృశ్యం కనిపించటానికి రెండు దశాబ్దాలు పట్టింది. కాని ఈ అభివృద్ధి వల్ల భ్రమలు ఐదేళ్లలోనే తొలగిపోయాయి. స్పష్టంగా కనిపిస్తున్న ఫలితాలను త్రోసిరాజని, అభివృద్ధి గురించి రూపొందించుకున్న వ్యూహాన్ని నమర్చించుకోవడం ఇక సాధ్యంకాదు.

కమ్యూనిటీ అభివృద్ధి కార్యక్రమం క్రింద సుమారు పాతికేళ్లు సహాయం అందిన తరువాత చూస్తే భారతదేశంలో ఈ కార్యక్రమం కిందికి వచ్చే జనాభాలో అరవైశాతం 'కొంచెం అటూఇటూగా' జీవిస్తుండగా, మిగిలిన నలభైశాతం 'పూర్తి దారిద్ర్యం' కింద మగ్గుతున్నారు. సాపేక్షిక, సంపూర్ణ దారిద్ర్యాన్ని అనుభవించే జనాభాలో అత్యధికులు గ్రామసీమల్లోనే జీవిస్తున్నారు. ఇంతకాలంగా జరుగుతున్న నిర్లక్ష్యాన్ని ఇకముందైనా సరిదిద్దాలి. అందువల్ల, పేదప్రజలకు ముఖ్యంగా గ్రామీణ పేదలను ఆదుకొనడమే అభివృద్ధి కార్యక్రమాల సహాయ

వధకాల ముఖ్యోద్దేశంగా ఉండాలి. గ్రామీణాభివృద్ధికి మరింత ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం ఇవ్వాలి. గ్రామీణ జనాభాలో పేదవర్గాలకు - సన్నకారు రైతుల, భూమిలేని పేదల వల్ల ప్రత్యేకించి శ్రద్ధ వహించాలి. ఈ నిర్దిష్ట బృందాలకు ప్రయోజనం చేకూరే విధంగా కార్యక్రమాలను రూపొందించాలి. ఈ విధంగా కొత్త కార్యక్రమాలకు లక్ష్యంగా పెట్టుకోవడం మెచ్చుకోదగినదే. కాని ఇంతవరకే ఒక ఆశయ ప్రకటనగానే ఉండి పోయింది. మరొక దశాబ్దం తరువాత దీని ఫలితాలేమిటో బేరీజు వేయడం సాధ్యమవుతుంది. ఇప్పటికి మాత్రం, - గంభీరపన్యాసాలను పక్కన పెట్టి చూస్తే - కార్యక్రమాల అమలు పద్ధతుల్లోగానీ, ఆశయసాధనకు అనుసరించే మార్గాల్లో గానీ పెద్దగా మార్పులు కనిపించడంలేదు.

1964లో అప్పటి కమ్యూనిటీ అభివృద్ధి, సహకార రంగం కేంద్రమంత్రి ఎన్.కె. డే "మన గ్రామాలలో ప్రజలు చాలా సామరస్యంగా జీవిస్తున్నారని గర్వంగా చెప్పుకుంటాం. సామరస్యం అంటే ఏమిటి? కొంతమంది అధికారం గలవారు అత్యధిక సంఖ్యలోని బలహీనులపై పెత్తనం చేయడమే కదా" అని ఆయన అన్నారు. ఈ వ్యాఖ్యను వివరించడం కోసం నేను మల్లన్నపల్లి గ్రామం గురించి చెబుతాను. ఈ గ్రామం ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో ఉంది. నేను మొదట 1969లో ఈ గ్రామానికి వెళ్ళాను. 1971-72లో ఒక ఏడాది పాటు అక్కడ ఉన్నాను. ఆ తరువాత ప్రతి సంవత్సరం అక్కడికి వెళుతున్నాను. ఈ గ్రామాన్ని భారతీయ గ్రామాలకు నమూనాగా తీసుకోలేం. ఈ గ్రామ నివాసులందరూ పూర్తిగా పేదవారే. భారత సమాజం అట్టడుగున నివసించే జనాభా మొత్తం జనాభాలో మూడేవంతుగా ఉన్న నిరుపేదలే

ఈ గ్రామంలో నివసిస్తున్నారు.

మల్లన్నపల్లిలో మొత్తం 139 గడవలున్నాయి. వీటిలో 16 కుటుంబాలు ఉన్నత కులాలకు చెందినవి. ఈ కుటుంబాల చేతుల్లో 60 శాతం భూమి ఉంది. ఈ పదహారు కుటుంబాల్లో రెండు కుటుంబాలకు చెందిన ముగ్గురు రెడ్డి సోదరులు ధనవంతులు, ఇతరులకన్న ఎక్కువగా రాజకీయాధికారం కలిగి ఉన్నారు. 1971 గణాంక వివరాల ప్రకారం ఈ ఊరి అక్షరాస్యత కేవలం 11.7 శాతం మాత్రమే. అంటే పదహారు కుటుంబాల వారే అక్షరాస్యులు.

భూమి యాజమాన్యం చాలా అసమానంగా ఉంది. రెండు కారణాలవల్ల మరింత వికృతరూపం ధరించింది. గ్రామంలో భూములు చాలా వరకు నిస్సారమైనవి. తరి భూములన్నీ పదహారు కుటుంబాలకే వరిమితం. ఇది మొదటి కారణం. ఆ తరి భూములలోనూ అత్యధికం రెండు కుటుంబాల చేతుల్లోనే ఉంది. వ్యత్యాసాల తీవ్రతకు ఇది రెండో కారణం. ఆ భూముల స్వంతదార్లు భూమి ఫలసాయాన్ని అనుభవించడం లేదు. వాస్తవానికి భూముల్ను పేదవారికి చెందినవే. కాని వాటిని సాగుచేస్తున్నది రెండు కుటుంబాలు. ఇది రెండు విధాలుగా జరిగింది. ఒకటి - అప్పులు తీర్చడం కోసం అప్పుతెచ్చుకున్న పేదవారు అసలు, వడ్డీ చెల్లించేవరకు తమ భూముల్ని రుణదాతలకు అప్పగించడం. రెండవది - 'హరిత విప్లవం'తో - అంటే సాంకేతిక పరిజ్ఞానం అభివృద్ధితో ప్రత్యక్ష సంబంధం ఉన్న అంశం.

1960 దశకం చివరిలో ప్రాంతీయ బ్లాక్ డెవలప్ మెంటు అఫీసు చెరుకు సాగు గురించి బాగా ప్రచారం చేసింది. రెడ్డి సోదరులు ఇది

ఎన్నారు. వరి పంటకన్నా చెరుకు సాగువల్ల అత్యధిక లాభాలు గడించ వచ్చునుకున్నారు. 1970 లో మల్లన్న పల్లికి ఎడ్యుట్ సౌకర్యం వచ్చింది. 1971లో మోటారు వాహనాల రాక పోకలకు రహదారి ఏర్పడింది. హైదరాబాదును కలుపుతూ ఈగ్రామానికి ట్రంకురోడ్డు తయారైంది. 1971కంటా ముగ్గురు సోదరులు 30 ఎకరాల్లో చెరుకును సాగు చేశారు.

నూతన వాణిజ్య పంటల సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని 'విజయవంతు'గా ఉపయోగించటంతో ఎలాంటి వరిణామాలు సంభవించాయి? చెరుకు పంట పొలంలో ఉన్నంతకాలం సమ్మద్దిగా నీరుకావాలి. మల్లన్న పల్లెలోని పరిమిత నీటి వనరులతో చెరుకు సాగు సాధ్యంకాదు. నీరు సమ్మద్దిగా ఉండాలంటే బాగా లోతుగా బావులు తవ్వాలి. అంత పెద్ద బావి తవ్వాలంటే, పొలాలు ముక్కలు ముక్కలుగా కాకుండా, విశాలంగా చాల ఎకరాల ఎస్తీర్థం కలిగిన క్షేత్రాలుగా ఉండాలి. అప్పుడే చెరుకుసాగు సాధ్యమవుతుంది. రెడ్డి సోదరులకు ఒకే చోట పొలం లేదు. చెరుకువంటి వ్యాపార పంట సాగుకువీలుగా విశాలమైన భూమిలేదు. ఏమైతేనేం, వారు పెద్దబావి తవ్వించారు. 9 ఎడ్యుట్ మోటార్లు కొన్నారు. ముగ్గురు సోదరులలో కడగొట్టువాడే ఈశారి సర్పంచ్. బావికి దగ్గరలో ఉన్న పొలాలకు నీరు పారుతుందని, కనుక ఆ పొలాల్ని అమ్మడానికో, అద్దెకు ఇవ్వడానికో లేదా పొలాలు మార్చడానికో అంగీకరించాలని ప్రకటించాడు. ఆ పొలం సొంతదారుడు ఎవరైనా అందుకు ఒప్పుకోకపోతే, ఆ పొలాన్ని సర్పంచ్ మనుషులు బలవంతంగా ఆక్రమించు కున్నారు. ఎవరికీ వారిని ఎదిరించే ధైర్యంలేదు. ఒక్కరుమాత్రం (సర్పం

చోకు వరుసకు అన్న అయిన ఒకరెడ్డి) తమ భూములు అమ్మడానికి లేదా నిస్సారమైన మెట్టభూములతో మార్పిడి చేసుకోవడానికి అంగీకరించలేదు. 'అమ్మకం', 'మార్పు' జరగకపోవడంతో ఆభూమి సొంతదారుల పేరుమీదనే ఉంది. రెడ్డి సోదరులే భూములు సాగుచేశారు. ఈభూములపై పట్టాలేక పోవడం కూడా రెడ్డి సోదరులకు ఉపయోగపడింది. 1970 దశకం ప్రారంభంలో ప్రవేశపెట్టిన భూపరిమితి చట్టం నుంచి పొలాల్ని ఇలాగే రక్షించుకోగలిగారు.

ఎక్కువ భూములు కలిగిఉన్న పదహారు కుటుంబాలను వదిలివేస్తే, మిగతా ప్రజల వరిస్థితులను పరిశీలిద్దాం.

మల్లన్నపల్లెలో ఈపేదకుటుంబాలు 123దాకా ఉన్నాయి. వారికి తగినన్ని భూములు లేవు. జీవించడానికి సరిపోను వేరే వనరులూ లేవు. వారికి ఉన్న అవకాశమల్లా అప్పులు చేయడం, తిరిగి అప్పులు చేయాల్సింది ఆరెండు కుటుంబాలవద్దనే. ఈగ్రామీణ కుటుంబాలు ఏడాది పొడుగున బతుకు వెళ్లదీయడానికి ఉన్నవి రెండే మార్గాలు. ఆరెండు కుటుంబాల పద్ద వ్యవసాయ కూలీలుగా పనిచేయాలి. లేదా వెట్టి కూలీలుగా పనిచేసి జీవించాలి. 1972లో, పేదకుటుంబాలలోని 10-55 ఎళ్ళలోపు వారిలో 90 శాతం మంది దినకూలీలుగానో, వెట్టికూలీలుగానో పనిచేస్తున్నారు.

సాధారణంగా వ్యవసాయ భూముల్లో పనికోసం దినకూలీలను ఉపయోగిస్తారు, కూలీరేటు చాల తక్కువ. 1977లో రోజుకు సగటున మగవారికి రూ.3.50, స్త్రీలకు రూ.2 కూలీ ఉండేది. ఈ పనికూడా ఏడాదిలో నాలుగు లేదా ఆరు నెలలకు మించి ఉండేది కాదు. కూలీపని ఉదయం 7

గంటలకు మొదలయితే సాయంత్రం 6 గంటలదాకా కొనసాగేది.

పెద్ద జీతగాడు కూలీలు ఎన్నాళ్ళు పనిచేసిందీ వివరాలు తెలియజేస్తాడు. వారిలో భూస్వామికి ఎవరు సరిగా పనులు చేయడం లేదో తెలియజేస్తాడు. ఇలాంటివారిని వెంటనే ఇక్కిస్తారు. నియమాలు చాల కఠినంగా ఉంటాయి. ఉదాహరణకు గ్రామ సర్పంచ్ చెరుకు పొలంలో రోజుకూలీగా పనిచేసే ఒక స్త్రీ చెరుకు ముక్కతింటుంటే పట్టుకున్నారు. పెద్ద జీతగాడు విషయం సర్పంచ్ కి తెలియజేసాడు. ఆమెను కొట్టడమే గాక, ఆ రోజు పనికి కూలీకూడా ఇవ్వలేదు. ఆమెకు, ఆమెభర్తకు ఈవిషయమై ఎంత కోపం ఉన్నా, చేయగలిగిందేమీ లేకపోయింది. "ఈ జనానికి ఎక్కువ తిండిపెడితే మాటవినరు. ఇంజన్ లో అయిల్ ఎక్కువపోస్తే అది నడవదు. ఈ జనం కూడా అంతే" అని సర్పంచ్ అంటాడు. ఆయన అన్న దీనికి వంతపాడుతూ ఇలా అన్నాడు. "నేను మంచి లాభాల్ని పొందగలుగుతున్నాను. అంటే ఏమిటి? ప్రజల పట్ల ఎట్లా వ్యవహరించాలో నాకు తెలుసు. నాపనిలో వారు ఏమైనా తప్పుచేస్తే, ఇక్కిస్తాను. తప్పుచేసినప్పుడే వాళ్ళను సరిదిద్దాలి. వాళ్ళను బాగా కొట్టకపోతే, ఏమీ నేర్చుకోరు. నేనెప్పుడూ కూలీలను పొగడను. వారి తప్పుల్నే ఎత్తి చూపుతాను. వారిపట్ల నీకు ప్రేమంటే బయటకు చూపించ కూడదు. మనమంటే భయపడేట్లుగా వారిని తయారుచేసుకోవాలి. కూలీలను కొట్టకపోతే, వారు చేసిన తప్పులే మళ్ళిమళ్ళి చేస్తుంటారు. కఠినంగా వ్యవహరించకపోతే పనిబాగా జరగదు. భయం లేకుండా జనం పనిచేయరు."

నాలుగు, ఆరు నెలలకు మించి పని దొరకదు కనుక మిగతా కాలం గడపటానికి అందరూ రెడ్డి సోదరుల నుంచి అప్పులు తీసుకోక తప్పదు. నెలకు నూటికి రెండున్నర రూపాయలు వడ్డీ ఉంటుంది. అప్పు తీసుకునే వారికి ఏకాంత భూమి ఉన్నా అది రెడ్లవద్ద తాకట్టు పెట్టాల్సిందే. చివరికి అప్పులకింద ఆభూమిని ఇవ్వక తప్పదు. రుణదాత భూమిని సాగుచేసి పంట పండించుకుంటాడు గాని, దానికి బదులు వడ్డీనైనా తీసివేయదు. చేతికింద సొంతభూమి లేకపోవడంతో చాల సందర్భాలలో అప్పుదారుడు, వడ్డీసైతం చెల్లించలేక ఆభూములనే వదిలేసుకుంటాడు. ఇకవేరే అవకాశాలు లేక అప్పు తీర్చటానికి వెట్టికూలీగా మారుతాడు. 1970 ప్రారంభంలో మల్లన్నపల్లిలోని 123 కుటుంబాలలోని 40 శాతం కుటుంబాలలో ఇంటికి ఒక్కరైనా వెట్టికూలీలుగా భూస్వామివద్ద పని చేసేవారు. వారిలో ఎక్కువమంది రెడ్డి సోదరుల వద్దనే పనిచేసేవారు. (వీరేకాక, ఇతర గ్రామాలవారు కూడా ఇక్కడ వెట్టికూలీలుగా పనిచేసేవారు.)

ఈవిధంగా అప్పులపాలయి రుణదాతల వద్ద వెట్టికి చేయడం అనేది వెట్టి చాకిరిలో అతి సామాన్య రూపం. యజమాని వద్ద నిర్ణీతకాలం వరకు వెట్టి కూలీ పనిచేస్తాడు. ఈలోగా అప్పుతీరాలని అనుకుంటాడు. కాని చాల సందర్భాలలో అనుకున్న సమయంలో అప్పుతీరదు. బాకీ ఉన్నంత కాలం యజమాని వద్ద అతను పనిచేయాల్సిందే. ఈనంబంధం సంవత్సరాలుగా, తరతరాలుగా కొనసాగవచ్చు. పేదవారు మధ్యలో అగకుండా పూర్తికాలం పనిచేసినా, అప్పుమీది వడ్డీని తీర్చడమే కష్టం. వేట్టిరూపంలో సాగే ఈదోపిడీ

బయటవారికి ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. ఉదాహరణకు ప్రారంభంలో 200 రూ.లు అప్పుతీసుకున్నాడనుకుందాం. అసలుమీద వడ్డీ సాలుకు 25 శాతం ఉంటుంది. అంటే అసలు అప్పుకు అదనంగా రూ. 50లు చేరుతాయి. పేదవారు నెలకు 20 రోజుల చొప్పున పనిచేస్తే 10 నెలలకు 200 రోజులు పనిచేస్తారు. సగటున కూలీ రోజుకు 3 రూ.లు అనుకుంటే అతను 600 రూ.లు సంపాదిస్తాడు. ఇది అప్పు మొత్తానికి (అసలు, వడ్డీ మొత్తానికి) రెట్టింపు మాత్రమే. సంవత్సరాంతంలో వడ్డీని మాత్రం చెల్లించగలుగుతాడు. అసలు అట్లాగే మిగిలి పోతుంది.

చాల సందర్భాలలో, చక్రవర్థీవల్ల బాగాపనిచేసేవారు కనీసం పడ్డీకూడా చెల్లించలేరు. మల్లన్నపల్లిలో రెండు మూడు తరాలుగా వెట్టిపని చేసేవారు ఎందరో ఉన్నారు. వెట్టికూలీలు పొలాల్లో పనిచేయడమే గాక, ఇతర పనులు చేస్తుంటారు. ఒక్కొక్కప్పుడు యజమాని తరుపున పొట్లాటల్లో సైతం పాల్గొంటారు. వారి స్త్రీలు భూస్వాముల ఇళ్ళలో పనిచేస్తుంటారు. ఈ స్త్రీలు లైంగికంగా దోపిడీకి సైతం గురవుతుంటారు. వెట్టి కూలీలకు పగలు, రాత్రి అనక ఎప్పుడంటే అప్పుడు పనులు పురమాయిస్తుంటారు. యజమాని ఆజ్ఞలేనిదే వారు ఊరుఎడిచి ఎక్కడికీ వెళ్లడానికి వీలుండదు.

మల్లన్నపల్లిలో చాలసార్లు అప్పుమీద వడ్డీ చెల్లగట్టడం కొనమే వెట్టికూలీలు తమ పనులను వేతనాలను లెక్కలు కడుతుంటారు. తాము బతకడం కోసం పొందేది చాల తక్కువ. కుటుంబంలోని మిగతావారి సంపాదన మీదనే ఇల్లు గడుస్తుంది. ఇట్లా సంవత్సరం పొడగునా గడవకపోతే, భూస్వామినుంచి అదనంగా అప్పు

తీసుకోవడ మొక్కటే మార్గం. ఈవిధంగా వెట్టికూలీ అప్పుల ఊబిలో కూరుకు పోతాడు.

1953లో మల్లన్నపల్లిలో ఎల్లయ్య అనే ఒకవ్యక్తి 50 రూ.లు రెడ్డి పెద్ద సోదరునివద్ద అప్పుతీసుకొని వెట్టికూలీగా మారాడు. అతరువాత సంవత్సరాలలో కూడా ఎల్లయ్య యజమాని వద్ద అప్పులు చేశాడు. 1971కి అతని మొత్తం అప్పు రూ.400. జీవితాంతం వెట్టికూలీగా పనిచేసిన అప్పు తీర్చలేను అనుకున్నాడు ఎల్లయ్య. భార్య, పిల్లలతో సహా ఊరుఎడిచి పారిపోయాడు. ఎల్లయ్య ఎక్కడున్నా తనవద్దకు రావాలని రెడ్డి ఈవిషయాన్ని అన్ని చోట్లకు తెలియజేశాడు. కొన్ని నెలలకు 25 కి.మీ. దూరంలో ఒక గ్రామంలో ఎల్లయ్య కనిపించాడు. ఈనమాచారం రెడ్డికి చేరింది. ఎల్లయ్యను పట్టుకొని కొట్టారు. తిరిగి పనిలో పెట్టుకున్నారు. ఇతరులకు తెలిసేలా ఎల్లయ్యను శిక్షించారు. అతనికి చాలా కష్టమైన పనులను పురమాయించేవారు. అతనికి ప్రతి ఫలంగా కొద్దిగా తిండి పెట్టేవారు. అతని పనిని కేవలం వడ్డీ కింద జమకట్టారు. ఎల్లయ్య - కొడుకు సంపాదనతోనే ఈకుటుంబం గడిపింది.

ఈవిధంగా మల్లన్నపల్లి వ్యవసాయ కూలీలు- 'దినకూలీలు', 'వెట్టి కూలీలు' - ఇద్దరూ యజమాని శిక్షలకు గురయ్యారు. పనిలేకుండా చేయటం, అప్పు ఇవ్వకపోవడం అన్నిటికన్నా పెద్ద శిక్ష. పనిమీద, అప్పులమీదా అగ్రామ నాయకులదే గుత్తాధిపత్యమని వేరే చెప్పనవసరం లేదు. కొట్టడం, జాడ్యానా విధించడంవంటి శిక్షలు సర్వ సాధారణం.

మల్లన్నపల్లి జనాభాలో (తరువాయి 16 వ పేజీలో)

ప్రజాస్వామ్య వేడుకల్లో వారసత్వపు ప్రభువు

14 జూలై 1989న ఫ్రాన్స్ దేశం రెండు శతాబ్దాల ప్రజాస్వామ్య ఉత్సవాలను జరుపుకుంటుంది. ఫ్రాన్స్ లో ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి గాంచిన ఫ్రెంచి విప్లవం సంభవించి ఇప్పటికీ రెండు వందల సంవత్సరాలైంది. ఈ సందర్భంగా ఫ్రాన్స్ ప్రభుత్వం బ్రహ్మాండంగా వేడుకలు జరుపు తున్నది. ఆ విప్లవం చిహ్నంగా ఫ్రాన్సులో జూలై 14న పోరాటం మొదలైన చోట ఒకపెద్ద స్థూపాన్ని నిర్మించారు. ఈ వేడుకలు చూడడానికి ప్రపంచ నేతలు చాలా మంది ఫ్రాన్సు వెళ్ళారు. మన దేశంలో ప్రధానిగా ఉన్న వారసత్వ ప్రభువు - రాజీవ్ గాంధీ - కూడ ఈ వేడుకలు చూడడానికి సోనియా గాంధీతో సహా వెళ్ళారు. ఐతే ఫ్రెంచి విప్లవం ప్రపంచానికి అందించిన సాంప్రదాయ మేమిటి? ప్రజాస్వామ్య దేశమని చెప్పుకుంటున్న భారతదేశంలో ఆ సాంప్రదాయాలకు, రాజకీయ విలువలకు, అది ఉనికిలోకి తెచ్చిన సిద్ధాంతాలకు గౌరవమున్నదా? ఇక్కడి పాలకులు కూడ ప్రజాస్వామ్య వాదులేనా?

ప్రపంచంలో ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థలు ఒక రూపు దిద్దు కోవడానికి రక్తపాతంతో కూడుకున్న మూడు మహా విప్లవాలు సంభవించాయి. మొదటిది 1649 బ్రిటిష్ విప్లవం. ఈ విప్లవంలో ఆనాటి బ్రిటిష్ రాజైన చార్లెస్ 1ని అక్కడి బూర్జువా వర్గం నాయకత్వంలో సమీకృతులైన విప్లవకారులు ఉరి తీసారు. దీనితో మొట్టమొదట బ్రిటనులో ప్రజాస్వామిక పార్లమెంట్ రూపు దిద్దుకున్నది. ఆ తరువాత 1776లో అమెరికాలో ఆనాటి బ్రిటిష్

ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా సాయుధ తిరుగుబాటు వచ్చింది. అమెరికా విప్లవం ఫలితంగా అక్కడ మొట్టమొదట లిఖిత రాజ్యాంగ యంత్రాంగంతో కూడిన ప్రజాస్వామ్యం ఏర్పడింది. ఈ విప్లవంలో కూడ చాల రక్తపాతం జరిగింది. ఈ విప్లవంతో ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థ ఇంకొంచెం బలం, ఇంకాస్త నిర్దిష్ట రూపం ఏర్పడ్డాయి. ఈ రెండు విప్లవాలను మించి ప్రపంచం మీద ప్రభావాన్ని పడేసిన విప్లవం 1789 లో జరిగిన ఫ్రెంచి విప్లవం. ఈ విప్లవంలో కూడ చాల రక్తం చిందింది. ఈ విప్లవంలో "నేనే రాజ్యాన్ని" అని గర్వంతో ఎర్రపిగిన 16వ లూయిస్ ను 'ఫ్రెంచి ప్రజలు ఉరితీసారు. 1649, 1776 విప్లవాలతో పోలిస్తే ఫ్రెంచి విప్లవం ప్రపంచ ప్రజల మీద వందరెట్లు ఎక్కువ ప్రభావాన్ని వదలేసింది. స్వేచ్ఛా, నమానత, సాభాత్వత్వం అనే గొప్ప ప్రజాస్వామ్య నూత్రాలు ప్రపంచ ప్రజలకు పరిచయం చేసిన మహా విప్లవం ఇది. ఈ విప్లవంతోనే విండరూపంలో సోషలిస్టు సిద్ధాంతానికి బీజాలే పడ్డాయి. రూసో, వాల్టేరు వంటి రాజకీయ తత్వవేత్తలు రాసిన గ్రంథాలు మానవజాతిలో చూసే విధానంలో మౌలికమైన మార్పుకు దోహదం చేశాయి.

ఐతే ఫ్రెంచి విప్లవం ప్రపంచం మీద ఎంత ప్రభావాన్ని పడేసిందో ఫ్రెంచి ప్రజలకు అంత మేలు చేయలేదు. ఫ్రాన్స్ అతి కొద్ది కాలంలోనే మళ్ళీ నెపోలియన్ వంటి నియంత చేతిలోకి జారిపోయింది. 1848 ప్రాంతంలో మళ్ళీ ఒక చిరువిప్లవం సంభవించింది. మళ్ళీ అది నిలువలేదు. 1870లో మళ్ళీ ఒక విప్లవం సంభవించింది. ఈ సారి

మొట్టమొదట కార్మిక వర్గం కమ్యూన్ ఏర్పరుచుకున్నారు. ఒక్క ప్యారిస్ పట్టణంలో శ్రామిక వర్గ సమరాజ్యం కొద్ది నెలలు మాత్రమే అమలులో పెట్టుబడింది. దీన్నే మనం ఈనాడు "ప్యారిస్ కమ్యూన్" అని పిలుస్తాం. మార్క్స్, ఎంగెల్స్ లు తీసిన గుణపాఠాలకు 'ప్యారిస్ కమ్యూన్' సామాజిక లాభరేటరీగా పనిచేసింది. అందుకే ఇప్పటికీ మనం ఫ్రాన్స్ ను సోషలిస్టు వ్యవస్థ తల్లిగా భావిస్తాం. కాని విచిత్రమేమంటే ఇప్పటికీ అక్కడ కరుడుగట్టిన పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థే ఉనికిలో ఉన్నది. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ప్రతినిధులే, అక్కడ ప్రజాస్వామ్య విప్లవం వచ్చిన రెండు వందల సంవత్సరాలకు కూడ చెక్కుచెదరకుండా వున్నారు. అంటే 1649లో బ్రిటనులో మొదటి విప్లవం సంభవించిన దగ్గర నుండి చూస్తే 350 ఏండ్లనుండి పెట్టుబడిదారీ పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ ప్రాణంతోనే ఉన్నది. ఇంకా కొంత కాలం ఉంటుందనే చెప్పాలి.

ప్రపంచంలోని అన్ని విప్లవాలు హింసను ప్రతి హింసతో ఎదుర్కొని సాధించిన ఫలితాలు మనముందున్నాయి. మరి భారతదేశంలో బ్రిటిష్ వారికి వ్యతిరేకంగా అహింసాయుత పోరాటం చేశామంటున్న మనదేశంలో ప్రజాస్వామ్యం ఏ స్థితిలో ఉన్నది? హింసాయుత విప్లవాలు వచ్చిన అన్నిదేశాల్లో ప్రజాస్వామ్యం నెల కొన్నాక ప్రజల మీద హింసాయుత దాడులు తగ్గాయి. వారసత్వపు పాలన అంతమైంది కాని మనదేశంలో - పోరాటం తరువాత ప్రజల మీద

ప్రభుత్వ హింసాయుతదాడులు పెరిగాయి. ప్రజాస్వామ్యం నెహ్రూ కుటుంబపు వంశపారంపర్యంగా మారింది.

1649లో విప్లవం తరువాత బ్రిటిష్ నేత క్రావెల్ తన అనంతరం తన కొడుకును పాలకునిగా తయారుచేస్తే బ్రిటిష్ ప్రజలు ఆయన మీద తిరుగుబాటు చేసి ఈ పద్ధతి కంటే రాజరికమే నయమని తిరిగి 2 వ చార్లెస్ ను ప్రాన్సు నుండి పిలిచి మళ్ళి రాజును చేశారు. 1688లో తిరిగి రాజును దేశం నుండి వెళ్ళగొట్టి వారసత్వం పనిలేని పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యాన్ని ఏర్పరుచుకున్నారు. ఆ తరువాత ప్రజాస్వామ్య విప్లవం సంభవించిన ఏ దేశంలో కూడా వారసత్వపు పాలన రాలేదు. ఇన్ని వందల ఏండ్ల తరువాత కూడా భారతదేశంలో ఇలా ఎందుకు జరుగుతున్నది? ఇక్కడి ప్రజాస్వామ్యంలో ప్రభుత్వహింస ఇంత ఎందుకు ఉంటున్నది?

ప్రజాస్వామ్యం పెట్టుబడిదారి వ్యవస్థ కవలపిల్లలు. ఒకటి లేకుండా ఇంకోటి బతకడం కష్టం. మనదేశంలో పెట్టుబడిదారి వ్యవస్థ అభివృద్ధి కాలేదు కనుక ఇక్కడ ప్రజాస్వామ్యం వారసత్వంలోకి దిగజారింది. వారసత్వాన్ని నిలబెట్టుకోవాలంటే పాలకులు మళ్ళి హింసమీదనే ఆధారపడతారు. ఉదాహరణకు ఈ వారసత్వపు పాలన కొనసాగాలనే పట్టుదల లేకుండా ఢిల్లీలో 1984లో జరిగిన హత్యలు లేవు. ఇందిరా గాంధీని చంపినట్లు అమెరికాలో అమెరికా అధ్యక్షులైన అబ్రహం లింకన్ ని, జాన్ కెన్నడీని చంపారు. కాని ఈ హత్యల తరువాత లింకన్ కొడుకు అధ్యక్షుడు కాలేదు. కెన్నడీ కొడుకు అధ్యక్షుడు కాలేదు. అమెరికా వారు కెన్నడీ భార్యను అధ్యక్షురాలిని చెయ్యించుకొని అలా చెయ్యలేదు.

ప్రధానమంత్రి పదవి వారసత్వానికి ఢిల్లీలో జరిగిన హత్యాకాండకు సంబంధమున్నది. ఢిల్లీ హత్యాకాండ ఒక్కటే కాదు; ప్రతినిత్యం దళితుల మీద, తిరుగుబాటు దారుల మీద ఈ హత్యాకాండ నిరంతరంగా సాగుతూనే ఉన్నది. ప్రధానమంత్రి పదవి వారసత్వంగా రావడం చూసి, ప్రతి ముఖ్యమంత్రి తన వారసులను ప్రకటిస్తున్నాడు. వారసత్వానికి అడ్డం వస్తే హత్యలు చేస్తునే ఉన్నారు. వారసత్వం భూస్వామ్య వ్యవస్థ లక్షణం. భూస్వామ్య వ్యవస్థ దేశంలో చెక్కుచెదరకుండా ఉండి కనుకే ఇక్కడ ప్రధానమంత్రి పదవి కూడ వారసత్వపు ఒరలో జీవిస్తూ ఉన్నది.

ఇటువంటి ప్రజాస్వామ్యానికి ప్రాతినిధ్యం వహించే పాలకులు ఫ్రెంచి విప్లవం రెండు వందల సంవత్సరాల ఉత్సవాలకు పోయి 'మాదీ ప్రజాస్వామ్యమే' అని ఏ ముఖం పెట్టుకొని చెప్పుకుంటున్నారు? ఫ్రెంచి చరిత్ర తమ వారసత్వాన్ని, తమ భూస్వామ్య విలువల్ని చూసినప్పుడుందనే. ఇంగిత జ్ఞానం కూడ మన పాలకులకు లేదా? అందులో మాది అహింసా. ప్రజాస్వామ్యమని ఎలా చెప్పుకుంటున్నారు? రోజూ జరుగుతున్న ఈ ప్రభుత్వ హింసను చూసి రెండు వందల సంవత్సరాల క్రిత ప్రాన్సులో ఎత్తిన ప్రజాస్వామ్య జెండా నవ్వడం లేదా? మంచిగా ముస్తాబై, పెద్ద మందీ మార్బులంత ప్రజాస్వామ్య ఉత్సవాలకు హాజరైనంత మాత్రాన మన పాలకులు ప్రజాస్వామ్య వాదులౌతారా? వారసత్వం ప్రజాస్వామ్యం కాదు. ప్రజాస్వామ్యం మంటే వారసత్వం ఉండడం సాధ్యమూ కాదని ప్రాన్సులో ఉన్నప్పుడూ ప్రాన్సు దేశపు చరిత్ర కాదు కదా- ఫ్రెంచి ప్రజల ముఖాలు చూసేనా రాజీవ్ గాంధీ నేర్చుకోగలడా?

- కె. బలయ్య

(14వ పేజీ తరువాయి)

అత్యధికం వ్యవసాయ కూలీలే. వీరే గాక, సన్నకారు రైతులు, వ్యాపారులు ఉన్నారు. గ్రామ పెద్దల కఠిన నియమాలకు వీరు తలవంచవలసిందే. గ్రామ పెద్దల కోరికను ఎవరైనా మన్నించకపోతే, అతనికి రావలసిన అప్పులు ఎగ్గొట్టిస్తారు. వారి పొలాలకు వీరు పారనివ్వరు. వారి పంట పొలాల్లోకి పశువుల్ని తోలి పంట నాశనం చేస్తారు. పండిన పంటను రాత్రికి రాత్రి కోయించేస్తారు.

ఇదీ ఈ గ్రామం పరిస్థితి. ప్రతి గ్రామం పరిస్థితిని. పేదలు పేదలుగానే మిగిలిపోతున్నారు. పేదలు సంవత్సరం పొడుగునా బతకడానికి సరిపోను వనరులు లేవు. బతుకు దెరువు కోసం తిండిగింజలకు అత్యధిక వడ్డీరేటుకు అప్పుకు తెచ్చుకుంటారు. అనారోగ్యం, కరువులాంటివి సంభవిస్తే, మరిన్ని అప్పులు చేయక తప్పదు. ఇక వారు అడవిలోంచి బయటపడలేరు. భారత గ్రామీణ పేదలు (వ్యవసాయ కూలీలు, సన్నకారు రైతులు, షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలకు చెందినవారు.) అనుభవిస్తున్న ఆకలి, నిరుద్యోగం, తదితర సమస్యలను హరితవిప్లవం పరిష్కరించలేదు. దానికి రెండు కారణాలున్నాయి.

మొదట చెప్పుకోవాలంటే 'హరిత విప్లవం' సాంకేతిక పరిజ్ఞానం పేదవారికి అందలేదు. దీనివల్ల గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అసమానతలు ఇంకా పెరిగాయి. ఈ ఫలితాలు పేద వారిని చేరినా అవి సరిపోయేవి కావు. ఈ పేదల జీవనవనరులను రెండింతలు మూడింతలు పెంచితేగాని వారు దారిద్ర్యం నుంచి బయటపడే అవకాశం లేదు.

ఈ పరిస్థితిని క్లుప్తంగా వివరించవచ్చు. 50లలో కమ్యూనిటీ అభివృద్ధి, 60లలో 'హరిత విప్లవం' ప్రవేశపెట్టినా భారతీయ గ్రామీణ పేదలు పేదలుగానే ఉండిపోయారు. ధనవంతులకు, పేదలకు మధ్య అంతరాలు మరింత పెరిగాయి.

మార్గరేట్ ఎస్. రాబిన్సన్

'దళిత' ఎమ్మెల్యే దారుణ హత్య

ఈ దేశంలో 'హరిజనుల' మీద, వారి మాక్కుల కోసం పోరాడే నాయకులమీద అత్యాచారాలు జరగడం మామూలయిపోయింది.

'హరిజనులు', వారి నాయకులు తమకు జరుగుతున్న అన్యాయాల గురించి నేరు వివృతము భూస్వాములు, అగ్రకులాల వారి దృష్టిలో నేరమవుతుంది. అందువల్ల 'హరిజన' నాయకులు వారు విపార్థికి చెందిన వారైనా భూస్వాములకు వ్యతిరేకంగా మాట్లాడితే హత్యలకు, భౌతిక దాడులకు గురవుతున్నారు. ఓహార్ కాంగ్రెస్ (ఐ) ఎమ్మెల్యే త్రిలోక్ హరిజన్ హత్యకూడా అందులో భాగమే.

ఓహార్లోని పశ్చిమ చంపారన్ జిల్లాలో జూలై ఆరున త్రిలోక్ హరిజన్ను కొంతమంది గూడాలు అతి దారుణంగా హత్యచేశారు. ఆయనపై ముందుగా కాల్పులు జరిపారు. ఆతర్వాత గొడ్డళ్ళతో నరికి చంపారు. రాష్ట్రంలో ఒక శాసనసభ్యుని ప్రాణాలకు రక్షణ లేదంటే ఇక సామాన్యపౌరులకు ఏమాత్రం భద్రత వుంటుందో ఊహించుకోవచ్చు. మహాత్మాగాంధీ అహింసాయుత సత్యాగ్రహోద్యమాన్ని ప్రారంభించిన ప్రాంతానికి దగ్గరలోనే ఆయనను హత్య చేశారు.

త్రిలోక్ హరిజన్ కాంగ్రెస్ (ఐ)కి చెందిన వాడయినా ఈ ప్రాంతంలో హరిజనులపై, ఇతర వర్గాలపై భూస్వాముల అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్నారు. రాజపుత్రుల కులానికి చెందిన ఈ భూస్వాములు హరి

జనులు ఇతర వెనుకబడిన వర్గాలపై నానారకాల దౌర్జన్యాలు చేస్తున్నారు. వారు ఈ ప్రాంతంలో బందిపోటు ముఠాలను నిర్వహిస్తూ దోపిడీలను సాగిస్తున్నారు. హరిజన మహిళలను ఎత్తుకెళ్ళి మానభంగాలు చేస్తున్నారు. వీరి చర్యలకు కొన్ని రాజకీయ పార్టీల వత్తాసు కూడా వుంది. అయితే త్రిలోక్ హరిజన్ ఈ భూస్వాముల దోపిడీ, అణచివేతలకు వ్యతిరేకంగా ప్రజలను నమికరిస్తున్నారు. అందోళనలు చేస్తున్నారు. అందువల్లనే భూస్వాములు ఆయనపట్ల కన్నెర్ర చేశారు. ఆయనను అడ్డు తొలగించుకునేందుకు ఈ దారుణ హత్యకు పాల్పడ్డారు.

రాష్ట్రప్రభుత్వం ఆయన ప్రాణాలకు భద్రతలేదని తెలిసినా తనకు పట్టనట్టు వ్యవహరించింది. అంతకు ముందు, ఆయన రక్షణకు నియమించిన సెక్యూరిటీ గార్డులను ఇటీవలే ఉపసంహరించారు. అసలు అంతకుముందు జనవరిలో భూస్వాముల గూడాలు ఆయనను కిడ్నాప్ చేసి చంపుతామని బెదిరించారు. అప్పట్నుంచి ఆయన తన ప్రాణాలకు భద్రత లేదని, తనకు రక్షణ కల్పించాలని ప్రభుత్వానికి అనేకసార్లు మొరపెట్టుకున్నారు. కాని ప్రభుత్వం పట్టించుకోలేదు. ఫలితంగా ఆయన హత్యకు గురయ్యారు.

ప్రతివక్షాలు జూలై 7 న శాసనసభలో ఈ హత్యపట్ల ప్రభుత్వానికి నిరసన తెలిపాయి. ఒక శాసనసభ్యుని ప్రాణాలకు రక్షణ కల్పించలేని ప్రభుత్వం రాజీనామా చేయాలని, దోషులను వెంటనే అరెస్టు చేయాలని వారు డిమాండ్ చేశారు.

భూస్వాములు, అగ్రకులాలవారి దౌర్జన్యాలను ప్రశ్నించిన వారు పాలక

పార్టీ వారయినా హత్యలకు, దాడులకు గురికాక తప్పడం లేదనే అంశాన్ని ఈనంఘటన రుజువు చేస్తోంది. అందువల్ల దళితులు తమను తాము కాపాడుకోవడానికి, భూస్వాముల దౌర్జన్యాలను ఎదిరించడానికి సంఘటితంగా ఒక వేదికమీదకు రావాల్సిన అవసరాన్ని ఈనంఘటన గుర్తు చేస్తోంది.

మధ్యప్రదేశ్ కోర్టుల్లో ప్రక్షాళనా పథకం

మనదేశంలో ప్రజలకు రోజూ రోజూ న్యాయ వ్యవస్థ మీద వ్యతిరేకత, అప

నమ్మకం పెరుగుతోంది. కోర్టుల్లో సక్రమంగా న్యాయం జరుగుతుందని, న్యాయమూర్తులు అవినీతికి, అక్రమ కార్యకలాపాలకు అతీతంగా వుంటారనుకోవడం భ్రమ మాత్రమే. మధ్యప్రదేశ్ లో ఈ విషయం రుజువైంది.

మధ్యప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ప్రజలకు న్యాయవ్యవస్థ మీద నమ్మకం కలిగించడానికి "అపరేషన్ క్లీన్ అప్" (ప్రక్షాళనా పథకం) చేపట్టింది. ఈ పథకం కింద ఇటీవల అవినీతికి, అక్రమ కార్యకలాపాలకు పాల్పడిన ఇద్దరు జిల్లా జడ్జిలను సర్వీసునుండి తొలగించారు. ఒక జడ్జి హోదాను తగ్గించారు. 32 మందికి ప్రమోషన్ నిలుపు చేశారు.

హైకోర్టులోని 27 మంది న్యాయమూర్తుల కమిటీ ఇటీవల ఒక వార్షిక నవీకరణలో పరిస్థితిని సమీక్షించి ప్రజల్లో న్యాయవ్యవస్థ మీద విశ్వాసాన్ని పెంచడానికి తగిన చర్యలు

తీసుకోవాలని నిర్ణయించారు. ప్రజల్లో న్యాయవ్యవస్థపై విశ్వాసం సన్నగిల్లడం పట్ల ఈ సమావేశం అందోళన వ్యక్తం చేసింది. న్యాయవ్యవస్థలోని అన్ని స్థాయిల్లో పేరుకుపోయిన అవినీతి, లంచగొండితనాన్ని నిర్మూలించేందుకు తగిన చర్యలు తీసుకోవాలని ఈ సమావేశంలో నిర్ణయించారు. ఈమేరకు ప్రభుత్వం "అపరేషన్ క్లీన్ అప్" అనే పథకం చేపట్టింది.

అవినీతి కార్యకలాపాలకు పాల్పడినందుకుగాను అదనపు జిల్లా జడ్జి ఎన్.ఎన్. గార్గను, సీఎల్ జడ్జి ఎం.కె శ్రీవాత్సవను సర్వీసునుంచి తొలగించారు. మరో అదనపు జిల్లా జడ్జి ఓ.పి. దూబే స్థాయిని తగ్గించి సీఎల్ జడ్జిగా నియమించారు. మరో ఇద్దరు జిల్లా జడ్జీలపై విచారణ జరపగా ప్రాథమిక సాక్ష్యాధారాలు లభించాయి.

అదేవిధంగా అయిదుగురు చీఫ్ జుడిషియల్ మేజిస్ట్రేట్లు, ఒక అదనపు జిల్లా జడ్జి, 11 మంది ఫస్ట్ క్లాస్ సీఎల్ జడ్జిలు, 16 మంది సెకండ్ క్లాస్ సీఎల్ జడ్జీల ప్రమోషన్ ను విడాదినుంచి మూడేళ్ళవరకు నిలుపు చేశారు. మరో 30 మంది జడ్జీలపై వచ్చిన ఫిర్యాదులపై దర్యాప్తు జరుగుతోంది. గత విడాది అయిదుగురు ప్రొటేక్షనరీ సీఎల్ జడ్జీలను తొలగించారు. ఈ విడాదికూడా అయిదుగురు ప్రొటేక్షనరీ సీఎల్ జడ్జీలను తొలగించే అవకాశముంది. వారిమీద వచ్చిన ఆరోపణలపై దర్యాప్తు జరుగుతోంది.

ప్రభుత్వం ప్రజాప్రయోజనాల దృష్ట్యా ఈ చర్యలు తీసుకుంటున్నట్లు న్యాయశాఖ అధికారులు తెలిపారు. అంతేగాక హైకోర్టు న్యాయమూర్తుల నిఘాతాల మేరకే రాష్ట్రప్రభుత్వం ఈ చర్యలు తీసుకుంది. న్యాయశాఖలో పేరుకుపోయిన అవినీతి, లంచగొండి

తనానికి ఇదేక మచ్చుతునక మాత్రమే. న్యాయమూర్తులు ఉన్నత పర్గాలకు చేరినవారే ఎక్కువగా ఉండటంవల్ల వారిలో వక్షపాత భారణి కనపడుతుంది. ఈ భారణి న్యాయమూర్తుల అవినీతి, అక్రమ కార్యకలాపాలకు పాల్పడటానికి దారితీస్తోంది.

ప్రజల్లో న్యాయవ్యవస్థమీద నడలుతున్న నమ్మకాలను కాపాడటానికి, ఈ వధికాలు కొంతవరకు దోహదం చేయవచ్చును. కాని న్యాయవ్యవస్థలో మౌలికమూర్తులు రాకుండా ఇలాంటి చర్యలవల్ల పెద్దగా ఒరిగేదేం ఉండదు.

వామపక్షం

"భూ అక్రమణోద్యమం"

దేశంలో ఎన్నికల రోజులు దగ్గర పడుతున్న కొద్దీ అటు పాలకపార్టీలు, ఇటు ప్రతిపక్ష పార్టీలు ప్రజల ఓట్లను సంపాదించటానికి నానా అగచాట్లు పడుతుంటాయి. వామపక్ష పార్టీలు కూడా ఇందుకు అతితగా లేవు. ఈ పార్టీలకు చెందిన ఏడు రైతు, వ్యవసాయ కార్మిక సంఘాలు జూలై 1 నుంచి సెప్టెంబర్ చివరి వరకు దేశవ్యాప్తంగా భూఅక్రమణోద్యమం చేపట్టాలని నిర్ణయించాయి.

మిగులు, బినామీ, వదావు సాగుకు వీలైన బంజరు, భూదాన్, అటవీ భూములను అక్రమించుకోవడంతో ఉద్యమాన్ని నిర్వహించాలని తలపెట్టారు. సిపిఐ, సిపిఐ(ఎం)లకు ప్రతివిడాది ఈవిధమైన కార్యక్రమం చేపట్టడం అలవాటే. కాని ఈ పార్టీలు పట్టుమని పదేకరాలు వంచింది ఈమధ్య కాలంలో ఎన్నడూ లేదు. భూఅక్రమణోద్యమం పేరుతో బంజరు భూముల్లో జండాలు పాతిరావడం తప్ప భూములను అక్రమించిన సంఘటనలు అరుదు. అంతేగాక ఈ పార్టీలు

భూస్వాములవద్ద ఉన్న మందల ఎకరాల భూములను గురించి మాట్లాడింది చాల తక్కువ. ఈ భూముల అక్రమణ గురించి వారికి ఎలాంటి కార్యక్రమం లేదు. అంతేగాక ప్రభుత్వ భూముల నైనా సరియైన పద్ధతుల్లో పంపిణీ చేయటానికి ఎలాంటి కార్యక్రమం లేదు.

సిపిఐ. సిపిఐ(ఎం)లు కూడా ఎన్నికల దృష్ట్యానే ఈ భూఅక్రమణోద్యమం గురించి మాట్లాడుతున్నాయే తప్ప ఈ భూముల అక్రమణకు ఎలాంటి సమగ్ర పథకం లేదు. ప్రజల ఓట్లను సంపాదించాలనే యావతప్ప నిర్దిష్ట కార్యక్రమం లేదు. కొందరు తవ్వ ఎలుకను వట్టిన చందంగా ఉంది ఈ పార్టీల పరిస్థితి. భూస్వాముల చేతిలో ఉన్న వేలాది ఎకరాలగురించి నేరు మెదపకుండా బంజరుభూముల అక్రమణ గురించి మాట్లాడటం హాస్యాస్పదం.

రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి ఎన్టీ రామారావు జూన్ 26వ తేదీన భూమి పంపకం గురించి మళ్ళీ ఒక బూటకపు ప్రకటన చేశారు. బినామీ భూముల వెలికితీతకు రాష్ట్రస్థాయిలో అసాధికార కమిటీని ఏర్పాటు చేస్తామని, ఇప్పుడు ప్రభుత్వ స్వాధీనంలో ఉన్న 6228 ఎకరాల భూమిని మాత్రం 60 రోజుల్లో పంచుతామని చెప్పారు. అరచేతిలో స్వర్గం చూపడమంటే ఇదే కావచ్చును. రాష్ట్రంలో ఇప్పుడు 2 లక్షల 28వేల ఎకరాల భూమి కోర్టు లావాదేవీల్లో ఉంది. మరికొన్ని లక్షల ఎకరాలు పంపకం కాకుండా మిగిలివుంది. కాని ముఖ్యమంత్రి 6228 ఎకరాలను మాత్రమే పంపిణీ చేస్తామని ప్రకటించడం ప్రజలను దగా చేయడం మాత్రమే. భూమి సమస్య పరిష్కారానికి గట్టి చర్యలు తలపెట్టకుండా చేసే ఇలాంటి వాగ్దానాల వల్ల ప్రజలకు ఒరిగేది శూన్యం.

బోడే ఉద్యమం - వాస్తవ సమస్యలు

ఈశాన్య, భారతం ఇంకా శాంతించలేదు. పశ్చిమ బెంగాల్ పర్యటనలో గూర్ఖాలు, త్రిపురలో టి.ఎన్.ఎ.లు ఆయుధాలు దింపి దింపకముందే, అస్సాంలో బోడేల అందోళన ఉద్యమం లేచింది. అది వాసుల ప్రత్యేకరాష్ట్రం ఏర్పాటును డిమాండ్ చేస్తూ బోడే స్టాడంట్ యూనియన్ అందోళన చేపట్టింది. బోడే గిరిజనులు తమకు ప్రత్యేక రాష్ట్రం కావాలని బ్రిటిష్ పాలనలోనే డిమాండ్ చేశారు. తమకు స్వయం ప్రతిపత్తి కల్పించాలని కోరుతూ 1927 లో "కచరి యువక్ సమ్మేళన్" సైమన్ కమిషన్ కు మొమైరాదం నమర్పించింది. 1962-72 మధ్య కాలంలో కొండప్రాంతాల్లోని ప్రజలు తమ డిమాండును వునరుద్ధరించారు. నాగాలాండ్, మిజోరం ప్రజలు ప్రత్యేక రాష్ట్రాలను సాధించుకున్నారు. అస్సాం మైదాన ప్రాంతంలోని గిరిజనులు నిరాశకులై నయ్యారు. 1967 లో అల్ బోడే స్టాడంట్స్ యూనియన్; 'స్లైయిన్ ట్రైబల్స్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ అస్సాం' ఏర్పడ్డాయి. దరిమిలా చిరుకెరటాలుగా పునఃప్రారంభమైన బోడే ఉద్యమం క్రమంగా ఉధృతమై నేడు తీవ్ర హింసారూపం ధరించింది.

అస్సాంలోని గిరిజన ప్రాంతంలో గాని, దేశంలో ఇతర ప్రాంతాల్లోగాని గిరిజన తెగల సమస్య శాంతి భద్రతల సమస్యకాదు. ఇది సాంఘికమైనది. రాజకీయమైనది. గిరిజన ప్రజలకు మైదాన ప్రాంతాలవారి మీద విశ్వాసం సడలింది. జాతులలో, సంస్కృతులలో, భాషలో వైవిధ్యం ఉంది.

భారత ప్రభుత్వం అనునరించిన విధానాలవల్ల వివిధ ప్రాంతాలలో సామాజిక, వైజ్ఞానిక, రాజకీయ అభివృద్ధిలో అసమానతలు చోటుచేసుకున్నాయి. ఫలితంగా గిరిజన ప్రాంత ప్రజలకు, ఇతర ప్రాంతాల ప్రజలకు మధ్య అగాధం ఏర్పడింది. ప్రభుత్వ విధానాలు గిరిజన ప్రాంత ప్రజలను, ఇతర ప్రాంతాల ప్రజలను వేరు చేశాయి. గిరిజనులపై అర్థిక దోపిడీని నిరోధించలేకపోగా, గిరిజన వ్యవహారాలలో అనవసర జోక్యాన్ని

వాస్తవానికి జరిగిందేమిటి? గిరిజనులు తమ భూముల్ని పోగొట్టుకున్నారు. చదువుకున్న గిరిజన యువకులను వారికి రిజర్వు చేసిన మేరకు కూడా ఉద్యోగాల్లో నియమించలేదు. (అర్హత గల గిరిజన విద్యార్థులు లేకపోవడంతో ఉద్యోగాలను భర్తీచేయలేదని అధికారులు కుంటి సాకులు చెబుతారు.) అస్సాంలో గిరిజన ప్రాంతాలు అర్థికంగా బాగా వెనుకబడి ఉన్నాయి. గిరిజనేతరుల జనాభా కొండ ప్రాంతంలో అంతకంతకు పెరగటంతో,

సాంప్రదాయక ఆయుధాలతో బోడే గ్రామీణులు

కల్పించుకుంది ప్రభుత్వం. గిరిజన ప్రజలు తీవ్ర అసంతృప్తికి లోనయ్యారు.

గిరిజన ప్రజలు అత్యధికంగా నివసించే ప్రాంతాల్లో గిరిజనేతరులు ఆస్తిపాస్తులు, భూమిపుత్రా సంపాదించుకోకుండా 'అస్సాంలాండ్ రెవెన్యూ రెగ్యులేషన్' (1886) చేశారు. దీన్ని కఠినంగా అమలు చేయలేదు. కాని ఈచట్టం రిజర్వు ఫారెస్టులోకి గిరిజనులు వెళ్ళకుండా అడ్డుకోగలిగింది.

గిరిజనులు తమ భూముల్ని, ఆస్తుల్ని పోగొట్టుకున్నారు. దుర్భర దారిద్ర్యానికి గురయ్యారు. వారి ఉనికికే ప్రమాదం ఏర్పడింది. సాధారణంగా అదివాసులకు వ్యవసాయమే జీవనాధారం. వారి భూములను గిరిజనేతరుల ఆక్రమించుకోగా, ఇంకా అడవిలోపలికి వెళ్ళి వ్యవసాయం చేద్దామంటే 'రిజర్వు ఫారెస్టు' చట్టాలు అడ్డుకున్నాయి. ఈనేపథ్యంలోనే అదివాసి ప్రజలు తమ మాక్కుల్ని కాపాడుకోవడం కోసం

'ఫ్లెయిన్ బ్రైబల్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ అస్సాం' క్రింద పోరాటం మొదలుపెట్టారు. 1967లో సాంస్కృతిక ఎన్నికల్ని బహిష్కరించారు. 1968లో క్రికెట్ ప్రాంతంలో జరిగిన ఉప ఎన్నికనూ బహిష్కరించారు. నూట ముప్పయి ఎనిమిదిలో నూటపదిహేడు బూతులలో ఒక్క ఒటుకూడా వదలేదు.

బోడో అందోళనలో ఇమడిఉన్న సాంస్కృతిక సమస్యలను కూడా ఈనందర్పంగా వరిశీలించాలి. పాఠశాలల్లో అస్సామీ భాషనుకాక, బోడో భాషను నేర్పాలని కోరుతూ బోడోలు 1974లో ఉద్యమించారు. వీరికి మాట్లాడే భాష ఉంది కాని లిపి లేదు. గతంలో అస్సాంనుంచి మేఘాలయ, మిజోరం విడిపోవడానికి అస్సామీయుల భాషా దురభిమానమే ప్రధాన కారణమని చెప్పక తప్పదు. పాఠశాలలో అస్సామీ భాషను నిర్బంధంగా బోధించాలన్న అస్సామీయుల పట్టుదలతో గిరిజనులు చాలవరకు దూరమయ్యారు. హిందీని, ఇంగ్లీషును ఇప్పటికే నిర్బంధంగా బోధిస్తున్నప్పుడు, అస్సామీని కూడా నిర్బంధంగా బోధిస్తే తమ భాష లేకుండా పోతుంది. అదీకాక పిల్లలపై అదనపు భారం కూడా అని భావించారు. ఎన్నో పరిశీలనల అనంతరం కేంద్రప్రభుత్వం దేవనాగరి భాషను బోడో అధికారభాషగా అమోదం తెలిపింది. దీనితో అస్సామీయులకు బోడోలకు మధ్య అగాధం మరింత పెరిగింది.

ఉద్యమంలో చీలికలు

ఎమర్జెన్సీ తరువాత 1978లో జరిగిన ఎన్నికల్లో 'ఫ్లెయిన్ బ్రైబల్స్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ అస్సాం' జనతాపార్టీతో కలిసి ఎన్నికల్లో పాల్గొంది. ఈపార్టీ నాయకుడు సమర్ బ్రహ్మచౌదరి జనతా ప్రభుత్వంలో మంత్రి పదవి

చేపట్టారు. దీనితోనే 'మైదాన గిరిజన కౌన్సిల్' పతనం ప్రారంభమయిందని చెప్పుకోవచ్చు. నాయకులు అవినీతికి పాల్పడుతున్నారని, గిరిజన తెగలకు ద్రోహం చేస్తున్నారని గిరిజన ఎద్యార్థులు నిలదీశారు. తిరిగి ఇందిరా గాంధీ అధికారంలోకి వచ్చాక కౌన్సిల్లోని కొందరు ప్రధానిని కలసి ప్రత్యేక రాష్ట్రం దివవాండ్ ను వదులుకుంటామని చెప్పడంతో పార్టీలో చీలిక ఏర్పడింది. బోడో స్టూడెంట్స్ యూనియన్లోనూ ఈ చీలిక ప్రతిబింబించి నప్పటికీ ఎద్యార్థి సంఘం ప్రత్యేక రాష్ట్రం దివవాండ్ ను వదిలిపెట్టలేదు.

నాయకుల్ని 'కొనివేయడం' లేదా నాయకుల మధ్య చీలికలు తీసుక రావడం ద్వారా ఎప్పటికప్పుడు ఉద్యమాల్ని నీరుగార్చాలని ప్రభుత్వాలు ప్రయత్నించాయి. ఫలితంగా కొంత కాలం అందోళన సద్దుమణిగినా సమస్యలు ఎప్పటికప్పుడు ప్రజల్ని మేల్కొలుపు తూనే ఉన్నాయి. కొత్త నాయకత్వం వుట్టుకొస్తూనే ఉంది. యువ నాయకత్వాన్ని ప్రభుత్వాలు కొనివేయలేక పోతున్నాయి. ఇది గుర్తించదగిన పరిణామం.

1979లో 'విదేశీయుల సమస్య'పై అస్సాం ఎద్యార్థులు అందోళన చేపడితే, - బోడో స్టూడెంట్స్ యూనియన్ దీన్ని బలపరిచింది. 1984లో జరిగిన అస్సాం ఒప్పందంతో గిరిజనులు తిరిగి తమ భూములు పొందుతామని ఆశపడ్డారు. ఒప్పందంలోని 10 క్లాజుల్లో - గిరిజన చట్టాన్ని కఠినంగా అమలుచేస్తామని, గిరిజన ప్రాంతాలను ఇతరులు అక్రమించకుండా కట్టుదిట్టమైన చర్యలు తీసుకుంటామని పేర్కొన్నారు. చట్ట విరుద్ధంగా అక్రమించిన భూముల్ని తిరిగి గిరిజనులకు అప్పగిస్తామన్నారు.

కాని ఇంతవరకు రాష్ట్రప్రభుత్వం ఈవిషయంలో కల్పించుకున్నది లేదు. గిరిజన ప్రజల్లో అస్సాం గణపరిషత్తు పట్ల అసంతృప్తి వ్యాపించింది.

తిరిగి 1987లో బోడో ఎద్యార్థులు అందోళన చేపట్టారు. అస్సాంలో నగభాగాన్ని బ్రహ్మపుత్రలోయ ఉత్తరంవైపు గిరిజన రాష్ట్రంగా ఏర్పాటు చేయాలని డిమాండు చేశారు. 1988లో ఈ డిమాండ్ కు తోడుగా మరి 92 డిమాండ్లతో ఉద్యమించారు. ముఖ్యమంత్రి మహంతా తో బోడో ఎద్యార్థి నాయకుడు ఉపేన్ బ్రహ్మ చర్చలు జరిపిన అనంతరం వీటిస్థానంలో మూడు ముఖ్యమైన డిమాండ్లను రూపొందించారు.

1) బ్రహ్మపుత్రనది ఉత్తర తీరంలో అస్సాం, వశ్విమబెంగాల్ సరిహద్దునుంచి, తూర్పున నైదియా వరకు విస్తరించి ఉన్న ప్రాంతంలో ప్రత్యేక బోడోలాండ్ రాష్ట్రం ఏర్పాటు చేయాలి.

2) బ్రహ్మపుత్రనది దక్షిణ తీరంలో గిరిజనుల ప్రాబల్యం గల ప్రాంతంలో స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిగల జిల్లా కౌన్సిళ్లు ఏర్పాటు చేయాలి.

3) ఇప్పటికే స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిగల జిల్లా కౌన్సిల్ ఉన్న కర్బీ-అంగ్లాంగ్ ప్రాంతంలో బోడోలు, రెంగా తదితర గిరిజనుల కోసం ప్రత్యేక కౌన్సిల్ ఏర్పాటుచేయాలి. వీటిలో బోడోలాండ్ డిమాండ్ ప్రధానమైంది.

బ్రహ్మపుత్ర ఉత్తర ప్రాంతంలో బోడోలే కాక అనేక గిరిజన తెగలు ఉన్నాయని, బోడో జనాభా 20 శాతం కూడా ఉండదని రాష్ట్రప్రభుత్వం వాదిస్తున్నది. నిజానికి 1971 తరువాత మైదాన ప్రాంత ప్రజలు ఈప్రాంతంలోకి అత్యధిక సంఖ్యలో చొచ్చుకు వచ్చారు.

1987లో బోడో అందోళన తిరిగి

ప్రారంభమయినా, 1988లోనే అది ఉధృతమయింది. తొమ్మిదిమంది బోడో గిరిజన స్త్రీలమీద పోలీసులు అత్యాచారం జరపడంతో గిరిజన ప్రజల్లో క్రోధం పెల్లుబికింది. ప్రభుత్వం ఈవిషయాన్ని మూసి పెట్టాలని చూసింది. కాని పత్రికల పుణ్యమా అని అది వెలుగులోకి వచ్చింది. అస్సాం ప్రభుత్వం వసు తీవ్ర నిరసన వ్యక్తమయింది. బోడో విద్యార్థులు తమ ఆందోళనను 'అంచెలంచెలుగా తీవ్రతరం చేస్తున్నారు. పోలీసులు గ్రామాలకు రాకుండా గ్రామాల దారుల్ని కలిపే చిన్నవంతెనల్ని కట్టేశారు. పోలీసులు పాఠశాలల్లో క్యాంపులు పెట్టుకుంటారని వాటిని

బోడో విద్యార్థుల ఆందోళన ఉధృతం కావడంతో గిరిజనులపై పోలీసుల అత్యాచారాలు పెరిగాయి. గిరిజన ఇళ్ళను తగలబెడుతున్నారు. గిరిజనుల ఇళ్ళల్లో జోరబడి తిండి గింజలపై, మంచినీటి బావుల్లో కిరోసిన్ పోస్తున్నారు. స్త్రీలను అవమానించి హింసించడం, మగవారిని లాఠీలతో బాదడం నిత్యకృత్యం అయింది. 'బోడో వీపుల్స్ ఆక్షన్ కమిటీ' అస్సాం గవర్నరుకు ఇచ్చిన మెమోరాండంలో ఇంతవరకు అమాయకులైన బోడో స్త్రీలు, పిల్లలు, పురుషులు 500 మందిని అస్సాం పోలీసులు చంపారని, వందలాది మంది స్త్రీలు అత్యాచారాలకు గురయ్యారని, కనీసం 10 కోట్ల అస్తినష్టం

డిమాండ్ చేస్తున్నారు. బీహార్లో జార్ఖండ్ ప్రత్యేక రాష్ట్రంకోసం మరో ఆందోళన సాగుతున్నది.

ప్రజలు నేడు ప్రాంతీయత, జాతులు, కులం, మతం, భాష, గిరిజన-గిరిజనేతర సమస్యలపై ఆందోళనల్లో పాల్గొంటున్నారు. ఇవి నేడు ప్రజల్ని కదిలిస్తున్న వాస్తవ సమస్యలు. డార్జిలింగ్, జార్ఖండ్, బోడో, వంజాబు తదితర ఆందోళనల్లో ప్రజలు పాల్గొంటున్నారు. ప్రజలు అత్యధిక సంఖ్యలో పాల్గొంటున్న ఈ ఉద్యమాలపట్ల వామపక్ష పార్టీల వైఖరి ఏమిటి? అవి ప్రజల్ని తప్పుదేవ పట్టించేవని ఒక్కమాటలో కొట్టి పారేసి, తమదేవన తాము పోతున్నారు. ఈ ఆందోళనలు సంవత్సరాల తరబడి కొనసాగుతున్నాయంటే అది ప్రజలపాత్ర లేకుండా సాధ్యంకాదు.

నాగా, మిజో ఉద్యమాలు రాజ్యాంగ పరిధిలో విజయవంతంగా ముగియడం; బెంగాల్లో గూర్ఖాల పట్టునెగ్గడం ప్రత్యేక బోడో ఉద్యమానికి ఉప్పు, ప్రేరణ ఇచ్చాయి. దానికి వాస్తవంగా దారితీసింది నడివిస్తున్నదీ వాస్తవ ప్రజాసమస్యలే. ఈ సమస్యలు అర్థికమైనవీ, సాంస్కృతికమైనవీనూ. ఉద్యమకారులతో సంప్రదింపులు జరిపి, ఆయా సమస్యల పరిష్కారం కోసం చర్యలు తీసుకోవడం తక్షణం అవసరం. దేశసమైక్యం, రాష్ట్ర సమైక్యం కబుర్లన్నీ వ్యర్థంకాక తప్పదు. కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, తమ స్వీయ ప్రయోజనాలను పక్కన పెట్టి అసలు సమస్యలకు అసలు పరిష్కారంకోసం ప్రయత్నించాలి.

-ఎన్. జయ

బోడో ఉద్యమకారుల దాడిలో ధ్వంసం అయిన ఇళ్లు

కట్టేశారు. ఆ తరువాత ప్రభుత్వ అధికారులను, పోలీసు నిబ్బందిని భీతావహం చేయడానికి రైల్వే ట్రాకులను, ప్రభుత్వ భవనాల్ని కట్టేశారు. గిరిజన ప్రాంతంనుంచి అస్సామీ పోలీసులను ఉపసంహరించాలని డిమాండ్ చేస్తున్నారు. 'బోడో వీపుల్స్ ఫోర్స్' అనే సైనిక బలగాన్ని సొంతంగా ఏర్పాటు చేసుకున్నారు.

జరిగిందని తెలిపారు.

అరెన్జులనుంచి తప్పించుకోటానికి బోడో విద్యార్థినాయకులు షిల్లాంగ్, ఉత్తర బెంగాల్, భూటాన్లలో రక్షణ తీసుకుంటున్నారు.

అస్సాంలో బోడో గిరిజనులే కాక, ఎగువ అస్సాం ప్రాంతంలోని 'అహోమి'లు, ఇంకా కర్మీలు, గారోలు కూడా వేరువేరు రాష్ట్రాలు కావాలని

భారతదేశంలో పోలీసు పాలన

హింసా ప్రవృత్తి భారత రాజ్యాంగ యంత్రానికి ఎప్పుడూ వున్నదేగానీ, హింసప్రయోగించే అలవాటు, సామర్థ్యం ఈ మధ్య అత్యంత వేగంగా పెరుగుతున్నాయి. కొన్ని సంవత్సరాలలో భారత రాజ్యాంగ యంత్రం స్వభావంలోని హింసాత్మక అంశం గుణాత్మకంగా మార్పు చెందింది. ఒకానొక కాలంలో పోలీసు యంత్రాంగానికి ప్రతీకగా పాట్ల పెంచుకొని తెలివితక్కువగా ప్రవర్తించే బడుద్దాయిలను చిత్రీకరించడం సాధ్యపడేది. మన సినిమాలు హాస్య నన్నివేశాల కోసం 'పోలీసు వెంకట స్వామి'లను తరచుగా ఉపయోగించు కునేవి. ఇప్పుడిక ఆ అవకాశం ఎంత మాత్రం లేదు. ఇప్పుడు మిగిలింది హింసాత్మక అంశం మాత్రమే. అది కూడ మామూలు హింసకాదు, అత్యంత పాశవికమైన హింస. తుపాకి కంటే బడితగా బాగా ఉపయోగపడే 303 రైఫిల్ ఇంకెంత మాత్రం పోలీసు యంత్రాంగం బలానికి సంకేతం కాదు. దాని స్థానాన్ని రోజురోజుకూ మరింత అధునికీకరణమవుతున్న ఆటోమాటిక్ తుపాకులు ఆక్రమించు కున్నాయి.

ఈ సాంకేతిక ఆధునికీకరణతో బాటు పోలీసులకూ, సమాజానికి మధ్యనున్న సంబంధాలలో కూడ మార్పు వేగంగా వస్తోంది. ఒకటి, పోలీసుల జోక్యం పరిధి పెరుగుతోంది. గతంలో మనం పోలీసు యంత్రాంగం జోక్యానికి వదిలిపెట్టడానికి ఎంత మాత్రం ఇష్టపడని సామాజిక అంశాలు ఒక్కొక్కటి ఇవ్వాలి పోలీసుల చేతిలోకి పోతున్నాయి. పెద్ద నగరాలలో నివసించే విద్యావంతులకూ మధ్య

తరగతి బుద్ధిజీవులకూ ఈ మార్పు ఎంత దూరం పోయిందో తెలియకపోవచ్చును. కాని మార్పు మట్టుకూ చాలా దూరం పోయింది. మత సంబంధమైన పండుగలూ వబ్బాలూ, అటపాటలూ, సాంస్కృతిక కార్యకలాపాలూ, రాజకీయ సభలూ, ఊరేగింపులూ ప్రదర్శనలూ, వీధినాటకం వంటి బహిరంగ కళారూపాలు, మొదలయినవన్నీ కూడ 'మన సంస్కృతి' లేక 'మన హక్కులు' అనే జాబితా నుండి ప్రభుత్వం దయా దాక్షిణ్యాల మీద మనం అనుభవించే రాయితీల జాబితాలోకి పోయాయి. 'ప్రభుత్వం' అంటే చాలా సందర్భాలలో స్థానిక పోలీసు ఇన్స్పెక్టరే నన్న విషయం ప్రత్యేకంగా చెప్పనవసరం లేదు. ఈ హక్కులూ అచారాలే కాకుండా సున్నితమయిన సామాజిక న్యాయానికి సంబంధించిన సమస్యలు కూడ పోలీసుల చేతిలోకి పోయాయి. ఈ మార్పు ఎటువంటి ఆర్భాటమూ లేకుండా సజావుగా జరిగిపోయింది. దీని కోసం ఏ చట్టాలూ చేయలేదు. చట్టం ప్రసక్తి అంటూ వస్తే నేర విచారణ స్పృతి (సి.ఆర్.పి.సి). లోనూ వివిధ పోలీసు చట్టాలలోనూ వున్న నిర్బంధ నిషేధ అధికారాలు సరిపోతాయి. కాని చట్టం ప్రసక్తి సాధారణంగా రాదు- ఎవరయినా సమస్యను కోర్టుకు నివేదిస్తే తప్ప. ఇయినా కోర్టులు మట్టుకు మార్పుకు అతీతం అయితే కదా! మన సామాజిక జీవితాన్ని ఒకరకమయిన 'పోలీసు సంస్కృతి' అవరిస్తోంది. అది మన సామాజిక చైతన్యంలోకి మనకు తెలియకుండానే ప్రవేశిస్తోంది.

సమ్మె చేస్తున్న విద్యార్థులను పోలీసులు ఒక వైపు లాఠీలతో చితక

బాదుతూ మరొకవైపు అధికారులతో బలవంతంగా ఒప్పందం కుదిరిస్తారు. సమ్మెకు కారణమయిన సమస్యలను చాలా మొరటుగా పరిష్కరిస్తారు. విద్యార్థుల 'హక్కుల'కు వేళాకోళంగా భాష్యాలు చెప్తారన్న వాళ్ళ అత్య గౌరవాన్ని తీవ్రంగా పరీక్షించే పద్ధతిలో పోలీసు యంత్రాంగానికి వుండే మూర్ఖమయిన రాజకీయ అవగాహన తోనూ సామాజిక నిర్ధాంతాలతోనూ విద్యార్థులకు లెక్కర్లు ఇస్తారు. ఒక్క విద్యార్థులే కాదు, కార్మికులయినా వేరే ఏ యితర బడుగు వర్గమయినా, అందరి గతి ఇవ్వాలి ఇంటే.

సంఘటిత ఉద్యమాలనే కాదు, పొలంగట్ల తగాదాలనూ సేద్యపు కాలవల వివాదాలనూ పొలాల గురించి, ఇంటి స్థలాల గురించి పశువుల గురించి వచ్చే వివాదాలనూ, దళితులు స్త్రీలు, గిరిజనులు తదితర బడుగు ప్రజానీకం అతికష్టం మీద సాధించు కున్న సామాజిక న్యాయానికి సంబంధించిన సమస్యలనూ, అన్నింటినీ ఇవ్వాలి ఇదే మొరటు పద్ధతిలో పరిష్కరించడం జరుగుతోంది. అంటరానితనానికి వ్యతిరేకంగా పారాదే దళితులు న్యాయం పొందేది కోర్టులలో కాదు. సామాజిక న్యాయం అంటే ఏమిటో అర్థం చేసుకోలేని మొరటు సాయుధ శక్తి ముందు వాళ్ళు న్యాయం కోసం మొరపెట్టుకోవాలి. ఒక్క దళితులే కాదు, కార్మికులయినా గిరిజనులయినా స్త్రీలయినా పోలీసు యంత్రాంగం తన నిబ్బందికి ఇచ్చే సామాజిక అవగాహనకు ఛాయా మాత్రంగా కూడ అందని న్యాయం ఏ ప్రజానీకం మనుగడకు అత్య

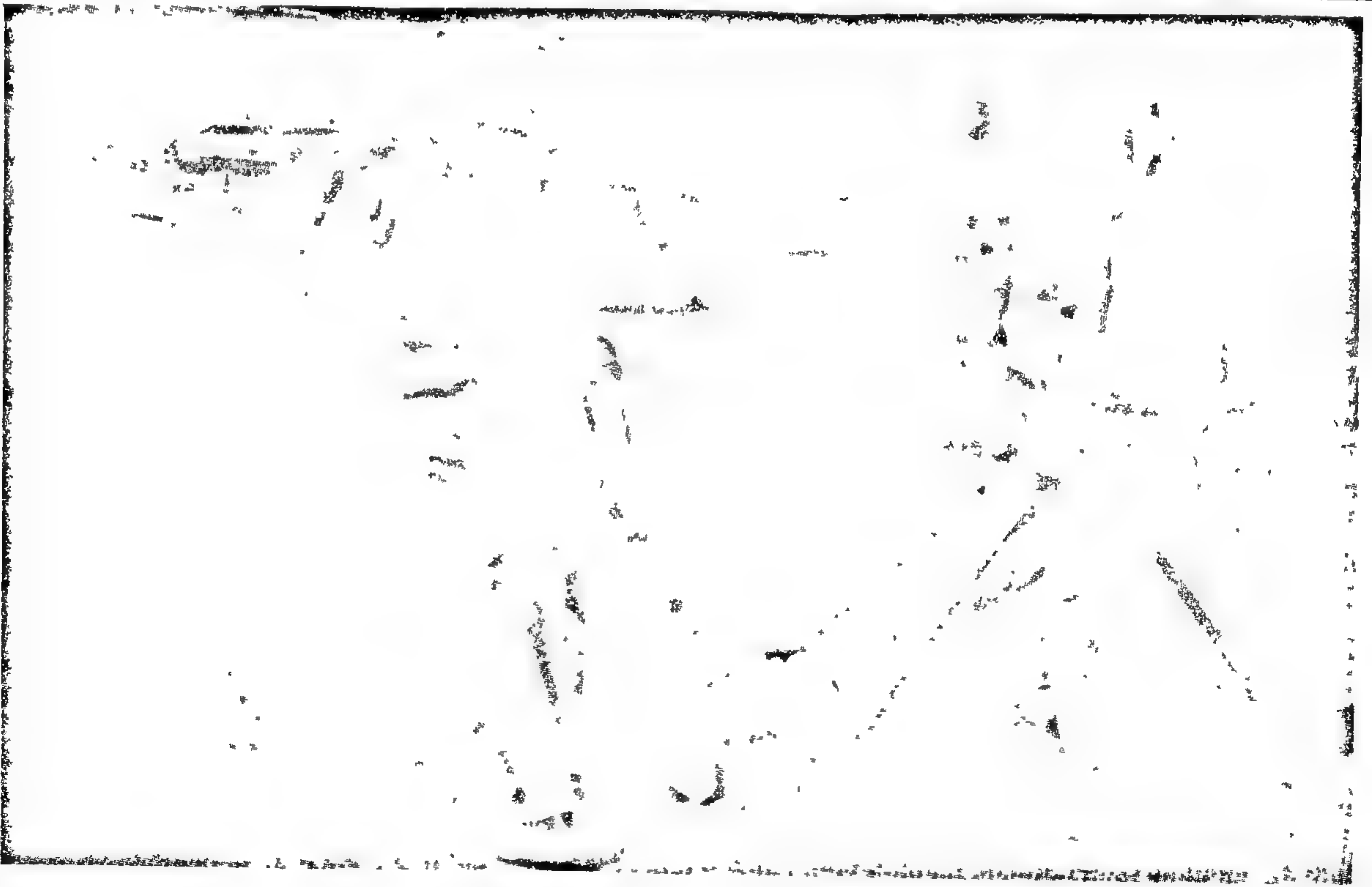

వసరమో, వారందరి పరిస్థితి ఇదే. పై స్థాయిలోని ఉన్నత న్యాయస్థానాల ఆలోచనలు 'న్యాయం' అనే దానికి మరింత విస్తృతమయిన వ్యాఖ్యానం ఇవ్వడం ఒక వైపు జరుగుతుండగా ఆ నున్నితమయిన ఆలోచనలకు అవగింజంతయినా తావులేని పోలీసు రాణాలే ఆచరణలో ప్రజల పాలిట న్యాయస్థానాలవుతూ వున్నాయి.

ఈ విధంగా పోలీసుల జోక్యం పరిధి పెరగడంతో బాటు పోలీసు యంత్రాంగానికి, ఇతర పరిపాలనా విభాగాలతో వున్న సంబంధం కూడ మారుతోంది పరిపాలనలో పోలీసుల పాత్రను ఈమార్పు ప్రతిఫలిస్తుంది. సంక్షేమ రాజ్యం అనే భావన, భారత

వుండడం అనేది ఈ ఆదర్శం ఈ ఆదర్శం వినాడయినా ఏ మాత్రం అమలయిందో చెప్పలేముగానీ ఇప్పుడు మట్టుకు పూర్తిగా తలక్రిందులయింది. సంక్షేమ రాజ్యం అనే భావనకు కొత్త అర్థం ఇవ్వలేదు, రాజ్యాంగం స్వభావాన్ని సవరించలేదు, కాని ఈ మార్పు మట్టుకు సంపూర్ణం అయింది. పోలీసు యంత్రాంగం ఇవ్వాలి వరిపాలనా యంత్రాంగంలోని పౌరవిభాగం పట్ల ప్రదర్శించే తిరస్కార వైఖరి ఈ మార్పుకు సంకేతం. పోలీసు విభాగం పౌర విభాగానికి లోబడి వుండాలని బ్రిటిష్ కాలం నుండి వస్తున్న సూత్రాన్నే కాక, అదే పౌర విభాగంచేతిలో పెట్టిన ప్రగతి, సంక్షేమం, అనే బాధ్యతలకు

జిల్లా, సంక్షేమ చర్యలకూ గిరిజనుల హక్కులకూ అనుకూలంగా వున్న ఆ జిల్లా కలెక్టరును కొన్ని నెలల క్రితం పోలీసుల ఒత్తిడి మీద బదిలీ చేయడం జరిగింది. గిరిజనులు ఉమ్మడిగా నిరసన తెలిపినా, ప్రయోజనం లేకపోయింది. అదిలాబాద్ జిల్లాలో ఇవ్వాలి 3 లక్షల గిరిజనులున్నారు. జిల్లా జనాభాలో వాళ్ళు 17 శాతమే గానీ అయిదారుదశబ్దాల క్రితం వాళ్ళదే మెజారిటీగా వుండింది. అప్పటి నుండి గిరిజనుల భూములను గిరిజనే తరులు అక్రమించుకోవడం ఒక పద్ధతి ప్రకారం మొదలయింది. ఈ రకమయిన భూమి బదలాయింపు జరగకుండా చూడడం అనేది భారత

రాజ్యాంగంలోని రెండవ, మూడవ, అధ్యాయాలు, మనముందు ఒక అదర్శాన్ని ఉంచుతాయి. రాజ్యాంగ యంత్రంలోని సంక్షేమం, ప్రగతి అనే అంశాలకు ఆ రాజ్యాంగ యంత్రం యొక్క హింసాప్రవృత్తి లోబడి

పోలీసులు విధి నిర్వహణ లోబడి వుండాలన్న స్వతంత్ర భారత రాజ్యాంగ సూత్రాన్ని కూడ తిరస్కారభావం తలక్రిందులు చేస్తుంది.

ఈ పరిణామానికి చక్కటి ఉదాహరణ మన రాష్ట్రంలోని అదిలాబాద్

ప్రభుత్వ విధానాలలో ఒక అంశ దానిని అమలు చేసే బాధ్యత జిల్లా కలెక్టర్‌ది. అయితే ఆ బాధ్యతను సీరియస్‌గా తీసుకునే కలెక్టర్ రాగానే అది గిరిజనేతరులకు కంటగింపయింది. అన్ని పార్లమెంటరీ రాజకీయ

పార్టీల వారికి మద్దతుగా నిలబడ్డాయి. ఈ లోపల, తమ భూమి సమస్య అవరిష్కృతంగా ముండిపోయిన కారణంగా గిరిజనులు నక్సలైట్ల వైపు మొగ్గు చూపడం, పోలీసులు రంగప్రవేశం చేయడం జరిగింది. సామాజిక ఆర్థిక సమస్యలను శాంతిభద్రతల సమస్యగా చూడకూడదని పెద్దలు అంటూంటారుగానీ పోలీసులకు ఇచ్చే అవగాహన దానికి పూర్తిగా విరుద్ధమయినది. ఫలితంగా, జిల్లా కలెక్టరు గిరిజనులకు ఇస్తున్న దన్ను (అంటే మరేమోకాదు, రెగ్యులేషన్ 1 ఆఫ్ 1970 ని అమలు చేయడం మట్టుకే!) వల్ల వాళ్లు మరింత నిర్భయంగా నక్సలైట్లకు మద్దతు నిస్తున్నారని పోలీసులు ఆయన మీద ఆరోపణ చేయ గలుగుతారు. అంతేకాక, నక్సలైట్ సమస్యను పరిష్కరించడం కోసం పోలీసులు గిరిజన యువకులను గ్రామాల నుండి తీసుకుపోయి కాల్చిపారేసి 'ఎన్కౌంటర్' అని ప్రకటించడం పట్ల ఆయన అసంతృప్తి వ్యక్తం చేయడం కూడా వాళ్లకు నచ్చలేదు. ఈ కారణాల వల్ల గిరిజనే తరుల ఒత్తిడికి పోలీసుల ఒత్తిడి తోడయి ఆయనను అదిలాబాద్ నుండి బదిలీ చేయడం జరిగింది. దీనితో 'తలక్రిందు కావడం' అనేది సంపూర్ణం అయింది. సమస్యను అందరూ గుర్తిస్తారు. అయితే దాని రాజ్యాంగబద్ధమయిన పరిష్కారం 'రెచ్చగట్టేచర్య' అయిపోగా దాని రాజ్యాంగ విరుద్ధమయిన పరిష్కారం ఆమోదనీయం అవుతుంది. ఈ క్రమంలో అన్ని విభాగాలలోకి తగ్గుస్థాయిలో ఉంగవలసిందని చెప్పుకునే పోలీసు యంత్రాంగం నిజానికి ప్రభుత్వ పాలనా వ్యవహారాలలో నిర్ణాయక స్థానాన్ని పొందుతుంది.

అయితే ఈ క్రమం సంపూర్ణంగా సాగింది ఈశాన్య భారతదేశంలో. అక్కడి ప్రజానీకం అత్యధికంగా గిరిజనులు. వారిని బయటి వారి దేపిడి నుండి కాపాడడం ప్రభుత్వం బాధ్యత. అటువంటి ప్రాంతంలోనే పౌర అధికార నిర్వహణ బాధ్యత మూర్తిగా త్యజించడం, ఆ బాధ్యతను మొత్తం సైన్యానికి అప్పజెప్పడం జరిగింది. అటు విముక్త సైన్యం అక్కడి పౌర అధికార యంత్రాంగాన్ని న్యాయ వ్యవస్థనూ కూడ ఎంతటి తృణీకారభావంతో చూస్తుందనేది చాలా కొద్ది మందికి తెలిసిన చారిత్రక వాస్తవం. ఈ మధ్య జరిగిన ఒక ఉదాహరణ ఒయినం ఉదంతం. మచిపూర్ లోని సేనాపతి జిల్లాలో వున్న ఒయినం పరిసరగ్రామాల మీద 1987 జూలై 17 వ తేదీన అస్సాంరైఫిల్స్ బలగాలు దాడిచేసి 30 మంది స్త్రీ పురుషులను చంపారు. 10 మంది స్త్రీలను బలాత్కరించారు. చాలా మందిని చిత్రహింసలకు గురిచేసి 100 కు పైగా ఇళ్లనూ చర్చీలనూ ధ్వంసం చేశారు. సేనాపతి జిల్లా కలెక్టర్ నూ పోలీసు సూపరింటెండెంట్ నూ కూడ అస్సాం రైఫిల్స్ ఆ ప్రాంతంలోకి ప్రవేశించ నీయలేదు! గౌహతి హైకోర్టులో ఈ అత్యాచారాన్ని గురించి రిట్ పిటిషన్ వేయగా హైకోర్టు సాక్షాలు రికార్డు చేయమని ఇంఫాల్ సెషన్స్ కోర్టును ఆదేశించింది. సెషన్స్ కోర్టు ఆ పనికి ఉపక్రమించడంతోనే అస్సాంరైఫిల్స్ కూడ తన పనికి తానూ ఉపక్రమించింది. సాక్షులను బెదిరించడం, కొట్టడం, అవహరించడం, కేసు నిర్వహిస్తున్న నందితా హక్సర్ తదితర న్యాయవాదుల నివాసాల మీద దాడులు చేయడం, నిరాశుటంగా కొనసాగిస్తోంది. ప్రభుత్వం అస్సాంరైఫిల్స్ బలగాలను కంట్రోల్ చేయగలదనిగానీ, చేస్తుందని

గాని పవిత్రమయిన న్యాయ నిర్ణయం క్రమానికి అడ్డు రాకుండా అవుతుందని గానీ, ఎవ్వరూ కనీసం ఆశించే స్థితిలో కూడ లేరు.

ఈ పరిణామాల వెనుక పోలీసు యంత్రాంగం పట్ల ప్రభుత్వానికి ఒక వైఖరి వుంది. చట్టవ్యతిరేక చర్యలకు పాల్పడే పోలీసుల మీద చర్య తీసుకోవాలన్న దీమాండుతో ఉద్యమించే క్రమంలో పౌరహక్కుల ఉద్యమకారులు గమనించే నిషయం ఏమిటంటే ఈ దేశంలోని ప్రభుత్వాలకు పోలీసుల మీద చర్య తీసుకునే ఉద్దేశ్యములేదు, తీసుకోనూ లేవు. వామపక్ష ప్రభుత్వ పాలనలో వున్న పశ్చిమబెంగాల్ లో సహితం అర్పనా గుహ అనే స్కూల్ టీచరు, తనకు పక్షవాతం వచ్చేలాగ చిత్రహింసలకు గురిచేసిన రూణుగుహనియోగి అనే పోలీస్ ఆఫీసర్ మీద కోర్టులలో 11 సంవత్సరాలు చేసిన పోరాటం చివరికి ఓటమితో ముగిసింది. కేసు ఇంత కాలం కొనసాగడానికి 'అనవసర జాప్యం' అని కలకత్తా హైకోర్టు వక్రభాష్యం చెప్పి, కేసును కొట్టేసింది. ఈ 11 సంవత్సరాల కాలంలో పశ్చిమబెంగాల్ ప్రభుత్వం అధికారి మీద కనీసం సస్పెన్షన్ వంటి చర్య కూడ తీసుకోలేకపోయింది.

నిజానికి, చట్టవ్యతిరేక చర్యలకు పాల్పడే పోలీసు అధికార్లకు ప్రభుత్వం నగదుపారితోషికాలు, ప్రమోషన్లు తదితర రూపాలలో ప్రోత్సాహం ఇస్తుంది. మన రాష్ట్రంలో నక్సలైట్లను వేటాడే స్పెషల్ టాస్క్ ఫోర్స్ కు అధిపతి అయిన డి.ఐ.జి. కె.ఎన్.వ్యాన్ అనే పోలీసు అధికారి వున్నాడు. ఈయనకు ఉన్నంత పరపతి వేరే ఏ పోలీసు అధికారికి లేదు. ఇతని ఘనత ఏమిటంటే ఎమర్జెన్సీ ఎత్తివేసిన తరువాత దాదాపు

మూడు సంవత్సరాల కాలం ఆగిపోయిన 'ఎన్కౌంటర్' హత్యలను 1980లో నల్గొండ జిల్లా పోలీస్ నూవరింటెండెంట్గా వున్నప్పుడు తిరిగి తన ఆధ్వర్యంలో ప్రారంభించాడు. స్కూల్ ఫైనల్ క్లాసులోనూ ఇంటర్మీడియేట్ క్లాసులోనూ వున్న యువకులను ఏరి కాలేసి 'ఎన్కౌంటర్' జరిగిందని ప్రకటించాడు. ఆ తరువాత ఆయన చాలా వేగంగా పైకి వెళ్లి, ప్రస్తుతం తననూ తన అనుయాయులను ప్రశ్నించేవారు లేరనే స్థితికి చేరుకోగలిగాడు. అయితే అంత పై స్థాయి పోలీస్ అధికారి దాకా పోనక్కరలేదు. ఎన్.ఐ. స్థాయిలో కూడ, డిపార్ట్మెంట్లో వేగంగా పైకి పోవడానికి కావలసిన నర్టిఫికేట్ ఏమిటంటే ప్రజల మీద హింస ప్రయోగించడానికి ఎంత మాత్రం వెనకాడదు అనేది.

ప్రభుత్వానికి పోలీసు యంత్రాంగం పట్ల ఈ వైఖరి ఉండడం వల్ల, పోలీసు యంత్రాంగం మీద పర్యవేక్షణ అధికారుం వున్న ఇతర అధికార్లలో ఒక రకమయిన నిస్సహాయత పేరుకొనిపోయింది. లాకప్పు నుండి కోర్టుకు తీసుకొచ్చిన ముద్దాయి నివేదించే చిత్రహింసల కథలు ఎనే మేజిస్ట్రేట్ ముఖంలోనూ, తమ రిపోర్టు చెత్తబుట్టలోకి పోతుందని తెలిసి పోలీసు అత్యాచారాల మీద విచారణలు నిర్వహించే విచారణాధికారుల నివేదికలలోనూ, నిష్పయోజనమయిన వాగాడంబరంతో పోలీసు యంత్రాంగాన్ని 'లైసెన్స్ గుండాలు' తదితర ధూషణలతో వర్ణించే ఉన్నత న్యాయస్థానాల తీర్పు భాషలోనూ, ఈ నిస్సహాయతను స్పష్టంగా చూడవచ్చును.

చారిత్రక నేపథ్యం

రాజ్యాంగ యంత్రం హింసా ప్రవృత్తిలో వస్తున్న ఈ మార్పులు, మన స్వాతంత్ర్యానంతర చరిత్రలో సంభవించిన ఒక్కొక్క సంక్షోభానికి సంతకాలు. ఒక్కొక్క సంక్షోభం

ప్రజా ఉద్యమాలకు తిరుగుబాట్లకు దారితీస్తుంది. వాటిని అణచడానికి రాజ్యాంగ యంత్రం అనేక అణచివేత చర్యలను చేపడుతుంది. త్వరలోనే 'శాంతి' నెలకొంటుంది.. సమస్య పైకి పరిష్కారం అయినట్టే కనబడుతుంది. అయితే అంతా అయిపోయి అలలు వెనక్కి మళ్లిన తరువాత ఉప్పెనకు గుర్తుగా రెండు విషయాలు మిగిలిపోతాయి. ఒకటి, సమస్యకు 'మూలకారణం' అయిన సంక్షోభం, ఈ సంక్షోభం సాధారణంగా అపరిష్కృతంగా ఉండిపోతుంది. రెండవది, పెరిగిన అణచివేత యంత్రాంగం. సమస్య వివరాలన్నీ అందరూ మరచిపోయిన తరువాత చాలా కాలం దాకా కూడ ఈ సమస్యను వరిష్కరించే పేరుతో ప్రజలను రాజ్యాంగ యంత్రం అలవర్చుకున్న దురలవాట్లా, దుష్ట శాసనాలూ మిగిలిపోతాయి. ఎమర్జెన్సీ ఇందుకు చక్కటి ఉదాహరణ. ఆ సంవత్సరంన్నర కాలంలో పోలీసులూ మనమూ నేర్చుకున్న కొత్త అణచివేత వద్దతులూ అణచివేత సంస్కృతి, ఎమర్జెన్సీని ఎత్తివేసి ప్రజాస్వామ్యాన్ని 'పునరుద్ధరించిన' తరువాత 'ఇన్నే' శృయినా కొనసాగుతూనే వున్నాయి. సామాజిక జీవితంలో పోలీసు యంత్రాంగం పెద్ద ఎత్తున జోక్యం చేసుకోవడం ఆకాలంలోనే మొదలయింది.

స్వాతంత్ర్యానంతరం రాజకీయ ఉద్యమాలను అణచి వేయడానికి సైనికబలగాలను మొట్టమొదట ప్రయోగించింది తెలంగాణలో. అనేకవిధాలనే కల్లోలీత ప్రాంతాల చట్టాన్ని కూడ తయారుచేసి, అసిస్టెంట్ ఎన్.ఐ. రాణకు అధికారికి ఎవ్వరినైనా కేవలం అనుమానం మీద కాలేసే అధికారుం ఇవ్వడం జరిగింది. దేశం కొత్తగా సాధించుకున్న స్వాతంత్ర్యానికి ద్రోహం చేసే ఉద్దేశ్యంతో కమ్యూనిస్టులు సాయుధ దాడులను చేస్తున్నారని

స్వాతంత్ర్యాన్ని సంరక్షించడానికి కఠిన చర్యలు అవసరమని అప్పట్లో అన్నారు. కమ్యూనిస్టులే తమ పొరాటాన్ని 1951లో విరమించుకున్నారు. అయితే కల్లోలీత ప్రాంతాల చట్టమూ దాని వినియోగమూ కూడ కొనసాగుతూనే వున్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్లో దాదాపు ఒకడజను తాలూకాలు కల్లోలీత ప్రాంతాలుగా ప్రకటించబడి వుండడమే కాక 1983లో అదే చట్టాన్ని పంజాబుకోసంకూడ తయారు చేసి జారీచేసారు. తెలంగాణ తరువాత సైన్యాన్ని పంపింది ఈశాన్య భారత దేశంలో 1956 నుండి మొదలయిన తిరుగుబాట్లను అణచడానికి. దానితో బాటు, సైన్యానికి వర్తించే కల్లోలీత ప్రాంతాల చట్టం అయినటువంటి సాయుధ బలగాల ప్రత్యేక అధికారాల చట్టం జారీ అయింది. ఏదేని శక్తులు దేశం ఉనికినే దెబ్బ తీయడానికి అక్కడి గిరిజన ప్రజానీకాన్ని రెచ్చగొడుతున్నారని అప్పట్లో అన్నారు. తిరుగుబాట్లు చాలా వరకు వివిధ పరిపాలనా వ్యూహాల వల్లనూ, ఒడంబడికలూ ఒప్పందాల వల్లనూ, చల్లబడ్డాయి కానీ సైన్యమూ అసైనిక చట్టము ఇంకా అక్కడే వున్నాయి. పైగా అసైనిక చట్టాన్ని పంజాబు కోసం తిరిగి జారీచేసారు. ఇటువంటి చట్టాలు భారత రాజ్యాంగంలోని అధికరణం 21కి వ్యతిరేకం అని జస్టిన్. ఎ.ఆర్. కృష్ణఅయ్యర్ వంటి వ్యక్తులు బహిరంగంగా తమ అభిప్రాయం వ్యక్తం చేసినప్పటికీ ఆ చట్టాలూ వాటి వినియోగమూ కొనసాగుతూనే వున్నాయి.

ఈలోపల, రాజకీయ సమస్యలను సామాజిక సంఘర్షణలనూ అదుపు చేయడానికి సైన్యాన్ని ఉపయోగించడం అనేది ఎంతగా అలవాటు అయిపోయిందంటే ఇప్పుడు దానికి 'సంజాయిషి' అడిగే వారులేరు, చెప్పేవారు లేరు. ఈ

మధ్యనే అస్సాంలో బోడే విద్యార్థుల ఉద్యమం మీద సైన్యాన్ని ప్రయోగించడం జరిగింది. మనం ఎంతగా అలవాటు వడ్డామంటే చాలా అల్పసంఖ్యాకులూ బలహీనులూ అయిన బోడేల వల్ల ఈ దేశ భద్రతకు గానీ సమగ్రతకు గానీ ఏమంత ముప్పు వాటిల్లిందని అతీగేవాకు లేదు.

రాజకీయ ఉద్యమాలనూ సామాజిక సంఘర్షణనూ అదుపు చేయడానికి సైన్యాన్ని ప్రయోగించడం అనేది 'సామాజిక సమన్యలను కాంతి భద్రతల సమన్యగా చూడడం' అనే దురలవాటుకు వరాకాష్ట మూతమే కాదు. అది దేశంలోని కొంత జనాభాను విదేశీయులుగా, శత్రువులుగా, చూడడం అవుతుంది. పోలీసులు ఎంతో తీవ్రమయిన 'కాంతి భద్రతల' సమన్యను ఎదుర్కొనేటప్పుడయినా సంబంధిత ప్రజల హక్కులను గౌరవించాలి. తమ విధినిర్వహణకు ఏ మూతం బలప్రయోగం అవసరమో అంత మూతమే చేయాలి. ఈ విషయాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి రాజ్యాంగాన్ని అందులోని అధికరణం 21ని పెద్దగా వ్యాఖ్యానించనవసరం లేదు. మన వలన పాలకులు ఒక శతాబ్దం క్రింద, దేశంలో ప్రజలకు ఏ పౌర హక్కులూ లేనిదినాలలో - రూపొందించిన నేరవిచారణస్పృతి (సి.ఆర్.పి.సి.) శాసనమే యిది. సెక్షన్లు 46, 130 ఈ పరిమితిని స్పష్టం చేస్తాయి.

సైన్యం ఎదులూ సంస్కారమూ ఇందుకు భిన్నమయినవి. ఎదుటి వారి హక్కులను గుర్తించవలసిన ఆగత్యం దానికి లేదు. దాని ప్రమాణం కనీస హింసా ప్రయోగం కాదు, సమర్థ వంతమయిన హింసాప్రయోగం ఎంత కొద్దిమందిని చంపుతాననేది కాదు, ఎంత తక్కువ ప్రయాసతో పనిపూర్తి చేసుకుంటాననేది దాని దృక్పథం.

సైన్యం సంస్కారమూ, శిక్షణ, ఆయుధాలు, ఈ దృక్పథంతోనే నమకూర్చబడతాయి.

ఈ కారణంగా అన్ని నాగరిక దేశాలలోనూ ఒక వైపు సైన్యానికి మరింత ప్రాణాంతకమయిన ఆయుధాలను నతఫరా చేస్తుండగా పోలీసుల యంత్రాంగానికి మట్టుకు కనీస బలప్రయోగానికి అనుగుణ్యమయిన ప్లాస్టిక్ బుల్లెట్లు వంటి ఆయుధాలు ఇవ్వడం జరుగుతోంది. ఒక్క భారతదేశంలో మట్టుకే పోలీసుల యంత్రాంగానికి సైన్యం నుండి అరుపు తెచ్చుకున్న శక్తివంతమయిన ఆయుధాలు ఇస్తున్నారు. మొదట్లో అన్నట్టు, దినదినం మరింత అధునికం అవుతున్న అటోమాటిక్ తుపాకులు ఇవ్వాలి పోలీసుల చేతిలో నరకసాధారణ ఆయుధ సామగ్రి అయిపోయాయి. ఇది పంజాబులో మొదలయింది. అక్కడి టెర్రరిస్టుల దగ్గర శక్తివంతమయిన ఆయుధాలు ఉన్నాయని వారిని ఎదుర్కోవడానికి ఇవి అవసరం అని అన్నారు. అయితే త్వరలోనే ఆయుధాలు దేశం అంతటికీ విస్తరించాయి. పోలీసులు అదుపు చేయవలసిన అలజడి కేవలం సాంప్రదాయికమయిన ఆయుధాలనే కలిగివున్నా, అసలు పూర్తిగా నిరాయుధమయిన ఉద్యమమే అయినా, పోలీసుల చేతిలో ఈ కొత్త ఆయుధాలే కనబడతాయి.

ఈ రకమయిన ఆయుధ సామగ్రికి సాకుగా చూపిస్తున్న టెర్రరిజం ఏదో ఒక దినం సమసి పోతుంది. అయితే ఇప్పటికే ఈ 'మూల కారణాన్ని' దాటి చాలా దూరం విస్తరించిన ఈ అధునిక ఆయుధ సామగ్రి మట్టుకు ఇక శాశ్వతంగా నిలిచి పోతుంది. దీనికి స్పందించి రాజకీయ కార్యకర్తలు కూడా అంతే అధునికమైన ఆయుధాలను నమకూర్చుకోవడం మొదలు పెడితే, దానిని దురలవాటును సమర్థించడానికి వాడు కుంటారు. మరొక వైపు సామాజిక

హింస స్థాయి మరింత పెరుగుతుంది. ఉదాహరణకు ఆంధ్రప్రదేశ్ ను తీసుకుంటే, నక్సలైట్ వ్యతిరేక కార్యక్రమాలలో పాల్గొనే పోలీసులకు ప్రభుత్వం అధునిక ఆయుధాలు సరఫరా చేసిన ఫలితంగా నక్సలైట్లు కూడా అధునిక ఆయుధాలు నమకూర్చుకొనడం మొదలు పెట్టారు. ఇప్పుడు హైదరాబాద్ లోని పాత బస్తీలో గస్తీ తిరిగే పోలీసుల చేతిలోనూ మనకు అటోమాటిక్ తుపాకులు కనబడతాయి. పాత బస్తీలు అడపాదడపా జరిగే మత కల్లోలాలలో కత్తులూ, చాకులూ తప్ప అంతకంటే అధునికమయిన ఆయుధాలు గతంలో ఎన్నడూ ప్రయోగించలేదు. ఇప్పుడిక గస్తీ తిరుగుతున్న పోలీసుల చేతిలోని అటోమాటిక్ తుపాకులను చూసి పాత బస్తీ గూండాలు కూడా అధునిక ఆయుధాలు సమకూర్చుకోవడం మొదలుపెడితే అపరిణామం ఫలితాన్ని ఊహించుకోవలసిందే!

నిజానికి పెరుగుతున్న అధికారహింసాప్రవృత్తికి నేపథ్యంగా నిలిచే ఈ సంక్షోభాలు ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క వైఫల్యాన్ని సూచిస్తాయి. అది ప్రజల న్యాయమయిన అకాంక్షలను తీర్చడంలో వైఫల్యం. లేదా, భారత రాజ్యాంగం లక్ష్యప్రకటన, రెండు మూడు అధ్యాయాలు, ప్రజలు కోరుకోగల సకల అకాంక్షలకూ హామీ ఇస్తాయి కాబట్టి, అది రాజ్యాంగబద్ధంగా వరిపాలించడంలో వైఫల్యం. ఇటువంటి ఒక్కొక్క వైఫల్యమూ అధికారహింసా ప్రవృత్తిని ఒక్కొక్క మెట్టు పెంచుతుంది. ఈ శాశ్వత భారత గిరిజన ప్రజానీకం కోరుకున్న స్వయం నిర్ణయార్థికార హక్కును తిరస్కరించడం అక్కడ సైనిక పాలనకూ, గృహ దహనాలకు తగ్గదాలకు మాత్యలకూ, అత్యాచారాలకూ, గ్రామాల బలవంతపు

పునరావాసాలకూ, దారితీసింది. అర్థిక విధానాలు పేదరికాన్ని దోపిడీ దౌర్జన్యాలనూ నిర్మూలించడంలో ఘోరంగా విఫలంకావడం నక్సలైట్ ఉద్యమానికి, దానిని అణచడంలో భారత రాజ్యాంగం రూపొందించిన 'ఎన్కౌంటర్' అనే విలక్షణమయిన భారతీయ హింసా రూపానికి దారితీసింది.

అర్థిక సంక్షోభానికి నమాధానంగా అర్థిక రంగాన్ని సడలించడం అనే పరిష్కారాన్ని దాదాపు 10 సంవత్సరాలుగా మనపాలకులు అనుసరిస్తున్నారు. ఇది అనివార్యంగా కార్మిక వర్గమీద, రాజకీయ ప్రత్యర్థులమీద, అణచివేతకు దారితీస్తుంది. ఈ సడలింపు ప్రారంభమయినప్పుడే జాతీయ భద్రతా చట్టాన్ని, అత్యవసర సర్వీసుల నిర్వహణ చట్టాన్ని రూపొందించారు. సడలింపు పెరిగే క్రమంలో కార్మికవర్గమీద మరింత అణచివేత పెంచడానికి కార్మిక చట్టాలు, పారిశ్రామిక వివాదాల (సవరణ) బిల్లు, ఆస్పత్రులు ఇతర సంస్థల (ఫిర్యాదుల వరిష్కారం) బిల్లు, అవసరం అయ్యాయి. అర్థిక రంగం ప్రాంతీయ సమతుల్యాన్ని సాధించడంలో ఎంతగా విఫలం అయిందంటే దేశంలోని ఏ ప్రాంతానికి చెందిన వారయినా ఏ కొంచెమయినా తమ జాతి ప్రయోజనాన్ని గురించి అలజడి చేయడాన్ని రాజ్యాంగ యంత్రం సహించలేని స్థితికి వచ్చింది. కేవలం జాతి స్వయం ప్రతిపత్తిని సమర్థించినా ఒక ఆశ వ్యక్తం చేసినా అది జీవితఖైదు వేయగల 'విచ్చిన్నకార్యకలాపాల' క్రిందికి వస్తుందని కొత్తగా రూపొందించిన టెర్ర రిస్టు మరియు విచ్చిన్నకర కార్య కలాపాల (నిరోధక) చట్టం - లేక 'టాడ్' అంటుంది.

అధికార యంత్రాంగం పట్ల ప్రజలలో నిరసన ఎంతగా వుందంటే జాతీయ చట్టం వంటి పెద్ద చట్టాలు సరిపోవు, చిన్న చిన్న నిరసనలకు

కూడ కఠినమయిన శిక్షలు వేయాలి. బస్సుల మీద రాళ్లు వేస్తే శిక్షించడానికి ఒకచట్టం (ప్రభుత్వ ఆస్తులు విధ్వంసన నిరోధక చట్టం, 1984), జాతీయ పతాకాన్ని రాజ్యాంగాన్ని అవమానపరిస్తే శిక్షించడానికి ఒక చట్టం (జాతిగౌరవభంగ నిరోధక చట్టం), ఇటువంటి శాసనాలు చేసారు. అధికార యంత్రాంగం పట్ల ప్రజలలో వున్న అనంతృప్తి మిలిటెంట్ రూపం తీసుకుంటే మట్టుకు, వలస పాలకులు తయారుచేసిన నేరవిచారణ స్పృతిలోవున్న కొద్దిపాటి హక్కులను సహితం సహించడానికి వీలులేదు. 'టాడ్' చట్టంలో ఈ హక్కులన్నింటినీ తొలగించారు. నియంతలు కలలు గనే అధికారాలన్నీ - రహస్యవిచారణ, బలవంతపు వాంగ్మూలం, నిర్దోషిత్వం రుజువు చేసుకునే బాధ్యత ముద్దాయి మీదనే పెట్టడం, అప్పీలకు తిరస్కృతి, సరయిన చార్జి షీటు లేకుండా విచారణ జరపడం - అన్నీ కూడ 'టాడ్'లో లిఖించారు. ఈ భయంకరమైన చట్టం క్రింద ఇప్పటికే దాదాపు 10,000 మంది ఆంధ్రప్రదేశ్లో, పంజాబ్లో, కాశ్మీర్లో, హర్యానాలో, గుజరాత్లో, ఢిల్లీలో, మహారాష్ట్రలో, విచారణకు ఎదురు చూస్తున్నారు.

ఒకవైపు ఈ రాక్షసశాసనాలకు, మరొక వైపు పోలీసు రాక్షసత్వం కలిస్తే ప్రస్తుత భారత రాజ్యాంగ యంత్రం అవుతుంది. వేరువిదయినా గతంలో హామీ యిచ్చి వుండవచ్చునుగానీ ఇప్పుడు మట్టుకు ఇదే భారత రాజ్యాంగ యంత్రం. అయితే అదే సమయంలో ప్రజలలో చైతన్యమూ ప్రతిఘటన కూడ గతంలో ఎన్నడూ లేనంతగా ఇవ్వాళ ఉన్నాయి. ఈ ప్రతిఘటన చాలా అసంఘటితంగా వుండడం విచారించదగ్గ విషయమయినప్పటికీ, అది రాశిలోను, గుణంలోను చోప్పుకోదగ్గ పరిమాణం చేరుకుం దనేది నిర్వివాద అంశం. ప్రజలు భూమి కోసం

వేతనాలకోసం, గౌరవ ప్రదమైన జీవితం కోసం గిట్టుబాటు ధరలకోసం పోరాటాలు చేస్తున్నారు. సమానత్వం కోసం ఉద్యమిస్తున్నారు. తమ భూములను ముంచేసే ప్రాజెక్టులకు వ్యతిరేకంగానూ తమ ప్రాణానికి, ఆరోగ్యానికి ప్రమాద కరమయిన అణు విద్యుత్ కేంద్రాలకు వ్యతిరేకంగానూ ఆందోళన చేస్తున్నారు. ఈ పోరాటాలు, ఆందోళనలు రకరకాల రూపాలలో సాగుతున్నాయి - రాజకీయ పోరాటాలు, రాజకీయాలు లేవని చెప్పుకునే పోరాటాలు, హింసాత్మక మైన పోరాటాలు, అహింసాత్మకమైన పోరాటాలు, ఎన్నికల పరిధిలో వున్న పోరాటాలు, ఎన్నికలను తిరస్కరించే పోరాటాలు, అన్ని రూపాలలోనూ పోరాటాలు సాగుతున్నాయి. అత్యంత పాశవికమైన నిర్బంధాలు కూడ ప్రజలను పూర్తిగా నాశనం చేయ లేకున్నాయి అందుకు ఎరుద్ధంగా, తానుఎంతగా హత్యలకూ, దహనాలకూ, అరెస్టులకూ, అత్యాచారాలకూ పాల్పడితే ప్రజలలో అనంతృప్తి అంతగా బలపడుతుందని ప్రభుత్వం అనుభవ పూర్వకంగా గ్రహిస్తోంది. ఈ శాన్య భారతమే దీనికి చక్కని ఉదాహరణ. ఒక వీడికెడు మంది తిరుగుబాటు దార్లు భారత సైన్యాన్ని 35 సంవత్సరాలుగా మువ్వుతిప్పలు పెడుతున్నారు. అయితే వాస్తవాన్ని అనేక ప్రాంతాలలో చూడవచ్చును - అది బీహార్ గానీ ఆంధ్రప్రదేశ్ గానీ ఆమాటకొస్తే పంజాబు రాష్ట్రమే గానీ ఈ ప్రతిఘటన తన అసంఘటిత స్వభావాన్ని వదులుకొని ఒక బలమైన ఐక్యప్రజా ఉద్యమం కాగలిగిన నాడు రాజ్యాంగ యంత్రం పెంచిపోషిస్తున్న అణచివేత శక్తి తప్పనిసరిగా ఓటమిని చవి చూస్తుంది.

—కె. బాలగోపాల్

చల్లారిని అంగోలా అగ్నిగుండం

అంగోలాలో గత పద్నాలుగు సంవత్సరాలుగా కొనసాగుతున్న అంతర్యుద్ధానికి ఎట్టకేలకు తెరవడింది. జైరేలో జూన్ 24న 18 అఫ్రికన్ దేశాధినేతల శిఖరాగ్ర సభ సమావేశంలో ఈ చారిత్రాత్మక నిర్ణయం జరిగింది. అంగోలా అధ్యక్షులు జోన్ ఎడ్యర్డ్ డోన్ శాంతన్, నేషనల్ యూనియన్ ఫర్ టోటల్ ఇండిపెండెన్స్ ఆఫ్ అంగోలా (యునిట) నాయకుడు జోసెఫ్ నవంబి, కరచాలనం చేసుకోవడంతో శాంతి సమావేశం ప్రారంభమైంది. అంగోలాలో అంతర్యుద్ధం ప్రారంభమైన తరువాత ఇద్దరు ఉన్నతస్థాయి నాయకులు కలుసుకోవడం ఇదే ప్రథమం.

చారిత్రక సేవధ్యం

అంగోలా అఫ్రికా ఖండంలో దక్షిణంవైపు ఉంటుంది. ఈదేశానికి ఉత్తరాని జైరే, దక్షిణాన నమీబియా, తూర్పున జాంబియా, వడమర అంటాంటికో మహాసముద్రం ఉన్నాయి.

అంగోలాలోని కొన్ని ముఖ్య వట్టణాలను పోర్చుగీసువారు 1576లో స్వాధీనం చేసుకొని వలసగా మార్చుకున్నారు. కాని 1915 వరకు వారు పూర్తి అంగోలాను తమ అధిపత్యం కిందకు తెచ్చుకోలేక పోయారు. పోర్చుగీసువారు తీవ్ర ప్రతిఘటననే ఎదుర్కొన్నారు. అంగోలియన్ అఫ్రికన్ ఐక్యపోరాట పార్టీ 1953లో ఏర్పడి, వలసవాదులకు వ్యతిరేకంగా రహస్యంగా పనిచేసింది. 1956లో అంగోలా నేషనల్ ఇండిపెండెన్స్ మూవ్మెంట్ (ఎం.ఐ.ఎన్.ఎ) అనే రాజకీయ పార్టీ అగన్టివో నిటో నాయకత్వంలో ఏర్పడింది. వామపక్ష భావాలుగల ఈ పార్టీ అతి త్వరలో ప్రజల అండదండలు సంపాదించింది. ఈరెండు పార్టీలు 1958లో ఎలీనమై పాపులర్ మూవ్మెంట్ ఫర్ లిబరేషన్

ఆఫ్ అంగోలా (ఎం.పి.ఎల్.ఎ) గా ఏర్పడ్డాయి.

వలసవాదాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ పోరాటాలు నడిపింది. 1959 నుంచి 1974 వరకు రహస్య పోరాటాలు, గెరిల్లా పోరాటాలు నిర్వహించింది. దీనిబలం అంతకుతక్కు పెరగడంతో అంగోలాలో ఇదే తిరుగులేని పార్టీ అవుతుందని, అమెరికా, తదితర పశ్చిమ రాజ్యాలు గుర్తించాయి. జోసెఫ్ నవంబి నాయకత్వంలోని యూనిటాకు, మరోపార్టీ ఎఫ్.ఎన్.ఎల్.ఎ.లకు మద్దతునిచ్చాయి. అర్థిక, సైనిక సహాయాలు అందించాయి.

ఒకవైపు పోర్చుగీసు అంగోలా ప్రజాపోరాటాలకు వణికిపోయింది. మరోవైపు స్వంతదేశంలో అంతరంగిక సమస్యలతో సతమతమవుతున్నది. ఇలాంటి స్థితిలో 1975 నవంబర్ 11న అంగోలా స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందుతున్నట్లు పోర్చుగీసు వెల్లడించింది. ఈమేరకు 1975 జనవరిలో పోర్చుగీసు, ఎం.పి.ఎల్.ఎ; ఎఫ్.ఎన్.ఎల్.ఎ; యూనిటా అల్వర్ ఒప్పందం మీద సంతకాలు చేశాయి. అంతేగాక, జనవరి నుంచి నవంబర్ వరకు దాదాపు ఒక సంవత్సరం ఎం.పి.ఎల్.ఎ. అపద్ధర్మ ప్రభుత్వంగా కొనసాగాలనే అభిప్రాయాన్ని పోర్చుగీసు వ్యక్తం చేసింది. కాని దీనికి యూనిటా, ఎఫ్.ఎన్.ఎల్.ఎ. తిరస్కరించాయి. అంగోలా స్వాతంత్ర్య ప్రకటనకు మూడు రోజులు ముందే అంటే 1975 నవంబర్ 7న అమెరికా సహకారంతో దక్షిణాఫ్రికా జాత్యాహంకార సైన్యం, యూనిటా సైన్యాలు అంగోలాలోనికి చొచ్చుకుపోయాయి. అంగోలాలో అంతర్యుద్ధం ప్రారంభమైంది. ఎం.పి.ఎల్.ఎ. కూడా క్యూబా సైన్యాల రక్షణ కోరింది. క్యూబా సైన్యాలు అంగోలాపై ముట్టడిని నిలిపి వేయడమే గాక, ఇంతకాలంగా రక్షణగా అక్కడే ఉండిపోయాయి. 1977లో ఒకసారి వామపక్ష ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా సైనిక తిరుగుబాటు

జరిగింది. దానిని స్థలభంగా అణచి వేయగలిగింది. ఈఘటనతో అంగోలాలో ఎం.పి.ఎల్.ఎ. ప్రభుత్వం స్థిరపడిందని ప్రపంచ ప్రజలు గుర్తించారు.

అంతర్యుద్ధం అంగోలాను అర్థికంగా బలహీన పర్చింది. అంగోలాలో వజ్రాలు, అయిల్, కాఫీ, కలప విరివిగా లభిస్తాయి. అయినా అంగోలా అర్థిక వ్యవస్థ చిన్నాభిన్నమైంది. ప్రాంతీయ, జాతీయ భేదాలవల్ల, వ్యక్తిగత కక్షలవల్ల అంగోలాలో ఎదే శియుల జోక్యానికి అవకాశం ఏర్పడింది. ముఖ్యంగా దక్షిణాఫ్రికా జాత్యాహంకార ప్రభుత్వం అంగోలా కలహాలను ఉపయోగించుకుంది.

ఇటీవల నమీబియా స్వాతంత్ర్యం ఎషయంలో దక్షిణాఫ్రికా, అంగోలా, క్యూబా మధ్య జెనీవాలో ఒప్పందం కుదిరింది. నమీబియా నుంచి దక్షిణాఫ్రికా సైన్యాలు వైదొలగాలని, అలాగే అంగోలా నుంచి క్యూబా సైన్యాలు వెనక్కి వెళ్లిపోవాలనే షరతులతో జెనీవా ఒప్పందం కుదిరింది. అంగోలా అంతర్యుద్ధం నిలుపుదలకు నమీబియా స్వాతంత్ర్యం దేహదం చేసిందనే చెప్పాలి. నమీబియాను దక్షిణాఫ్రికా సైన్యాలు వదిలిపోవడంతో అంగోలాకు కూడా లాభించింది. క్యూబా సైన్యాలు వెనుదిరిగిపోవడానికి సత్వరమే అంగీకరించాయి.

అంగోలా అంతర్యుద్ధం వరిష్కారం సుగమమయింది. జైరే ప్రోద్బలంతో యూనిటా నాయకుడు జోసెఫ్ నవంబి అంగోలా వామపక్ష ప్రభుత్వంతో చర్చలు జరిపారు. ఇప్పటికిప్పుడు ప్రస్తుత ప్రభుత్వంలో అధికారం పంచుకోటానికి నవంబి అంగీకరించలేదు కాని, రాబోయే ఎన్నికలలో పోటీ చేస్తామని, క్రొత్త ప్రభుత్వంలో పాలుపంచుకుంటామని అన్నారు. ఏది ఏమైనా రష్యా గ్లాన్ నేస్తా పుణ్యమా అని నేడు ప్రపంచమంతటా శాంతి పవనాలు వీస్తున్నాయి.

షెడ్యూల్డ్ కులాల సేవా సహకార సంఘం

....."గత మూడు సంవత్సరాలుగా షెడ్యూల్డ్ కులాల ప్రజలపై అత్యాచారాలు మరి ఎవరిత మవుతున్నాయి. షెడ్యూల్డ్ కులాల ఆర్థిక పరిస్థితి, వారిమీద జరిగే అత్యాచారాలకు, సాంఘిక అణచి వేతకు మధ్య అవినాభావ సంబంధం ఉంది. సాధారణంగా షెడ్యూల్డ్ కులాల వారు వ్యవసాయ పనులకు కనీస వేతనాలు అడిగినప్పుడు, చట్టబద్ధంగా తమకు కేటాయించిన భూముల్ని దున్నుకోటానికి ప్రయత్నించి నప్పుడు... వారిని భయకంపితుల్ని చేయడానికి అత్యాచారాలు జరుగు తున్నాయి. మొత్తం జనాభాలో షెడ్యూల్డ్ కులాల జనాభా 15 వాతానికి మించదు. పేద జనాభాలో వారి శాతం అంతకన్నా చాల ఎక్కువ గానే ఉంటుంది. సాధారణంగా వీరిలో అత్యధికులు దారిద్ర్యరేఖకు దిగువనే మగ్గుతున్నారు. వీరికి ఉన్న అస్తి పాస్తులు అతిస్వల్పం. వ్యవసాయ కూలీలుగా జీవిస్తుంటారు. రెక్కాడితే గాని దొక్కాడని సన్నకారు రైతులే ఉంటారు. కౌలుదారులై ఉంటారు. తక్కువ ఆదాయం ఇచ్చే తోలు పనులు, తదితర వృత్తుల్లో జీవిస్తుంటారు. కట్టు బానిసత్వం వీరిలో చాల ఎక్కువ. సాంఘిక, పౌర జీవితంలో తీవ్ర అనవసరతలకు గురవు తుంటారు.....

ఇది ఏ దళిత మేధావిగానీ, భారత ప్రభుత్వం మీద విమర్శలు కురిపించేవారో గాని రాసిన మాటలు కావు. సాక్షాత్తు భారత ప్రధానమంత్రి 1980, మార్చి 12న ముఖ్య మంత్రిలకు రాసిన ఉత్తరంలో ఇది

కొంతభాగం. ప్రధాని అంతటి వ్యక్తి పరిస్థితిని అంగీకరించవలసి వచ్చిందంటే, షెడ్యూల్డ్ కులాలు ఎంతటి దయనీయస్థితిలో ఉన్నాయో అర్థం చేసుకోవచ్చు.

1970 దశకంలో గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో, ముఖ్యంగా షెడ్యూల్డ్ కులాలు, తెగలలో చెలరేగిన అసంతృప్తి ఫలితంగా, ఇందిరాగాంధీ 'గరీబీ హరాజే' కార్యక్రమంలో భాగంగా - 1980లో షెడ్యూల్డ్ కులాల అభ్యున్నతికోసం ఒక 'ప్రత్యేక ప్రణాళిక విభాగాన్ని' (ఎన్.సి.వి) ప్రారంభించారు. దీనికోసం ప్రత్యేకించి కొంత నిధి (ఎన్.సి.వి) కేటాయించారు. అన్ని రాష్ట్రాల్లోనూ షెడ్యూల్డ్ కులాల అభివృద్ధి కార్పొరేషన్లు ఏర్పడ్డాయి.

దీనిలో భాగంగానే ప్రతిజిల్లాలో షెడ్యూల్డ్ కులాల సేవా సహకార సంఘాలు ఏర్పడ్డాయి. ఈసంఘాల కింద కుటుంబాలకు లేదా వ్యక్తులకు నేరుగా సహాయవడే విధంగా కార్యక్రమాలు చేపట్టారు. ఎన్.సి.వి ప్రజలు ఆర్థిక అభ్యున్నతికి తోడ్పడడం, దానికవసరమైన పునాది సౌకర్యాలు కల్పించడం, ఇతరేతర సేవలు అందించడం ఈసంఘాల ఉద్దేశ్యం. మత్స్య, అటవీ, వ్యవసాయం తదితర శాఖలు కూడా ఎన్.సి.వి నుంచి నిధులు తీసుకొని ఎన్.సి.వి ప్రజలకు అందిస్తుంటాయి.

షెడ్యూల్డ్ కులాల సేవా సహకార సంఘం సహాయంచేసే వివిధ పథకాలను ఈవిధంగా పేర్కొనవచ్చు.

(1) ఆర్థిక సహకార కార్యక్రమాలు: కమ్యూనిటీ తదితర బావులు, పంపుసెట్లు చిన్నతరహా నీటిపారుదల

పనులకు, భూమి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలకు, మెట్టసేద్యం ఉత్పాదకాల కోసం, పాడి పశువులు, గొర్రు, ఎడ్ల బండ్లకోసం, పట్టువరిశ్రమ, చేపల పెంపకం, చేనేత, చేతివృత్తులు, తోలు పరిశ్రమ, తోటల పెంపకం మొదలైన పనులకోసం ఎన్.సి.వి.లకు సహాయం అందిస్తారు.

(2) శిక్షణా కార్యక్రమాలు: బ్రైసెమ్ కార్యక్రమంలాగే షెడ్యూల్డ్ కులాల సేవాసహకార సంఘం అధ్యర్థంలో కూడా ఎన్.సి.వి. యువకులకు డ్రైవింగ్, ఎద్యుత్తు పరికరాల మరమ్మత్తు మొదలైన పనుల్లో శిక్షణ ఇస్తారు.

(3) వెట్టి కార్మికులకు, జోగీనులకు పునరావాసం కల్పించే బాధ్యతకూడా ఈసంఘానికి ఉంది. తెలంగాణాలోని రంగారెడ్డి, మెదక్, మహబూబ్ నగర్ - ఈమూడు జిల్లాలకు కలిపి వెట్టి కార్మికుల కోసమని ఒక ప్రత్యేక తహ సీల్దారును నియమించారు. ఈయన వెట్టి కార్మికుల్ని గుర్తించి, ఎముక్తిచేసి, వారికి పునరావాసం కల్పించాల్సి ఉంటుంది.

(4) ఎన్.సి.వి. కమ్యూనిటీ భవనాలు, శిక్షణా షెడ్లు, కోళ్ళ ఫారాలు, పాపింగు కాంప్లెక్సుల నిర్మాణం - మొదలైన పునాది సౌకర్యాలను కూడా ఎన్.సి.వి. అధ్యర్థంలో కల్పిస్తారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్లో ఈరంగంలో 1986 వరకు వసులు బాగా జరిగాయి. గత మూడేళ్ళుగా ఎన్.సి.వి.లకు అందించే సహాయం తగ్గి పోయిందనే చెప్పాలి. ఆర్థిక సహాయ కార్యక్రమాలకు సంబంధించినంత వరకు అవి చురుగ్గా సాగడంలేదు. మొక్కుబడిగా గ్రామ సముదాయాల్ని

గుర్తించి, డి.ఆర్.డి.వి. రుణ ప్రదాన శిబిరాలలాగే ఎన్.సి.వి. కార్యక్రమాల్ని నిర్వహించామనిపిస్తున్నారు. షెడ్యూల్లు కులాలవారికి రుణాలు ఇవ్వాలంటే బ్యాంకులు ఒక పట్టాన ముందుకురావు. (రుణాలు తిరిగి వసూలు కావని వారిభయం) అందుకే ఈవిషయంలో పెట్టుకున్న లక్ష్యాలు ఎన్నడూ వరిపూర్తికావు. శిక్షణా పథకాల కోసం, వునాది సౌకర్యాల కోసం, ఉపయోగించే నిధులు బాగా తగ్గిపోయాయి. ఎన్.సి.వి. సహాయ కార్యక్రమాలు తగ్గిపోయాయని రాష్ట్ర ప్రభుత్వ అధికారులు అంటారు. 'ఇది నిజంకాదు. రాష్ట్రప్రభుత్వమే ఎన్.సి.లకోసం డబ్బు ఖర్చుచేయడంలేదని, నిజానికి అనిధుల్ని వేరే వనులకు మళ్ళిస్తోందని కేంద్రప్రభుత్వాధికారులు అంటారు. ఉదాహరణకు వెట్టికార్మికుల ఎముక్తి పునరావాసం సమస్యనే తీసుకుందాం. 1988-89లో రూ150 లక్షలలో (75 లక్షలు కేంద్ర సహాయం) ఒక్క పైసానుకూడా ఎదుడల చేయలేదు. ఫలితంగా 1982లో ఎముక్తి అయిన వెట్టికార్మికులు నేటికీ పునరావాస సౌకర్యాలకోసం ఎదురుచూస్తున్నారు. అలాగే ఐ.ఆర్.డి.వి.లోనూ, ఇళ్ళనిర్మాణం పథకంలోనూ 50 శాతం ఎన్.సి.లకు అందించాలి. కాని ఈకార్యక్రమాల్లో ఎన్.సి.లకు జనాభా నిష్పత్తి ప్రకారం అంటే 15 శాతం మేరకే కేటాయించాలని ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రమంత్రివర్గం నిర్ణయించింది.. ఇది 1988, మార్చి ప్రాంతంలో జరిగిన నిర్ణయం. ఎన్.సి.నాయకులు గొడవ చేయగా, తాత్కాలికంగా నిర్ణయాన్ని నిలుపుదల చేశారు.

ఎన్.సి.వి. ఆర్థిక సహాయం అందించే విధానం దాదాపుగా డి.ఆర్.డి.వి. సరళిలోనే ఉంటుంది. మామూలుగా అయితే ఎన్.సి.అంటే మిగతా సంస్థలకన్నా షెడ్యూల్లు కులాల సేవా సహకార సంఘానికి ఎక్కువ సానుభూతి ఉంటుంది. గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి వచ్చే ఎన్.సి.లు భూస్వామి మధ్యవర్తిత్వం లేకుండానే దరఖాస్తు పెట్టుకోగలిగిన

జి.వి.

బాంచెన్ దొరా!

మా తాతముత్తాతల

ఏడేడు పద్నాలుగు తరాల

చర్మాలివి

మీకు బంగారు బాటవేస్తేమి

మా బతుకుల్ని మీ సేన్లల్లపాతి

మేం పరిగె లేరుకుంటేమి..

మా ఉపిర్ల నెండగట్టి

కరువుల్లనయిన మిమ్మల్ని

పచ్చగుంచితిమి

మీ ఇంటి దీపాల కోసం

మా ఇంటి దీపాలనార్చుకుంటేమి

బాంచెన్ దొరా!

మా ఎదురింటిగుంగిని

ఎనుబోతులాగ చెరిచినపుడైన

గుడ్ల నీరు గుక్కుకుంటేమిగాని

గుప్పెడుకోపాన్ని జూపిస్తేమా?

నాల్గుసేర్ల దొంగతనాన్ని

మా నారిగాట్టి గుడ్డి సంవినపుడన్న

పల్లెత్తి మాటంటేమా?

పనికి భంగమయితదని

అడి తమ్మున్ని పన్నేకి పంపకుంటేమా?

పెద్ద మనుసు తోటి గీసర్కారు

జానెడు భూములిస్తే

కళ్ళు పెద్దగజేసి కాటేసినపుడన్న

మేము తిరగబడ్డిమా?

అడి గుళ్ళనయితే మమ్మవేస్తేమిగాని

నీగడి మీదికి కర్రుండుకుంటేమా?

బాంచెన్ దొరా!

తరతరాలుగ

మా సూపు మీ కాల్లమీదనెగాని

మీ కండ్లల్లకెన్నడు సూటిగజూడలేదు

తరతరాల మా ధ్యాసంత మీ సేవల

మీదనెగాని

అరిగిపోతున్న మా బతుకుల మీదలేదు.

గుళ్ళే అడేంది?

మా ఇంటి దేవుళ్ళే మీరయితిరి.

* * * * *

గిప్పుడు

ఏటికెదురీదుకుంట

గీకొత్తగాలి

మా బతుకుల్ని కమ్ముకోచ్చింది.

ఎండినమట్టిపారల్లోకి గుండెనద్ది

గీమట్టిపుటకజెప్పింది.

దాని సారం జెప్పింది

దాని శక్తి జూపింది

బాంచెన్ దొరా!

కాటికి కాల్గారజూపిన మునిలోన్నినేను

గీ గాలి సోకి నాంక

నా భుజాలెందుకో పొంగుతున్నయ్

నా కళ్ళముందు

ఏడేడు పద్నాలుగు తరాల ఏడ్పులు

నెత్తుటి ముద్దలై కదుల్తున్నవి

ఇగ ఊరకుండుదు అస్సల్లేదు

కాలిన పేగులోల్లం కదుల్తున్నం..

సుడిగాలి జుట్టినట్టు, గంగకు

ఎర్రెత్తినట్లు

నిన్నూ, నీ గడిని...

— ఉదయమిత్ర

సంస్థ ఇదొక్కటే. ఎం.డి.ఓ. ద్వారా దరఖాస్తులు వెళ్లడమన్నది మామూలు పద్ధతి. మేనేజింగ్ డైరెక్టరు ప్రజలపట్ల సానుభూతి కలవారైతే, తనకు చేరిన దరఖాస్తులకు అనుగుణంగా ప్రతి పాదనలను పంపమని కింది అధికారులను కోరుతారు. మంచి ఫలితాలు ఉండవచ్చు.

మనం ఎక్కడున్నా, అజిల్లా షెడ్యూల్లు కులాల సేవాసహకార

సంఘం కార్యకలాపాలను జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తుందాలి. సంస్థకు ఎంత వెలుత్తం నిధులు అందాయి? అనిధుల్ని వేరేవాటికి విచ్చెనా మళ్ళించారా? కార్యక్రమాల్లో విచ్చెనా కోత పెట్టారా.... తదితర విషయాల్ని జాగ్రత్తగా గమనిస్తూ ఉండాలి. అప్పుడు మాత్రమే నిధులు సద్వినియోగం అయ్యేవిధంగా ప్రజల్ని సమీకరించి పోరాడవచ్చు.

దళితులపై అత్యాచారాలు జరిగిన వేళ...

నలభై రెండు సంవత్సరాల మన స్వతంత్ర భారతదేశం ఎంత అభివృద్ధి చెందిందని చెప్పు కున్నప్పటికీ, షెడ్యూల్డ్ తెగలు, షెడ్యూల్డ్ కులాల పరిస్థితిలో ఏ మాత్రం అభివృద్ధి లేదనే చెప్పాల్సి ఉంటుంది. ఓట్లకోసమే లేక మరే ఇతర కారణాల వల్లనే షెడ్యూల్డ్ కులాల, షెడ్యూల్డ్ తెగల సంక్షేమం పేరుతో ప్రభుత్వాలు ఎన్నో చట్టాలు, పథకాలు చేసినప్పటికీ, వారిపై జరిగే దౌర్జన్యాలను ప్రభుత్వాలు అరికట్ట లేకపోయాయని, కంచెపల్లె, పదిరి కుప్పం, కారంచేడు, నీరుకొండ, విప్పర....లాంటి ఎన్నో సంఘటనలు రుజువు చేశాయి. దౌర్జన్య సంఘటన జరిగిన ప్రతిసారి ప్రభుత్వం మొసలి కన్నీరు కార్చుతుంటే తప్ప దౌర్జన్యం జరిపిన వారిని శిక్షించడంలో శ్రద్ధ చూపటం లేదు. బంజరు భూములు దున్నారనే, నచ్చిన పార్టీకి ఓటు వేసినారనే, ఊరి బావిలో నీరు తోడినారనే, మంచిబట్టలు కట్టినారనే, ఏదో ఒక కారణంగా రోజూ ఏదో ఒకచోట మాల మదిగల మీద దౌర్జన్యాలు జరుగుతూనే ఉన్నాయి. వారి ఇళ్లు తగలబెడుతూనే ఉన్నాయి. వారి స్త్రీలు మానభంగానికి గురిఅవుతూనే ఉన్నారు.

రాజ్యాంగం ద్వారా షెడ్యూల్డ్ కులాలకు, షెడ్యూల్డ్ తెగలకు సదుపాయాలు కల్పించినప్పటికీ అవి 'అక్కరకు రాని చట్టాలు'గానే మిగిలి పోయాయి.

దౌర్జన్యం జరిగిన ప్రతిసారి ప్రజాస్వామ్యవాదులు, మేధావుల నుంచి వచ్చిన నిరసనలతో కంటి తుడుపుగా ప్రభుత్వం సహాయ, పున

రావాస సౌకర్యాలు, ఇతర సహాయాలు ప్రకటించినప్పటికీ, అవి బాధితులకు అందడం లేదు. నిజానికి ఏ ఏ సహాయ, పునరావాస పథకాలు ఉన్నాయో కూడా వారికి తెలియదు. దౌర్జన్యానికి గురైనవారు వాటిని ఉపయోగించుకోలేక పోతున్నారు. దౌర్జన్యానికి గురైన వారి సంక్షేమం కోసం ప్రభుత్వం కల్పించే సహాయ పునరావాస పథకాల గురించి తెలుసుకోవలసిన అవసరం ఉంది.

భారత శిక్షా సబ్బతి (ఐ.పి.సి) కిందకు వచ్చే ఏ నేరమైనా షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగల వారిపై భూస్వాములు, అగ్రకులాలవారు జరిపితే అది 'దౌర్జన్యం'గా వరిగి ణింపబడుతుంది.

ఐ.పి.సి. 104 ఏ సెక్షన్ ప్రకారం ఒకరి నిర్లక్ష్యం మరణానికి దారితీస్తే అది నేరం. భూస్వాముల నిర్లక్ష్యం వల్ల షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగల వారెవరైనా మరణిస్తే అదికూడా 'దౌర్జన్యం' కిందకే వస్తుంది. ఉదాహరణకు భూస్వామి తన పొలానికి వేసిన కంచెకు విద్యుత్ ప్రసారం ఇవ్వడం వల్ల ఎన్.సి. ఎన్.టి.లు ఎవరైనా మరణిస్తే దాన్ని కూడా 'దౌర్జన్యం' గానే గుర్తించాల్సి ఉంటుంది.

దౌర్జన్యానికి గురి అయిన ఎన్.సి., ఎన్.టి. ల వారికి ప్రభుత్వం ఈ కింది సహాయ, పునరావాస సౌకర్యాలు కల్పించింది.

(1) దౌర్జన్యానికి గురై మరణిస్తే లేదా పూర్తి అంగవైకల్యం కలిగితే, వారికి లేదా వారిపై అధారపడిన వారికి రూ. 10,000/- నగదు సహాయంతో పాటు, ఈ కింది పునరావాస సౌకర్యాలు కూడా లభిస్తాయి.

(2) దౌర్జన్యానికి గురై మరణం లేక శాశ్వత అంగవైకల్యం పొందితే, కుటుంబంలోని భార్య(భర్త) పిల్లలు లేక ఆ కుటుంబాన్ని పోషించే బాధ్యత కలవారికి ప్రభుత్వ కార్యాలయాల్లో, ప్రభుత్వ రంగ పరిశ్రమల్లో సరిఅయిన ఉద్యోగం ఇవ్వాలి. వీరికి ఎంప్లాయ్మెంట్ ఎక్స్ఛేంజ్ నియమాల నుంచి మినహాయింపు ఉంటుంది. ఒకవేళ ఆ కుటుంబంలో ఏ ఒక్కరికి ఉద్యోగ అర్హత లేకపోయినట్లయితే విధివారలైన భార్యకు, పిల్లలకు పోషణార్థం భత్యం లభిస్తుంది. ఇది ఆ కుటుంబంలో ఎవరో ఒకరికి ఉద్యోగ అర్హత వచ్చేవరకు లభిస్తుంది.

(3) దౌర్జన్యంలో తాత్కాలిక అంగవైకల్యం పొందిన వారికి రూ. 2,000/- నగదు చెల్లిస్తారు. తీవ్ర గాయాలు తగిలిన వారికి రూ. 1,000/- నగదు, సాధారణ గాయాలు తగిలిన వారికి రూ. 250/ లభిస్తుంది.

(4) దౌర్జన్యంలో మానభంగానికి గురైన స్త్రీకి వెంటనే రూ. 5,000/- నగదు సహాయంతో పాటు ఉద్యోగం చూపించడం లాంటి పునరావాసం కల్పించాలి.

(5) దౌర్జన్యం కారణంగా ఇళ్లు కూలిపోవడం లేక ఇళ్లకు నష్టం జరిగినప్పుడు బలహీనవర్గాల శాశ్వత గృహ నిర్మాణ పథకం కింద కట్టే ఇళ్ల వలెనే వీరికి కూడా పక్కా ఇళ్లు కట్టే ఇవ్వాలి. వీటి మొత్తం ఖర్చులు ప్రభుత్వమే భరిస్తుంది.

ఇల్లు నష్టం, అన్ని నష్టం సంభవించినప్పుడు తహసీలుదారు

(ఇప్పటి మండల రెవెన్యూ అధికారి), ఇతర అధికారులు నష్టాన్ని అంచనా వేస్తారు. ఈ నష్టాన్ని మండలాధికారి ధృవీకరిస్తాడు.

మరణం, అంగవైకల్యం, మానభంగం జరిగినప్పుడు ఆ కుటుంబాలకు నగదు, పునరావాసం పొందడానికి, పోలీసు రిపోర్టు సివిల్ అసిస్టెంట్ హోదాకు తగ్గని డాక్టరు సర్టిఫికేట్ ఉండాలి.

పై సదుపాయాలే కాక ఈ కింది సౌకర్యాలు కూడా లభిస్తాయి.

(1) ప్రస్తుత ప్రభుత్వ పథకాల ప్రకారం భూమి లేని నిరుపేదలకు భూమి ఇచ్చే పథకాలలో దౌర్జన్యానికి గురి అయిన వారికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలి.

(2) సాంఘిక సంక్షేమ శాఖ, హరిజన గిరిజన సంక్షేమశాఖ, జిల్లా పరిషత్తు నిధుల నుంచి వచ్చే గ్రాంటులు, కేంద్ర ప్రభుత్వం నుంచి ఎన్.సి, ఎన్.టిలకు లభించే ప్రత్యేక సహాయం తదితర వనరుల ఆధారంగా ఇల్లు, గొడ్డు మొదలగు వాటి కోసం అర్థిక సహాయం లభిస్తుంది.

(3) వూరివూరిగా పై దౌర్జన్యం జరగడంతో పాటు, అంతకు ముందు చేస్తున్న పనుల నుంచి కూడా వారిని భూస్వాములు తొలగించడం నరకసాధారణం. ప్రత్యేకించి వ్యవసాయరంగంలో పనిచేసే వారి మీద దౌర్జన్యం జరిగినప్పుడు నిరుద్యోగం ఎదురవుతుంది. దీనిని దృష్టిలో పెట్టుకొని దౌర్జన్యం జరిగిన వెంటనే బాధితులకు స్థానికంగా ఉద్యోగాలు కల్పించి సరియైన పని చూపాలి. దౌర్జన్యానికి గురియైన వారికి సహాయ పునరావాస కార్యక్రమంలో భాగంగా కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రత్యేక సహాయం నుంచి, ఇతర నిధుల నుంచి పనులు కల్పించాలి.

పైన పేర్కొన్న సహాయ పునరావాస కార్యక్రమాలు త్వరగా అమలు జరపటానికి, డబ్బు మంజూరు చేయటానికి జిల్లా కలెక్టరుకు

అధికారు ఉంది.

ప్రభుత్వ అధికారుల విధులు

దౌర్జన్యంలో ప్రభుత్వద్యోగులు పాల్గొన్నట్లు లేక వారు దౌర్జన్యానికి గురి అయినట్లు తెలిసిన, రెవెన్యూ డివిజన్ లో అధికారి వెంటనే ఆ ప్రాంతానికి వెళ్లి విచారణ జరపాల్సి ఉంటుంది. మగతా విషయాలలో పోలీసులు, తహసీల్దారు (ఎం.ఆర్.ఓ.), ప్రభుత్వ డాక్టరు, ఇతర సంబంధిత అధికారులు వారి వారి రిపోర్టులు, ధృవీకరణలు దౌర్జన్యం జరిగిన వారం రోజులలోగా జిల్లా కలెక్టరుకు సమర్పించాలి.

దౌర్జన్యం జరిగిన 15 రోజుల లోపల సరిఅయిన నగదు సహాయం చెల్లించాలి. ఈ విషయంలో జాప్యం జరిగితే కారణాలు తెలుపుతూ జిల్లా కలెక్టరు ప్రభుత్వానికి నివేదిక పంపాలి.

అదాయంతో సంబంధం లేకుండా దౌర్జన్యానికి గురి అయిన ప్రతి కుటుంబానికి నష్ట పరిహారం చెల్లించాలి. మంజూరు అయిన డబ్బును, నష్ట పడిన వారికి పంపే అధికారు తహసీల్దారుకు (ఇప్పటి ఎం.ఆర్.ఓ) ఉంటుంది.

సహాయ నిమిత్తం డబ్బు మంజూరు చేసిన వెంటనే అట్టి దౌర్జన్య సంఘటన వివరాలు, చేపట్టిన సహాయ కార్యక్రమాలు, నేరస్తులపై చట్టరీత్యా తీసికొన్న చర్యలు మొదలైన వివరాలతో ఒక నివేదికను జిల్లా కలెక్టరు ప్రభుత్వానికి సమర్పించాలి. నివేదికతో పాటు అతని ప్రకటన కూడా ఉండాలి.

దౌర్జన్యానికి గురి అయిన వారికి ఇన్ని సహాయ, పునరావాస పథకాలు ఉన్నప్పటికీ పోలీసులు కేసులు నమోదు చేయకపోవడం వలన బాధితులు ప్రభుత్వ సహాయం పొందలేక పోతున్నారు. ఈ విషయం దృష్టిలో ఉంచుకొని చాల రకాల ఉత్తరాలు, సర్క్యులర్లు జారీ చేయడం జరిగింది.

(1) దౌర్జన్యానికి గురి అయిన వారికి భయాన్ని పోగొట్టి తగు రక్షణ కల్పించటానికి జిల్లా కలెక్టరు, పోలీసు సూపరింటెండెంట్ సంఘటన జరిగిన

ప్రదేశాన్ని వెంటనే సందర్శించి విచారణ జరపాలి.

(2) దౌర్జన్య సంఘటనపై జరిపే పరిశోధనలో వలుకుబడి కలవారి ఒత్తిడికి లోను కాకుండా, 15 రోజుల లోపల సమగ్ర రిపోర్టును జిల్లా పోలీసు సూపరింటెండెంట్ తదితర అధికారులకు, ప్రభుత్వానికి పంపాలి. (జి.ఓ.ఎమ్.ఎస్. నెం. 474 తేది 2.8.1975)

(3) పౌరహక్కుల పరిరక్షణ చట్టం, అంటరానితనం నిర్మూలనా చట్టం క్రింద జరిగిన నేరాలు ఎన్.సి, ఎన్.టి లపై జరిగిన దౌర్జన్య సంఘటనలపై సరిఅయిన పరిశోధన జరపడానికి క్రైమ్ రికార్డ్, నేరపరిశోధన విభాగం (సి.ఐ.డి.) లలో ప్రత్యేక శాఖలు ఉన్నాయి. (జి.ఓ.ఎమ్.ఎస్. నెం. 10/8, తేది 31.8.1976)

(4) దౌర్జన్య సంఘటనలపై నివేదికలను ప్రభుత్వ ప్రధాన కార్యదర్శికి, ఇన్స్పెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ పోలీసుకు, ముఖ్యమంత్రికి, గవర్నర్ కార్యదర్శికి, హోంశాఖకు, సాంఘిక సంక్షేమ శాఖకు పంపాల్సి ఉంటుంది.

(5) దౌర్జన్యం జరిగిన వెంటనే ఆ వివరాలను ఆ ప్రాంత గెజిటెడ్ పోలీసు అధికారి జిల్లా కలెక్టరుకు, డిప్యూటీ ఇన్స్పెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ పోలీసుకు వైరల్స్ ద్వారా తెలియ జేయాలి.

పై విషయాలన్నీ దృష్టిలో పెట్టుకొని దౌర్జన్యానికి గురిఅయిన వారు, వారికోసం పనిచేసే సంస్థలు దౌర్జన్యం సంఘటనపై పోలీసులు కేసు నమోదు చేసేటట్లు చూడాలి. ఒక వేళ పోలీసులు కేసు నమోదు చేసుకోడానికి నిరాకరించినట్లయితే, వెంటనే పై అధికారులకు, ప్రతికా విలేకరులకు తెలియజేయాలి. ప్రభుత్వ చట్టాల ప్రకారం బాధితులకు లభించే సహాయ, పునరావాస సౌకర్యాలను ఉపయోగించుకోవాలి.

- ఎన్. ప్రహ్లాద్

ఆరోగ్య ద్రావకాలు ఎవరి ఆరోగ్యం కోసం?

ఆరోగ్యానికి తిండి ముఖ్యమని గుర్తించిన కంపెనీలు తమ వ్యాపార లక్ష్యాలకనుగుణంగా దీన్నికూడా వాడుకుంటున్నారు. వారలా ఆకలి మీద వ్యాపారం చేయటాన్ని అనుమతించటమే కాకుండా, ప్రోత్సహించటం కూడా చేస్తూంది ప్రభుత్వము. టి.వి.లలో, రేడియోలలో, సినిమాల్లో, పత్రికలలో ఎలాంటి అంక్షలు లేకుండా ప్రచారం చేసుకొని, అమాయక జనాన్ని ప్రభావితం చేయటం చూస్తాము. తమ విలువైన ఆదాయాన్ని ఈ కుహనా వైద్య సంస్కృతిలో వదిలి తగలబట్టుకోవటాన్ని చూస్తూ ఉరుకోవటం క్రిమినల్ నేరం లాంటిది.

ఆరోగ్య ద్రావకాలు : బలం రావటానికి, ఆరోగ్యంగా ఉండటానికి ఆరోగ్య ద్రావకాలు తాగక తప్పదనే నమ్మకంలో ఉన్నారు జనం. బ్రిటన్ కు చెందిన "బీకం ఇంటర్నేషనల్" అనే కంపెనీ తయారు చేసే "హార్లిక్స్" మన దేశంలోని మార్కెట్ లో 53 వంతులు, - వారిదే "బూస్టు" 75 వంతులు కంట్రోలు చేస్తున్నది. మరో 25 వంతులు 'క్యాడబరీన్' బహుళ శాతి కంపెనీవారి బోర్నవిటా అదుపు చేస్తున్నది. మొత్తంమీద దేశంలో ఏటా 17,000 టన్నులు ఆరోగ్య ద్రావకాలు త్రాగుతున్నారు.

30 రూపాయల ఖరీదు చేసే అరకిలో ఆరోగ్యద్రావకం డబ్బాలో మూడు రూపాయలు ఖరీదుచేసే గోధుమలు, చక్కెర, పాలు, విటమిన్లు, కార్బియం వగైరాలుంటాయి. 30 రూపాయలు సంపాదించాలంటే కొన్ని చోట్ల మూడురోజులు కూలికెళ్ళాల్సి ఉంటుంది.

జనం ఎరగబడి కొనేట్లు చేయటానికి ప్రకటనలు ప్రయత్నం చేస్తాయి. ఒక సినిమా అధ్యర్ బ్రెజ్ మెంట్లో ఒక బుడతడు "నేను హార్లిక్స్ తాగను తింటాను" అని కవ్వస్తాడు. "రైలు ఇంజనుకు బోగ్గ ఎలాగో మీపిల్లవాడికి బూస్టు అలాగా" అని సెలవిస్తారు ఇంకో ప్రకటనలో "ఒలంపిక్ కోచ్ కూడా కాంప్లెన్ నే తింటున్నాడ"ని మరో ప్రకటన. ఇలాంటివి బోలెడు తాగినా మనం ఒలింపిక్స్ కంచుపతకం దాకా కూడా రాలేకపోతున్నామనే వాస్తవం వెక్కిరిస్తునే ఉంది. "మీరు ఆరోగ్యంగా ఉండాలంటే "మాల్టా" తాగండి. జీబ్బులు రాకుండా ఉండాలంటే

"మాల్టా"నే తాగండి. మీపిల్లలు ఎవుగా ఎదగాలంటే "మాల్టా" తాగండి" అనే ప్రకటనలు చూస్తుంటాము. మాల్టా బదులు హార్లిక్స్, బూస్ట్, బోర్నవిటా, ఓవర్లీన్ మరే తీసుకున్నా ప్రచారం యొక్క సారాంశం ఒకటే. పైవాక్యంలో మాల్టాబదులు "తిండి" అని రాసుకుంటే మరింత అర్థవంతంగా ఉంటుంది.

బలం పొడలు : మన దేశంలో మాంసకృత్తుల లోపం వలన "క్యాషి యార్కర్" అనే జబ్బు వస్తుందని చూశాం. దానికి మేము పరిష్కారం చూపుతున్నాం చూడందంటూ వందలకంపెనీలు ముందుకొచ్చాయి.

వరుస సంఖ్య	పొడి/ద్రావకం పేరు	కంపెనీ పేరు	అందులోని మాంసకృత్తుల మోతాదు	దబ్బా ఖరీదు (స్థానిక వస్తులు అదనం)
1.	ప్రాటిన్ పౌల్వర్	అలెంబిక్	225 గ్రా డబ్బాలో 90 గ్రా ప్రాటిన్	రూ 27-83
2.	ప్రోమోలాన్	సారాభాయ్	225 గ్రా డబ్బాలో 90 గ్రా ప్రాటిన్	రూ 18-54
3.	ట్రోఫాక్సు	రాష్ట్రకాన్	250 గ్రా డబ్బాలో 100 గ్రా ప్రాటిన్	రూ 41-44
4.	ప్రాటిన్ లిక్విడ్	అరిస్టా	200 మి.లీ.లలో 13 గ్రా ప్రాటిన్	రూ 16-70
5.	ప్రోత్ లిక్విడ్	నాట్య	200 మి.లీ.లలో 13 గ్రా ప్రాటిన్	రూ 17-00
6.	హైప్రోలిక్విడ్	అమెరికన్ రెమిడిస్	200 మి.లీ.లలో 13 గ్రా ప్రాటిన్	రూ 19-60
7.	అల్ప్రోలిట్ లిక్విడ్	అన్ కెం	200 మి.లీ.లలో 13 గ్రా ప్రాటిన్	రూ 17-60

60 కిలోల బరువుండే పెద్దలకు రోజుకు 60 గ్రా|| ప్రోటీను (మాంసకృత్తులు) అవసరం. అదే పిల్లలకయితే ఎదిగే వయసు కాబట్టి 10 కిలోల బరువుంటే 20 గ్రాముల వసరం. మాంసకృత్తులు లోపం ఉన్న పిల్లలకయితే అదే పిల్లవానికి 30-40 గ్రా|| ప్రోటీనులు ప్రతిరోజూ యివ్వాలి. ఆ మోతాదులో యివ్వాలంటే 225 గ్రా|| డబ్బా మూడు రోజుల్లో అయిపోతుంది. 10 నెలల పిల్లవానికి వైద్యం చేయాలంటే బలం పొడికోసం రోజుకు రూ. 10 ఖర్చు అవుతుంది. ప్రోటీన్ ద్రావకం త్రాగించి బాగుచేయాలను కొంటే రోజుకు 2-3 సీసాలు త్రాగించాలి. 35 రూపాయలు ఖర్చు అవుతుంది. ఇంతంత ఎటూ త్రాగించాలంటే మనసొప్పదు. ఫలితంగా మాంసకృత్తుల లోపంవలన వచ్చిన రోగం పోదు. డబ్బులు మాత్రం పోతాయి. దీనికి ప్రత్యామ్నాయంగా ఇంట్లోనే బలంపొడి తయారుచేసుకునే పార్కులా హైదరాబాద్లోని "నేషనల్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ న్యూట్రీషన్" వారు రూపొందించారు.

గోధుమలు 400 గ్రా|| రూ. 2-00
మినుములు 160 గ్రా|| రూ. 1-00
వేరుసెనగ ఎత్తనాలు 100 గ్రా|| రూ. 0-80
బెల్లం 200 గ్రా|| రూ. 1-00
860 గ్రా|| రూ. 4-80

860 గ్రా|| పొడిలో 113 గ్రా|| మాంసకృత్తులుంటాయి. తగినంత ఎటమినులు, ఖనిజ లవణాలు, పిండి వదార్థాలు కూడా లభ్యమవుతాయి.

ఇంతకుముందు చూపిన 10 కిలోల బరువుండే 'క్వాషియార్కర్' రోగికి ఈపొడితో వైద్యం చేస్తే రోజుకు 1 1/2 రూపాయలు ఖర్చవుతాయి. అదే కంపెనీపొడితో అయితే 10

రూపాయలు. కంపెనీ ద్రావకంలో అయితే రూ. 35 లు ఖర్చవుతుంది.

"పైజర్" అనే బహుళజాతి కంపెనీకి తమ "ప్రోటినెక్స్" అనేబలం పొడి అమ్మకాల వలన 1984 లో 3 కోట్ల 66 లక్షల రూపాయలు వచ్చాయంటే ప్రజల అకలి, దరిద్రం కూడా ఎలా వ్యాపారవస్తువులుగా మారాయో స్పష్టం అవుతుంది.

గ్లూకోస్ పొడి : అనలు ఇదేం అవారవదార్థమో బోధపడదు. 200 గ్రా. "గ్లూకోస్-డి" డబ్బా ఖరీదు రూ.9-50 లు. కిలో రూ.47-50 లు. కిలో చక్కెర తింటే వచ్చేంత శక్తి మాత్రమే వస్తుంది కిలో గ్లూకోజ్ తింటే. కిలో చక్కెర రూ.6 కు దెరుకుతుంది.

"చక్కెర తింటే నెవ్వు చేస్తుంది", "చక్కెర తింటే త్వరగా అరగదు". "చక్కెర తింటే చక్కెర రోగం" వస్తుంది. ఇలాంటి ప్రజలకున్న నమ్మకాలు "గ్లూకోజ్-డి తయారుచేసే "గ్లూక్సో" కంపెనీకి పెట్టుబడిగా మారి ఒక్క 1984లోనే 4 కోట్ల రూపాయల అమ్మకాన్ని తెచ్చిపెట్టాయి.

ఇవికాక పాలపాదులు, ఫారెక్యు డబ్బాలు, నెస్ట్రోం డబ్బాలు, ఎంజైము టానిక్కులు, ఎటమిను టానిక్కులు, గ్రేపువాటర్లు వగైరా కొన్నివేల మందులు స్వైరవిహారం చేస్తున్నాయి మార్కెటులో. అన్నింటి యొక్క సారాశమొక్కటే. వీటిలో ఏవీ ఆహారానికి ప్రత్యామ్నాయం కావు. తిండిచూపలేని ప్రభుత్వం వీటి అమ్మకాలను స్వేచ్ఛగా అనుమతించటం అంటే కంపెనీల యొక్క మోసపూరిత ప్రచారాన్ని యధావిధంగా ఆమోదించినట్లే.

ఈ గోబెల్స్ ప్రచారం కనీవనీ జనం తమ ఆరోగ్యవైద్యం సంస్కృతిలోనే మార్పులు తెచ్చుకొన్నారు.

ఎవరయినా రోగంతో అస్పృతిలో పడుంటే చూడటానికి పోతే మెంటు ఒక

"గ్లూకోస్ డబ్బా" తీసుకెళ్తాము. గ్లూకోస్ బదులు చక్కెర పట్టుకెళ్ళం. నాలుగు అవీలుకాయలు పట్టుకెళ్తాము. అందులో నాల్గవంతు ఖరీదు, అంతకుంటే ఎక్కువ పోషక వదార్థాలుండే అరటి వండన్న పట్టుకెళ్ళం.

"మా అబ్బాయి పార్లిక్యు తప్ప మరేమీ త్రాగడంలే" ఇదొక స్టేటన్ సింబల్ డైలాగు క్రింద మారింది ముఖ్యంగా పైతరగతి జనాన్ని చూసి వాతలు పెట్టుకోవటం అలవాటు పడిన మధ్యతరగతి వారికి.

ఏళ్ళందర్నీ చూసి కిందతరగతి వారుకూడా వీటిని తాగేసుఖం అనుభవిస్తూ అనే ఎపరీతమైన కోర్కెవుట్టి అత్యవసరమైన ఆహార వదార్థాలకు ఖర్చుచేయాల్సిన డబ్బు ఈఅల్పమైన సరుకులకు తగలేస్తున్నారు.

-డా. బ్రహ్మరెడ్డి

'నలుపు' నిర్వహణలో భాగస్వాములు కండి

'నలుపు' ప్రజల ప్రతిక, ప్రతిక నిర్వహణలో ప్రజలే భాగస్వాములు కావాలని కోరుతున్నాం. అందువల్లనే రాష్ట్రంలో ప్రత్యేకంగా ఎలేకరులను నియమించలేదు. వాస్తవ వానికి ఈ బాధ్యతను ప్రజలలో పనిచేస్తున్న వారు చేపట్టగలరని మా నమ్మకం.

మీ ప్రాంత ప్రజల జీవన వరిస్థితులు, నమన్యలు, వారి ఆందోళనలకు సంబంధించిన రిపోర్టులు రాసి పంపండి. అంతే కాదు ప్రజలపై అత్యాచారాలు, నిర్బంధకాండ గురించి రిపోర్టులు పంపండి. ప్రతి రిపోర్టుతో పాటుగా అందుకు సంబంధించిన ఫోటోలు పంపించడం మరిచిపోకండి.

ఎడిటర్

'నలుపు' 1-1-342/బి, ఎవేకనగర్, హైదరాబాదు-20

ఈ ప్రపంచాన్ని ఎవరు సృష్టించారు - చేతులు

ఈ భూమి మీద మానవులే కాకుండా అనేక ఇతర ప్రాణులు కూడా ఉంటున్నాయి. అయితే మానవుడే యీ భూమిని హస్తగతం చేసుకున్నట్లుగా కనిపిస్తున్నాడు. అలా ఎందుకు జరిగింది? అన్ని ప్రాణులకన్న మానవుడు సర్వోన్నతుడుగా ఉండటానికి మానవజాతిలో వున్న ప్రత్యేకత ఏమిటో ఆలోచించుదాం రండి!

ఒకానొకప్పుడు మానవుడు ఇంత శక్తివంతుడు కాదు. అడవిలో నివసించే జంతువుకూ, ఆకాశంలో విహరించే పక్షికి యీ భూమి మీద ఎంత అదుపు వుండే మనిషికి కూడా అంతే అదుపు వుండేది. వాటికి ఎంత స్వాతంత్ర్యం వుండే మనిషికి అంతే స్వాతంత్ర్యం ఉండేది. మరి యీ మార్పు ఎలా వచ్చింది? ఏ మార్పు అయినా ఒక్క సారి హఠాత్తుగా రాదని మనకు తెలుసు. అందుకు లక్షల, కోట్ల సంవత్సరాలు పడుతుంది. సజీవంగా వున్న ప్రాణులు ఇష్టం వచ్చి నట్లు మారలేవు. పరిస్థితుల మార్పు కూ, ఆహారం మార్పుకూ వివశులై మనుషులు మారుతూ వుంటారు.

అయితే పూర్వం మానవుడు ఏ రకమైన జంతువు అయివుంటాడు? మైదానాల మీద ఉండే జంతువా? అడవి జంతువా? లేక కొండ జంతువా?

అడవిలో వుండేవాణ్ణి అడవి మనిషిని, బురదలో వుండే వాణ్ణి బురద మనిషిని అనగలమా? బహుశా అనలేము. అడవిలో నివసించే మానవుడు మైదానాల మీద కూడా నివసించగలడు. పొడినేలమీదకు పోయి వుండటం అతనికి సంతోషాన్నే కలిగిస్తుంది.

మానవుడు ఎక్కడైనా వుండగలడు. ఈ భూమి మీద మానవుడు చేరుకోలేని చోటులు ఏ కొద్దిగానే ఉన్నాయి 'మానవులకు ప్రవేశంలేదు' అని కనిపించని హెచ్చరికలు గల చోట్లు

చాలా అరుదుగానే ఉన్నాయి. అక్కటికే క్షేత్రం లోని పరిశోధకులు తేలుతున్న మంచు మీదే వుంటారు. వాళ్ళు అకస్మాత్తుగా అధిక ఉష్ణోగ్రత గల ఎడారి ప్రాంతానికి వెళ్ళవలసి వచ్చినా ఎటువంటి యిబ్బందీ లేకుండానే వెళ్ళగలరు.

మానవుడు ఉపరక్షితాల నుంచి, బంజరు భూముల నుంచి అడవిలోకి లేక అడవుల మధ్యగల మైదానాల మీదికి వెళ్ళి నివసించాలనుకుంటే అతడు తన చేతులను గానీ, కాళ్ళనుగానీ, పళ్ళను గానీ మార్చుకోవలసిన అవసరం ఉండదు. ఎందుకో తెలుసా? అతని శరీరం మీద రోమాలతో కప్పబడిన చర్మం లేదు. అతడు దక్షిణప్రాంతపు వేడిలో నుంచి ఉత్తర ప్రాంతపు చలిలోకి ప్రవేశించినా బ్రతకగలడు. అతడు చలికి చావడు. అక్కడి జంతువులను రోమాలతో నిండి వున్న వాటి చర్మం చలి నుంచి కాపాడగలడు? అలాగే రోమాలతో నిండిన చర్మపు కోటులూ, బోవీలూ, చెప్పులు అతణ్ణి చలి నుంచి రక్షిస్తాయి.

మానవుడు గుర్రం కన్నా వేగంగా వరుగుతీయడం నేర్చుకున్నాడు. అయితే అందుకోసం అతడు తన వ్రేళ్ళల్లో ఒక్కడాన్ని కూడా వదులు కోవలసిన అవసరం కలగలేదు.

మానవుడు చేపకన్నా వేగంగా ఈడడం నేర్చుకున్నాడు. అయితే అందుకోసం అతడు తన చేతులనూ, కాళ్ళనూ రెక్కలుగా మార్చుకోవలసిన అవసరం కలగలేదు.

మానవుడు బహుకొద్ది శతాబ్దాల క్రితమే ఎగరడం నేర్చుకున్నాడు. అందుకోసం అతడు తన చేతులను పొగొట్టు కోవలసిన స్థితి రాలేదు.

మానవుడు తనను మార్చుకోకుండా యెక్కడికైనా వెళ్ళగలడు. కాని జంతువులు అలా వెళ్ళలేవు.

పశువులూ, పక్షులూ పూర్తిగా ప్రకృతి మీద ఆధారపడివున్నాయి. గణితంలో ఏ సమస్యకయినా సమాధానం

ఆ సమస్యలోని షరతుల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ప్రకృతి కూడా ఒక రకమైన గణితమే. ప్రతి జంతువూ ఒక సమస్యే. ఆ సమస్యను జీవితం విజయవంతంగా పరిష్కరించుకొన్నది. ప్రతి ప్రాణికి జీవించడానికి అవసరమైన పరిస్థితులే ఆ సమస్యలోని షరతు. దానికి సమాధానం పంజాలూ, కాళ్ళూ, రెక్కలూ, ముక్కులూ, గోళ్ళూ, అలవాట్లూ, స్వభావాలు మొదలైన వాటితో కూడిన ఒక విస్తృతమైన వ్యవస్థ. ప్రాణి ఎక్కడ వుండాలి? ఎలా వుండాలి? ఉప్పు నీటిలో, తివినీటిలో లేక నేలమీద. సముద్రంలోనూ లేక సముద్రతీరాన. సముద్రపు అడుగు భాగంలో లేక సముద్ర మట్టానికి దగ్గరగా. ఉత్తర ప్రాంతంలో లేక దక్షిణ ప్రాంతంలో, కొండల మీద లేక లోయల్లోనూ. భూమిపైనా లేక భూమిలోపల. ఉపరక్షితంలో లేక అడవిలో - ఈ విషయాల మీద కూడా సమాధానం ఆధారపడి వుంటుంది. ఆ ప్రాణులకు పరిసరాలలో వున్న ప్రాణులు కూడా యీ విషయంలో ఎంతో ప్రాముఖ్యతను కలిగి వుంటాయి.

జంతువులు పూర్తిగా తమ పరిసరాలకు కట్టుబడి ఉన్నాయి. కాని మానవుడు స్వయంగా తనకు అనుకూలమైన పరిస్థితులను సృష్టించుకొంటాడు. అవసరమైనప్పుడల్లా అతడు ప్రకృతి అనే పుస్తకాన్ని తన చేతిలోకి తీసికొంటాడు. తనకు నచ్చని షరతులను చింపి పారేస్తాడు.

ఎడారిలో నీళ్ళు చాలా తక్కువగా ఉంటాయని ప్రకృతి పుస్తకం చెపుతుంది. కాని మానవుడు ఎడారుల గుండా కాలువలు ప్రవహింపజేసి ఆ ప్రమాణాన్ని ఖండిస్తున్నాడు.

ఉత్తర ప్రాంతంలోని భూములు సారం లేనివని ప్రకృతి పుస్తకం చెపుతున్నది. కాని మానవుడు అదేమీ పట్టించుకోకుండా, తన గృహాన్ని చలికాలం వెచ్చగా ఉంచుకుంటున్నాడు.

వెలుగుతో రాతిని పగలుగా మార్చు కుంటున్నాడు.

మానవుడు తన పరిసరాలను నిరంతరం మార్చుకుంటూ వస్తున్నాడు. అలా మార్చుకుంటూ రావడం కొన్ని లక్షల సంవత్సరాల నుంచి కొనసాగుతూనే వస్తున్నది. పరిసరాలను మార్చుకోగలిగిన నేర్పు మానవుడు ఎలా సాధించగలిగాడు? ఈ విషయం అర్థం చేసుకోవడానికి మనం మనిషిని, వింపాజిని పోల్చి చూద్దాం గుడ్!

వింపాజి మనిషిగా మారగలదా?

వింపాజి గురించి మీరు ఎవే ఉంటారు. మీలో అనేక మంది జంతు ప్రదర్శన శాలలో దీన్ని చూసి కూడా ఉంటారు.

మనిషిలాగా నడవటం, మాట్లాడటం, ఆలోచించడం, పని చేయడం వింపాజికి నేర్పడం సాధ్యమా?

చాలా సంవత్సరాల క్రితం జంతువులకు శిక్షణ యివ్వడంలో ప్రసిద్ధి గాంచిన వ్లాదిమిర్ దూరోవ్ అటువంటి ప్రయత్నమే చేశాడు. ఆయన తనకు అత్యంత ప్రിയమైన వింపాజి 'మిమున్'కు అలాంటి పనులు నేర్పడానికి ప్రయత్నించాడు. మిమున్ చాలా చేరుకొన్నది కూడా. చంచాత్ తినడం, నేవోకిన్ ను ఉపయోగించడం, కుర్చీ మీద కూర్చోవడం, సూప్ ను తేబులు మీద పడకుండా త్రాగడం, మంచుబండి మీద కూర్చోని మెడక మీదనుంచి దిగడం లాంటి పనులు నేర్చుకొన్నది. కాని మనిషి కాలేకపోయింది.

ఇందులో ఆశ్చర్యవదవలసిందేమీ లేదు, ఎంచేతనంటే నరులదారులూ, వానరుల దారులూ అనేక లక్షల సంవత్సరాలక్రితమే వేరయిపోయాయి. మన పూర్వులు లక్షల సంవత్సరాల క్రితమే చెట్లమీది నుంచి నేలమీదికి దిగి వచ్చారు. వాళ్ళు రెండు కాళ్ళ మీద నిలబడి నడవడం నేర్చుకొన్నారు. తమ చేతులకు ఎముక్కిని కలిగించి యితర పనులకు వాటిని ఉపయోగించుకొంటూ వచ్చారు. కాని వింపాజి పూర్వులు ఎప్పుడూ ఆ చెట్లమీదే ఉండేవారు. వాళ్ళు తమను

● చెట్లమీది జీవితానికి అనుకూలంగా రూపొందించుకున్నారు. అంచేత వింపాజి శరీరం మనిషి శరీరంలాగా లేదు. దాని చేతులు, కాళ్ళు, మెడలు, నాలుక అన్నీ భిన్నంగానే ఉన్నాయి.

వింపాజి చేతికి, మనిషి చేతికి పోలికే లేదు. వింపాజి బొటనవ్రేలు దాని విటెనవ్రేలి కన్నా చిన్నదిగా వుంటుంది. ఇతర వ్రేళ్ళతో పాటు మన బొటనవ్రేలు వున్న కోణం మీద ఉండదు. మనిషి వ్రేళ్ళలో బొటనవ్రేలు అన్నిటి కన్న ముఖ్యమైనది. బొటనవ్రేలుచేతికి వున్న అయిదు వ్రేళ్ళల్లో అత్యంత ప్రాముఖ్యం గలది. బొటనవ్రేలు మిగిలిన నాలుగు వ్రేళ్ళలో ఏ వ్రేలితోనైనా కలిసి పనిచేయగలదు. ఆ సౌలభ్యం వుండడం చేత మనిషి చేయి చాలా జటిలమైన పనిముట్లను కూడా ఎంత నైపుణ్యంతో ఉపయోగించగలడు.

వింపాజి చెట్టు మీది కాయలు కోయదలచుకున్నప్పుడు సామాన్యంగా కొమ్మను చేతులతో పట్టుకొని కాయను కాలితో త్రుంచుతుంది. అది నేలమీద నడుస్తున్నప్పుడు వంగి వున్న తన చేతివ్రేళ్ళ మీద నిలబడుతుంది. అది తన చేతులను కాళ్ళలాగా, కాళ్ళను చేతుల్లాగా ఉపయోగిస్తుంది.

చెట్లమీద నివసించే మన పూర్వులు క్రమంగా తమ చేతులతో కాళ్ళు చేసే పనికన్న భిన్నమైన పనులు చేయించారు. అలా చేయడం నేర్చుకొన్నారు. కొబ్బరికాయలను కోయడానికి, చెట్లమీద ఆశ్రయం నిర్మించుకొనడానికి చేతులను ఉపయోగించడం ప్రారంభించారు. కొబ్బరి కాయను పట్టుకొన్న చేయి కర్రనూ, రాతిని కూడా పట్టుకోగలదు. కర్రనూ, రాతిని పట్టుకొంటున్న చేయి పొడవుగా సాగి బలిష్ఠంగా తయారయింది.

సులభంగా తెగని కాయలను కూడా రాయి త్రుంచగలదు. కర్ర బాగా రుచిగా వుండే దుంపలను భూమి లోనుంచి పెళ్ళగించగలదు. అంచేత మానవుడు ఆ పనిముట్లను తన ఆహార సంపాదనకు చాలా ఎక్కువగా ఉపయోగించడం ప్రారంభించాడు. కర్రతో త్రవ్వ కుండమూలాలను వెలికి తీసుకోగలిగాడు. చెట్ల కాయలను

కోసుకోగలిగాడు. ఈ పనులన్నిటికీ చేతులు అవసరమయ్యాయి. అంచేత అతడు చేతులకు నడిచే పనిలేకుండా చేశాడు. చేతులువేరే పనిలో నిమగ్నమై ఉండటం చేత కాళ్ళు ఒంటరిగానే నడవడం ప్రారంభించాయి. తమ సమస్యను తామే పరిష్కరించుకోవలసి వచ్చింది.

ఈ విధంగా చేతులు కాళ్ళకు నడిచే పనిని ఒప్పగించాయి. ఇతర పనుల కోసం కాళ్ళుకూడా చేతులకు స్వేచ్ఛను ప్రసాదించాయి.

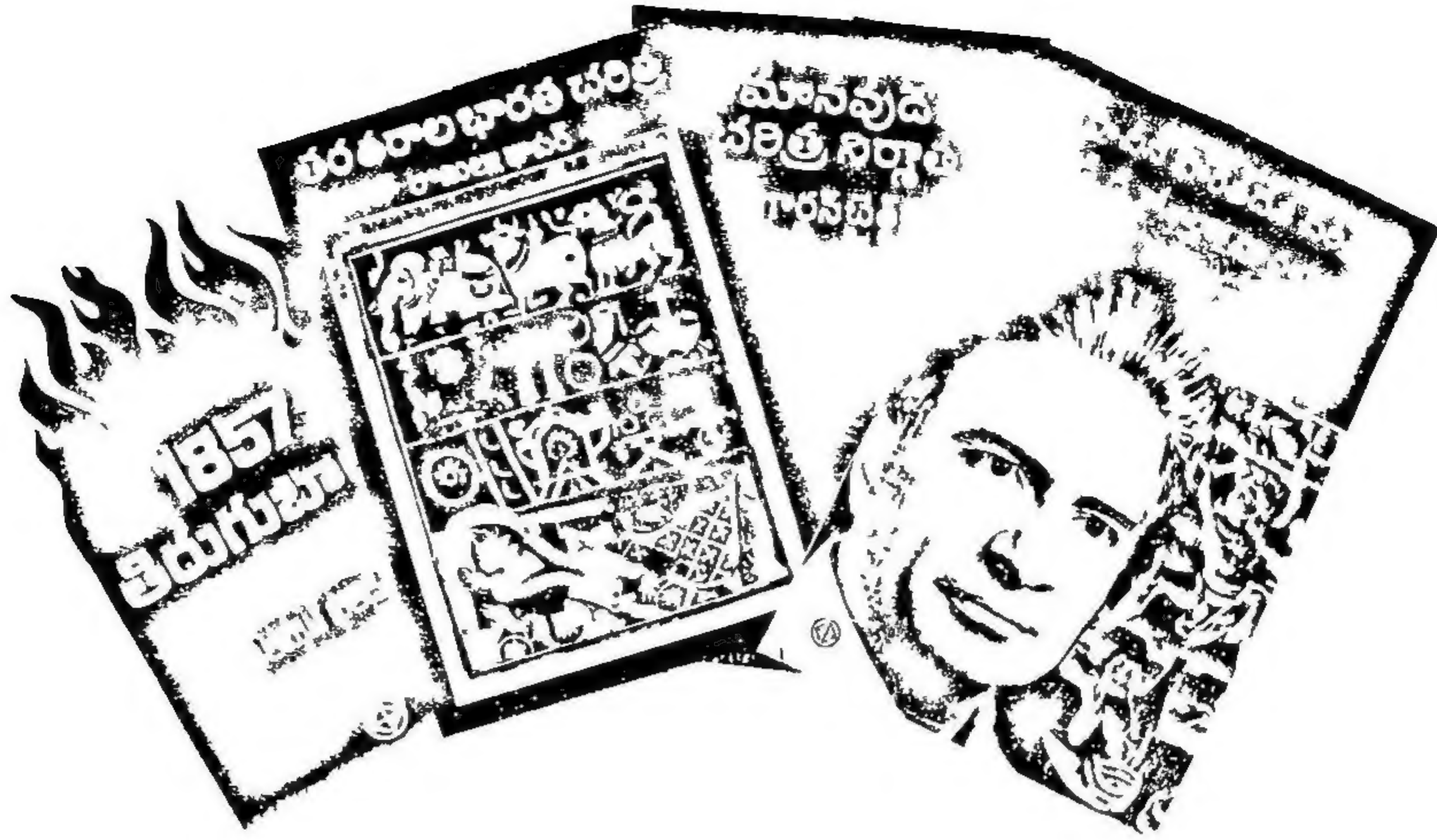
ఈ రకంగా చేతులకు నడిచే పని తప్పిపోయింది. అప్పుడు మానవుడు తన శ్రమతో ప్రతికూలమైన పరిస్థితులను ఎదుర్కోవడం నేర్చుకొన్నాడు. మానవుని చేతుల సంపూర్ణమైన సహకారంతో శ్రమ అనే మహత్తరమైన ప్రక్రియ లక్షల సంవత్సరాల చరిత్రలో నిరంతరం కొనసాగుతూనే వస్తున్నది. వాస్తవంగా మానవ చరిత్ర మానవుని శ్రమ చరిత్ర అని చెప్పుకోవడంలో తప్పేమీ లేదనుకుంటాను. పొలంలో ధాన్యం పండించడం, ఫ్యాక్టరీలలో వస్తువులను ఉత్పత్తి చేయడం, కొండలను పగలగొట్టడం, నదులకు అనకట్టలు కట్టడం, రోడ్లు వేయడం-ఇలాంటి కార్యాలన్నీ రైతుకూలీల శ్రమతోనే సాధించగలిగారు. రైతుకూలీల శ్రమలేని పనియేమున్నది?

ఒక సంభాషణలో వివరించిన వాస్తవం ఎలా వుండే చూడండి!

- ఈ తాజ్ మహల్ ను ఎవరు సృష్టించారు?
- షాజహాన్!
- కాదు, కూలీల చేతులు.
- ప్రపంచ చరిత్రను ఎవరు రచించారు?
- రాజులు!
- కాదు! కాదు! చేతులు.

- పోలు శేషగిరిరావు
(చక్రమక్ సాజన్యంతో)

మన చరిత్రను తెలుసుకుందాం

చరిత్ర అధ్యయనానికి మంచి పుస్తకాలు

1) ఆంధ్రుల సంస్కృతి చరిత్ర - I	సాదాప్రతి	15-00
	మేలుప్రతి	20-00
2) ఆంధ్రుల సంస్కృతి చరిత్ర - II	సాదాప్రతి	25-00
కంభంపాటి సత్యనారాయణ	మేలుప్రతి	25-00
3) ఆంధ్రదేశంలో సంఘసంస్కరణోద్యమాలు		18-00
ఎ. రామకృష్ణ		
4) తరతరాల భారత చరిత్ర		25-00
రొమిల్లా థాపర్		
5) చరిత్రలో ఏం జరిగింది		20-00
ఎ. గార్డెన్ చైల్డ్		
6) మానవుడ చరిత్ర నిర్మాత	సాదాప్రతి	12-00
ఎ. గార్డెన్ చైల్డ్	మేలుప్రతి	20-00
7) ప్రాచీన భారతదేశ చరిత్ర		
డి.డి. కోశాంబి పరిచయం		
కె. బాలగోపాల్		20-00
8) భారత చరిత్ర - పరిచయ వ్యాసాలు	సాదాప్రతి	12-00
డి.డి. కోశాంబి	మేలుప్రతి	20-00
9) 1857 తిరుగుబాటు		
తల్ మిజ్ ఖల్ దున్		3-75
10) మే 1886 - ఉరికొయ్యలు చెరసాలలు		6-00
(మేడే అమరవీరుల జీవిత చరిత్రలు)		

హైదరాబాద్ బుక్ ట్రస్టు

ఎవరు నేరస్థులు?

కబేళాకు తరలిస్తున్న పశువును కట్టి పడేసినట్లు, ఓ అనుమానిత నేరస్థుని కట్టి రిక్షాలో పడేసి, అతని మీద సీటు వేసి దానిపై ఇద్దరు రక్షక భటులు వెళుతున్న ఈ దృశ్యం - బహుశా... ఈ దేశంలో మావప హక్కులకు లభించే సత్కారానికి ప్రబల్దాహరణం. తమ ఘన కార్యానికి గర్విస్తున్నట్లు ఆ కానిస్టేబుల మొగం మీద క్రూర దరహాసం సకల మానవ వాదులకూ ఒక సవాలు. పాట్నా సమీపంలోని బార్ నుంచి ఓ అనుమానిత నేరస్థున్ని పాట్నా మెడికల్ కాలేజీ ఆసుపత్రికి చికిత్స కోసం తీసుకెళ్తున్న దృశ్యమిది.

(ఇల్లస్ట్రేటెడ్ వీక్లీ సౌజన్యంతో)

పుస్తకం పేరు	KLVA102M290
పుస్తకం వీధి	పలుపు
తారీఖు	07 February 2025
మొదటి అర్జీ	488
మెనుక అర్జీ	488
మొత్తం పేజీలు	481
విచ్చ సైన్స్ పేజీలు	N/A
ఇతర పేజీలు	N/A
లేని పేజీలు	N/A
తయారు చేసినది	Hema
పేజీలు విడదవినది	Kavyanka
ష్యాన్ చేసినది	Priyanka
పరిశ్ల చేసినది	HEMA
పేజీలు పరిశోధించినది	
ప్రింటింగు చేసినది	
స్టాకింగు చేసినది	
చరిస్తూ ఉంది	Good